

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**ANALIZA VPLIVA FISKALNIH BLAGAJN NA POSLOVANJE
SLOVENSКИH PODJETIJ**

Ljubljana, maj 2017

PETRA VRANKAR

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Petra Vrankar, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtorica predloženega dela z naslovom Analiza vpliva fiskalnih blagajn na poslovanje slovenskih podjetij, pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem prof. dr. Mitjo Čokom

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne 10.5.2017

Podpis študentke: _____

KAZALO

UVOD	1
1 DAVKI IN NJIHOV POMEN.....	2
2 SIVA EKONOMIJA	5
2.1 Opredelitev sive ekonomije	5
2.2 Vpliv sive ekonomije na višino davčnih prihodkov.....	8
2.2.1 Davčne goljufije in utaje	9
2.2.2 Boj proti davčnim utajam.....	11
3 GOTOVINSKO POSLOVANJE	15
3.1 Gotovinsko poslovanje v Sloveniji	15
3.2 Problemi, ki se pojavljajo pri gotovinskem poslovanju.....	16
3.3 Ureditev gotovinskega poslovanja v Sloveniji pred uvedbo ZdavPR.....	17
4 FISKALIZACIJA GOTOVINSKEGA PROMETA IN FISKALNE	18
BLAGAJNE	18
4.1 Fiskalizacija gotovinskega prometa	18
4.2 Fiskalne blagajne na Hrvaškem	19
4.3 Predstavitev zakona o davčnem potrjevanju računov v Sloveniji.....	22
5 POSLOVANJE SLOVENSКИH IN HRVAŠKIH PODJETIJ TER.....	25
PRIMERJAVA	25
5.1 Slovenska podjetja	25
5.2 Hrvaška podjetja	31
6 ANALIZA UČINKOV UVEDBE FISKALNIH BLAGAJN	35
6.1 Analiza učinkov fiskalnih blagajn na Hrvaškem	35
6.1.1 Učinki na hrvaška podjetja.....	36
6.1.2 Predstavitev smotrnosti uvedbe (učinek na proračun in na podjetja-neto	38
končni učinek)	38
6.2 Ocena učinkov uvedbe fiskalnih blagajn v Sloveniji.....	39
6.2.1 Ocena učinka uvedbe fiskalnih blagajn na slovenska podjetja.....	46
6.2.2 Analiza smotrnosti uvedbe (učinek na proračun in na podjetja-neto.....	48
končni učinek)	48
7 PREDSTAVITEV KONČNIH UGOTOVITEV Z ANALIZO	52
POSTAVLJENIH RAZISKOVALNIH VPRAŠANJ	52
SKLEP	54
LITERATURA IN VIRI	56

KAZALO TABEL

Tabela 1: Tabela aktivnosti FURS-a v boju prosti sivi ekonomiji.....	11
Tabela 2: Merila za razvrščanje družb in podjetnikov po velikosti	26
Tabela 3: Struktura podjetij po velikosti po letih na Hrvaškem.....	34
Tabela 4: prikaz neto končnega učinka po polletnih in devetmesečnih ocenah FURS-a in lastnih ocenah	50

KAZALO SLIK

Slika 1: Prihodki in odhodki po namenu porabe javnih sredstev, primanjkljaj ter dolg..... sektorja države v letu 2014	3
Slika 2: Neto doprinos pri opravljenih nadzorih (v %) - primerjava v obdobju..... 2009-2015	13
Slika 3: Primer računa in sestavine, ki jih mora vsebovat po novem zakonu na..... Hrvaškem	20
Slika 4: % podjetij v Sloveniji glede na velikost	27
Slika 5: Poslovni subjekti v Poslovnem registru Slovenije po področjih dejavnosti..... SKD in po skupinah	29
Slika 6: Struktura BDP po dejavnostih (v %)	30
Slika 7: Struktura BDP (v %) na Hrvaškem.....	32
Slika 8: Prikaz gibanja prihodkov od turizma na Hrvaškem v milijon EUR in število..... nočitev po letih.....	33
Slika 9: Opravljeni nadzori fiskalizacije in število ugotovljenih nepravilnosti-primerjava.... med polletji 2013 in 2014	36
Slika 10: Prikaz gibanja prometa po panogah v letih.....	37
Slika 11: Izbrani davčni prihodki Hrvaške po letih od vseh davčnih zavezancev	38
Slika 12: Davčna vrzel v RS po letih	40
Slika 13: Število vpisanih in izbrisanih podjetij v Sloveniji v mesecu decembru po letih .	47
Slika 14: Izbrani davčni prihodki po polletjih v Sloveniji od vseh davčnih zavezancev	48
Slika 15: Primerjava deleža pobranega DDV pri davčnih zavezancih v Sloveniji, ki poslujejo gotovinsko med letoma 2015 in 2016-polletno obdobje	49

UVOD

Davki na splošno predstavljajo v svetu zanimiv paradoks. Na eni strani namreč nihče ni vesel, ko mora plačati davek oziroma ne plača nič več, kot je to nujno potrebno, na drugi strani pa je plačevanje davkov nujno potrebno za zagotavljanje javnih dobrin, zlasti v demokratičnih družbah. Davki namreč tako za podjetja kot tudi za posameznika pomenijo strošek. Vsak pa si želi stroške znižati oziroma se jim izogniti. Davkoplačevalci se zato pri vsaki uvedbi davka pričnejo obnašati tako, da čim boljje izkoristijo vsako priložnost za izogibanje oziroma znižanje plačila davkov, dovoljenih v skladu z zakonodajo. Izogibanje in utaja davkov je eden izmed glavnih problemov, s katerim se srečujejo davčni sistemi. Podjetja se znajdejo v slabšem konkurenčnem položaju v primerjavi s tistimi, ki se ukvarjajo z agresivno politiko davčnega načrtovanja in izogibanja davkom. Državljeni pa nosijo več bremena v smislu zvišanja davkov in zniževanjem porabe iz javnih sredstev. Boj proti davčnim utajam je zato bistvenega pomena za pravičnejšo in bolj učinkovito obdavčitev.

V Sloveniji se je o ukrepih na tem področju začelo resneje govoriti v času gospodarske in finančne krize, ki se je v Evropi začela konec leta 2008, v Sloveniji pa so se njene posledice pričele kazati v letu 2009. To je v času krize postalo pomembnejše, ker izogibanja plačilu davkov in davčne utaje zmanjšujejo prihodke v državni proračun, kar posledično pomeni težje doseganje državnih razvojnih ciljev. Tako se je takratna vlada pod okriljem Ministrstva za finance, odločila za pripravo ukrepov za preprečevanje davčnih utaj in zmanjšanje izogibanja plačila davkom. Do leta 2012 so bili uvedeni predvsem preventivni ukrepi na področju gotovinskega poslovanja in sive ekonomije. S konkretnjšimi ukrepi pa se je pričelo šele leta 2013, ko je prišlo do sprememb 38. člena Zakona o davčnem postopku (v nadaljevanju ZDavP-2) in ko je maja 2014 pričel veljati Zakon o preprečevanja dela in zaposlovanja na črno (v nadaljevanju ZPDZC-1). V letošnjem letu pa je bil še kot nov ukrep za preprečevanje goljufij v gotovinskem poslovanju, in sicer po zgledu Hrvaške, sprejet nov zakon, Zakon o davčnem potrjevanju računov (v nadaljevanju ZDavPR).

Po poročanjih je Hrvaška z uvedbo sprememb v gotovinskem poslovanju z vpeljavo fiskalnih blagajn, v okviru Zakona o fiskalizaciji prometa pri gotovinskem poslovanju, veliko pridobila. Prihodek v proračun se je znatno zvišal. Trg je glede pravičnejšega poslovanja z vidika lojalnosti konkurence boljše urejen, saj se je razbremenil podjetij, ki so prej goljufala in utajevala davke ter si s tem ustvarjala tudi konkurenčno prednost. Po takšnem sistemu kot je to storila Hrvaška, je tudi Slovenija s 1.2.2016 s sprejetjem ZDavPR uvedla davčne blagajne. Skozi magistrsko delo bomo preučili, ali so rezultati tako dobri, kot je to bilo v primeru Hrvaške, in kakšna je bila smiselnost uvedbe pri nas glede na že obstoječe ukrepe.

Namen magistrskega dela je torej ugotoviti, kakšne spremembe in učinke prinaša uvedba fiskalnih blagajn za slovenska podjetja. Cilj je ugotoviti, ali bodo spremembe, ki jih prinaša uvedba tega ukrepa za preprečevanje utaje prihodkov, imele takšen pozitiven učinek, kot so

ga imele na Hrvaškem, saj vemo, da je Slovenija uvedla davčne blagajne po zgledu Hrvaške in da je Hrvaška beležila zelo pozitivne učinke. Dodatni cilj magistrskega dela je ugotoviti smiselnost uvedbe fiskalnih blagajn na podlagi ocene neto učinka na davčne prihodke in preučiti, na katero vrsto podjetij bo ta sprememba najbolj vplivala. V ta namen sem si zastavila spodnja raziskovalna vprašanja:

- R1:** Uvedba fiskalnih blagajn bo imela vpliv le na majhna in mikro podjetja v Sloveniji.
- R2:** Fiskalne blagajne ne bodo odpravile glavnih pomanjkljivosti sistema pobiranja davkov, ki se pojavlja pri poslovanju slovenskih podjetij.
- R3:** Uvedba fiskalnih blagajn v Sloveniji bo imela nižje učinke kot na Hrvaškem.

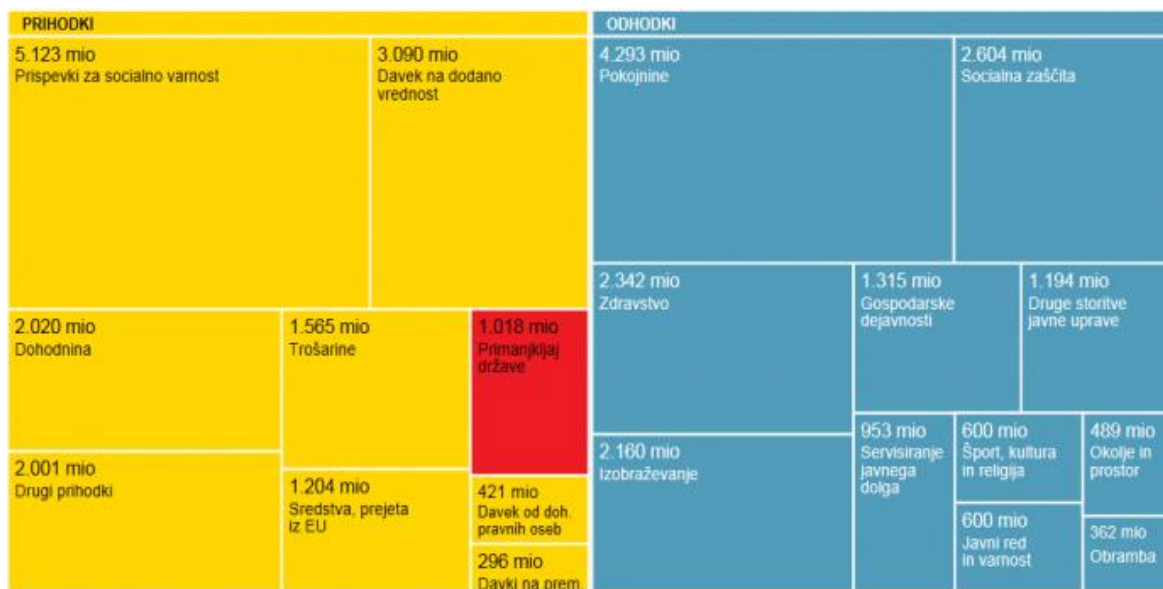
Skozi magistrsko delo bom poskusila razjasniti postavljena raziskovalna vprašanja. V prvem delu bom tako predstavila problematiko sive ekonomije in v okviru le-te bom podrobneje predstavila problematiko davčnih utaj v Sloveniji in boj državnih institucij proti njim. Nato bom v nadaljevanju predstavila gotovinsko poslovanje v Sloveniji in probleme, ki se pojavljajo na tem področju, dosedanje ureditev ter spremembe, ki jih prinaša nova ureditev. Za primerjavo bom v tem delu predstavila sistem, ki ga je sprejela naša sosednja država Hrvaška. Za lažjo primerjavo bom predstavila poslovanje obeh podjetij, tako v smislu ureditev kot tudi področja, kjer ustvarita največ prihodkov. V drugem delu magistrske naloge bom analizirala učinke, ki jih prinaša uvedba davčnih blagajn, tako na podjetja kot na proračun v Sloveniji in Hrvaški. Na koncu magistrske naloge bom predstavila končne ugotovitve in glede na rezultate bom zastavljene hipoteze potrdila ali zavrnila.

1 DAVKI IN NJIHOV POMEN

Glavna determinanta pri oblikovanju proračuna in njegove politike so javni prihodki. Sestavljeni so iz davkov, prispevkov, trošarin in nekaterih drugih dajatev, kot so takse, donacije in podobno. Vsi ti prihodki se zbirajo v štirih blagajnah: v državnem proračunu, ki je v domeni Ministrstva za javne finance (v nadaljevanju MJF), v občinskih proračunih, ki so v domeni občin, v pokojninski blagajni, ki je v domeni Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (v nadaljevanju ZPIZ) ter v zdravstveni blagajni, ki je v domeni Zavoda za zdravstveno zavarovanje (v nadaljevanju ZZZS). Iz zbranih sredstev država financira javne dobrine in zadeve, ki so urejene po sistemu solidarne in pravične delitve. To so pokojnine, zdravstvena oskrba, sredstva za socialno varnost, izobraževanje, servisiranje javnega dolga, finančno spodbujanje ekonomskih dejavnosti (npr. kmetijstvo, energetiko...), skrb za javni red in varnost, financiranje rekreacije, kulture, religije, okolja in prostora, obrambe in še druge javne dobrine (Vlada RS, 2016). Te javne dobrine torej na drugi strani predstavljajo odhodke iz vseh štirih navedenih blagajn. Največji delež javnih prihodkov predstavljajo pobrani davki, in sicer skoraj 40 % vseh prihodkov. Od tega je 53 % prihodkov iz pobranega DDV, 35 % iz dohodnine, 7% iz DDPO in 5 % pobranih davkov iz ostalega premoženja. Nekaj manj prihodkov kot pobranih davkov je s 35% prispevkov in 10 % trošarin. Prihodkov iz evropskih sredstev je 8 % vseh prihodkov, ostalih 7 % pa je

primanjkljaj države, za kar se mora država zadolžiti. Na drugi strani največji delež odhodkov predstavljajo odhodki za pokojnine, tj. 25,4 %, sledijo s 15,4 % odhodki za prispevke za socialno varnost in s 13,8 % odhodki za zdravstvo.

Slika 1: Prihodki in odhodki po namenu porabe javnih sredstev, primanjkljaj ter dolg sektorja države v letu 2014

Vir: Vlada Republike Slovenije, *Kam gre vaš denar?*, 2016.

Splošna definicija davkov je, da gre za splošno prisilno dajatev v denarju in se običajno določa glede na davčno zmogljivost zavezanca in za promet, ki ga zavezanec ustvarja. Z davki se financirajo splošne družbene in socialne potrebe in so poleg pristojbin ter javnega dolga, ki skupaj predstavljajo javne prihodke, ključni viri za delovanje države in njenih organov (za uresničevanje fiskalnih ciljev¹). Davki vplivajo tudi na fiskalno politiko. Imajo tako gospodarski kot tudi politični učinek. Z zmanjšanjem davčnih obremenitev država vpliva na povečanje razpoložljivega dohodka za gospodarstvo in prebivalstvo, s povečanjem davčnega bremena pa ima nasprotni učinek-zmanjša finančno moč gospodarstva in prebivalstva (Džakula & Karalić, 2011, str. 10).

V Sloveniji se davki delijo na neposredne, posredne in na obdavčitev premoženja, dediščin in daril. Neposredni davki so (Ministrstvo za finance, 2016):

- Davek od dohodka fizičnih oseb (v nadaljevanju dohodnina).
- Davek od dohodka pravnih oseb (dividende, obresti in licenčnine): pri davkih od dohodka gre za davčni odtegljaj ali davek po odbitku, ki v vseh davčnih sistemih predstavlja redni dotok javnih prihodkov. Izplačevalci dohodkov namreč ob izplačilu

¹ Fiskalni cilji predstavljajo zbiranje finančnih sredstev, s katerimi država in njeni organi uresničujejo svoje naloge

dohodkov odvedejo še po določeni davčni stopnji del dohodka kot davek na račun državnih organov.

- Posebni davek na določene prejemke izplačane fizični osebi (davek se obračuna za vsako bruto izplačilo fizični osebi za opravljeno storitev na podlagi pogodbe o delu).
- Prispevki za socialno varnost.
- Davek od dobička od odsvojitve izvedenih finančnih instrumentov: Zavezanec za davek je fizična oseba-rezident RS.

Posredni davki:

- Davek od srečk
- Davek na dodano vrednost
- Trošarine
- Davek na motorna vozila
- Davek od prometa zavarovalnih poslov
- Davek na promet nepremičnin
- Davek na finančne storitve
- Davek od iger na srečo

Obdavčitev premoženja, dediščin in daril:

- Davek na dediščine in darila
- Davek na vodna plovila
- Davki občanov
- Davki na dobitke pri klasičnih igrah na srečo
- Davek na bilančno vsoto bank

Zaradi različnih razlogov prihaja do izpada prihodkov v proračun. Eden izmed največjih razlogov za to je vsekakor siva ekonomija. Največji izpad prihodkov prihaja pri pobiranju davkov, saj se ustvarja vrzel med načrtovanimi in pobranimi prihodki.. Davčna vrzel je razlika med višino zbranih davkov in celotno obveznostjo. Ta razlika med pobranimi in dolgovanimi davki je posledica dveh vrst dejavnosti: izogibanje davkom in davčne utaje ter goljufije. Izogibanje davkom je zakonsko legalno, vendar nezaželeno. Davčne utaje in goljufije pa so nezakonita dejavnost. In ravno te običajno predstavljajo največji delež davčne vrzeli, zato so pomembni kazalci velikosti sive ekonomije (Muller, P., Schulz, S. & Piaguet, C. , 2013, str. 10).

Ker so davki prisilna dajatev, kjer se obdavči vse, od premoženja, dobička, do prometa, niso zaželeni ne pri fizičnih kot tudi ne pri pravnih osebah. Zato se zavezanci za plačilo davčnih obveznosti poskušajo legalno in nelegalno izogniti plačilu davkov. Če se želijo izogniti legalno, potem iščejo vrzeli v zakonih, da jim to omogočijo. Če pa se želijo le izogniti

neglede na zakonitost, potem to želijo narediti čimbolj tako, da jih pri inšpekcijskih nadzorih ne odkrijejo. Oboji pri sistemu pobiranja davkov najdejo razne pomanjkljivosti, ki jih davčni zavezanci zaznavajo in izkoriščajo.

2 SIVA EKONOMIJA

2.1 Opredelitev sive ekonomije

Siva ekonomija je pojav, ki zajema neregistrirane pridobitne dejavnosti. Njena značilnost je, da nima enotnega pojmovanja, saj se pojavlja tudi kot neformalna, prikrita, skrita, neopazovana, podzemna, v senci, ipd. Poleg tega da ni enotnega poimenovanja, prav tako ni enotne definicije. Obsega namerno napačno poročanje prihodkov v prijavljeni dejavnosti (gospodarski subjekti poročajo višje stroške ali nižje prihodke od realnih in si tako znižujejo davčno osnovo za odmero davčne obveznosti) in delno ali celotno neregistrirane dejavnosti. Po poročilu Statističnega urada Republike Slovenije (v nadaljevanju SURS) se siva ekonomija v Sloveniji skoraj v vseh primerih navezuje na gospodarske aktivnosti, za katere subjekti ne plačajo davkov in prispevkov, kar je poznano kot davčna utaja (SURS, 2013).

Siva ekonomija se pojavlja v vseh gospodarstvih sveta, vendar v različnih oblikah in moči, za kar je razlog specifičnost držav in njenih državnih aparatov. Poznamo pa poglavitne vzroke, ki pripeljejo do pojava in razvoja sive ekonomije. Osnovni vzrok so krizne razmere v gospodarstvu, ki pripeljejo do nezadovoljstva prebivalstva, saj krizne razmere v gospodarstvu pomenijo slabše zaupanje ljudi v oblast, državni aparat in zagotavljanje javnih dobrin. Po Dallagu (Nastav B, 2009, str. 36) poznamo štiri dejavnike, ki so glavni vzroki za pojav in razvoj sive ekonomije (dejavniki so pogoj za njeno delovanje):

- Tehnologija: k sivi ekonomiji so bolj nagnjene dejavnosti, ki zahtevajo manj prostorskih in začetnih kapitalskih zmogljivosti. Tako se siva ekonomija pojavlja večinoma v storitvenih in malih proizvodnih panogah: frizerstvo, turizem, osebna nega, bari, dejavnosti, ki se ukvarjajo z manjšimi dejavnostmi ipd. Prav tako pa se pojavlja v tako imenovanih popoldanskih dejavnostih, ko se delavci in delodajalci dogovorijo, da v zameno za nižjo plačo uporabljajo opremo in prostore za svoje namene, npr. avtomehanske delavnice (Nastav, 2009, str. 36). V Sloveniji pa je zelo prisotna še oblika sive ekonomije, kjer izučeni delavci, ki so sicer v delovnem razmerju, v svojem prostem času (po končanem delavniku) opravljajo še neprijavljeno dejavnost bodisi s področja dela, ki ga izvajajo v delovnem razmerju, ali pa dejavnost, za katero so sicer izučeni, vendar je ne opravljajo v rednem delovnem razmerju.
- Stroškovna struktura: delitev stroškov na stroške dela in stroške kapitala. Siva ekonomija se pojavlja pri prvem, saj so stroški dela obremenjeni s prispevki, čemur pa se ljudje želijo izogniti. »Dejavnosti sive ekonomije pomenijo utajo davkov ter socialnih prispevkov, kar vodi do znižanja stroškov poslovanja podjetja« (Nastav, 2009, str. 36).

Tudi pri tem dejavniku se pojavlja predvsem v storitvenih in majhnih proizvodnih dejavnostih.

- Državna regulativa: razlog za pojav sive ekonomije je želja po izogibanju stroškov, ki nastajajo zaradi državne regulative (Nastav, 2009, str. 37).
- Fleksibilnost: nanaša se na presežek marginalne delovne sile na trgu dela, ki je pripravljena delati tudi v neprijavljenih dejavnostih. Takšna podjetja plačujejo nižje prispevke (Nastav, 2009, str. 37).

Dejavniki sive ekonomije nas torej pripeljejo do vzrokov. Lahko bi rekli, da so vzroki za pojav sive ekonomije nek odgovor na nezadovoljstvo prebivalstva in podjetij z razmerami v državi. Vzroki so torej lahko previsoki davki, krizne razmere v gospodarstvu, nestrinjanje z vladajočo oblastjo in obstoječo zakonodajo, togost davčnega sistema ipd. Vsi ti vzroki pa pripeljejo do razvoja prikritih dejavnosti. Kot nezadovoljstvo z ravnanjem države je mišljeno predvsem na visoke transakcijske stroške, nepregledno ravnanje, uvedba dolgotrajnih in nepotrebnih birokratskih postopkov, neenako obravnavanje podjetij, torej previsoka stopnja vmešavanja države v gospodarstvo, kar privede do razdora tržnega ravnovesja (Nastav, 2009, str. 37). Eden izmed razlogov za pojav sive ekonomije v gospodarstvu je torej tudi državno vmešavanje v gospodarstvo z obdavčitvami. Po mnenju Glasa (Nastav, 2009, str. 39) obstaja razlika med evropsko in ameriško razlago glavnih vzrokov za pojav sive ekonomije. Po ameriški razlagi naj bi se širila zaradi birokratskega in davčnega pritiska (želja po izoginitvi obdavčenjem prihodka) na podjetja in posameznika. Po evropskih razlagah pa so razlogi širši-pri obravnavi vzrokov upošteva družbene in gospodarske razvojne procese (obremenitev zasebnega sektorja z davki, zniževanje davčne morale, večanje zapletene birokratizacije). Kyle (Nastav, 2009, str. 39) pravi, da je siva ekonomija večja in bolj razvita v manj razvitih državah in državah, ki so v tranziciji. Razlog je več korupcije in nižji dohodki v takšnih državah.

Kot sem že omenila, se sivo ekonomijo zelo težko meri, obstajajo pa različne metode za izračun njene prisotnosti v določenem okolju. Če jo želimo približno izmeriti, uporabimo za to glavno merilo proizvodnje: bruto domači proizvod (v nadaljevanju BDP). Definicija po finančnem slovarju je BDP vrednost vseh dokončanih proizvodov in storitev, ki so bili ustvarjeni znotraj ene države v določenem obdobju (običajno na letni ravni). Tako morajo članice EU pri izračunu BDP upoštevati dva pogoja: polno zasetje in medsebojno primerljivost BDP in BND (bruto nacionalni dohodek). Zaradi prisotnosti neprijavljene oz. sive in ilegalne oz. črne ekonomije morajo države članice EU delati popravke za polno zasetje BDP. V uradni oceni Slovenije so torej zajete vse dejavnosti vključno s tistimi, ki sicer niso zajete v statistične ali druge evidence, ki jih pridobijo s posrednimi metodami merjenja. Popravki za polno zasetje BDP vključujejo popravke za enote, ki se deloma ali v celoti izognejo registraciji, ilegalne dejavnosti, dejavnosti za katere registracija ni potrebna, pravne osebe in samozaposlene, ki niso zajeti v registre, namerno napačno poročanje in druge statistične pomanjkljivosti in popravke. Tako so popravki BDP v letu 2010 znašali 10% in se po poročanju SURS med posameznimi leti glede na BDP ne razlikujejo in se tudi

v daljšem obdobju gibljejo okoli 10 %. Na podlagi upoštevanja popravkov BDP, ki vplivajo na sivo ekonomijo, je po ocenah SURS obseg sive ekonomije v Sloveniji v letu 2010 znašal 8,3 % BDP (SURS, 2013). Ker se v daljšem obdobju popravki BDP gibljejo okoli 10 %, lahko sklepamo, da se tudi obseg sive ekonomije v Sloveniji giblje okoli 8 % BDP. V EU pa je siva ekonomija po ocenah študije ekonomske in znanstvene politike EU znašala leta 2012 2,35 trilijone eur, kar predstavlja 18,4 % celotnega BDP Evropske unije. Siva ekonomija predstavlja grožnje enotnemu trgu, povzroča proračunske težave, pritisk na podjetja, ki poslujejo zakonito in na dolgi rok omejuje formalno rast gospodarstva. Zato se tako Evropska unija kot posamezne članice držav EU trudijo zajeziiti rast sive ekonomije in jo čim bolj zmanjšati. Zmanjšanje sive ekonomije bi pomenilo, da bi potrošniki, podjetja v formalnem gospodarstvu in zaposleni postali bolj zaščiteni, imeli enake konkurenčne pogoje na enotnem trgu in prihodki, ki se stekajo v proračun, bi se dvignili za 285 milijard evrov dodatnih prihodkov (European Union, 2014, str. 2).

Siva ekonomija prinaša tako pozitivne kot tudi negativne posledice. Kot negativne so najbolj prepoznane izguba davčnih prihodkov države, kar vodi v davčni izpad prihodkov v državno blagajno in posledično upočasnjeno zagotavljanje javnih dobrin. Z vidika zaviranja gospodarske rasti so prepoznavne negativne posledice pri podjetjih, ki delujejo prikrito in zato ne morejo izkoristiti raznih institucij, kar posledično pomeni manjša vlaganja v razvoj podjetij, ter podjetjem, ki se izogibajo odkritju in kaznovanju nastanejo dodatni stroški. Siva ekonomija ima lahko negativne posledice tudi za potrošnike, saj so zaradi neupoštevanja standardov storitve in proizvodi lahko neustrezni, zaradi neuradno registrirane dejavnosti pa potrošnik zanje ne more uveljavljati reklamacije. Nenazadnje pa se negativne posledice sive ekonomije kažejo v nepravilnem prikazu BDP, kar pomeni nepravilen prikaz stanja v gospodarstvu. Na drugi strani pa ima siva ekonomija tudi pozitivne posledice, tako na podjetja kot na potrošnika. Na potrošnika vpliva pozitivno tako, da neko storitev ali blago, zaradi neplačila davka, plačajo po nižji ceni ali pa zaradi prenasičenosti prijavljene proizvodnje neko blago dobijo hitreje pri neprijavljeni proizvodnji. Siva ekonomija lahko pozitivno vpliva tudi na posameznika. Če oseba ne najde zaposlitve v prijavljenem sektorju, lahko vir zaslužka prejme skozi zaposlitev v neprijavljenem sektorju. Pozitiven vpliv pa ima navsezadnje tudi na majhna podjetja, saj vedno bolj zbirokratizirani in zapleteni postopki podjetja silijo k naporni in nesmotni porabi sredstev, zato se podjetja, dokler ne zrastejo, odločijo za prikrito delovanje, šele ko so primerno razvita, pa se odločijo za uradno delovanje. Prav tako ima siva ekonomija vpliv na pomembne akterje oz. udeležence v ekonomiji. Na eni strani so to osebe, ki delujejo v sivi ekonomiji, na drugi strani pa osebe, ki po takšnih proizvodih in storitvah povprašujejo (potrošniki). Med različnimi študijami, ki so bile narejene na tem področju, se vzorec ponavlja: v neformalnem sektorju se bolj pojavljajo akterji, ki so dolgotrajno nezaposleni in samozaposleni, mladi se pojavljajo številčneje kot starejši – študije so ugotovile, da z leti število oseb, ki deluje v neformalnem sektorju, pada in številčno se pogostejše pojavljajo osebe, ki so manj izobražene v primerjavi z bolj izobraženim kadrom, vendar pa je trend večanja bolj izobraženih oseb. Prav tako so študije pokazale, da v sivi ekonomiji deluje več moških kot žensk, a ženske dalj časa ostanejo

zaposlene v takšnem sektorju. Siva ekonomija torej vpliva na javne finance, trg delovne sile, višino in distribucijo dohodkov ter nenazadnje tudi na statistične podatke o gospodarskih procesih-podatki o narodnem gospodarstvu in zaposlenosti so lahko prenizki, podatki o distribuciji dohodkov pa pristranski, če se upošteva le podatke formalnih dejavnosti (Nastav, 2009, str. 36-40). Siva ekonomija lahko v veliki meri vpliva na višino davčnih prihodkov. Zlasti ima vpliv predvsem na višino pobranega davka DDV² in na prispevke, ki jih mora podjetje plačati za vsakega zaposlenega. Podjetja se izognejo plačilu DDV oz. zmanjšajo obveznost plačila DDV tako, da ne izdajo računov ali načrtno spremenijo ali izbrišejo posamezne postavke na računu, da je vrednost, ki pomeni osnovo za obračun DDV na izdanem računu nižja, kar pomeni, da je posledično nižja tudi obveznost za plačilo DDV. Torej ko podjetje izda račun, nastane obveznost³ za plačilo DDV, čemur pa se podjetja želijo izogniti. Podjetja, ki poslujejo gotovinsko, se izognejo oz. zmanjšajo plačilo DDV tako, da ne izdajo računov ali načrtno spremenijo/zbrišejo postavke na računu. Podjetja, ki pa ne poslujejo gotovinsko, pa se poslužujejo drugih načinov za izogibanje ali utajo davkov.

S sivo ekonomijo se lahko borimo na več možnih načinov, in sicer z odvrčanjem ljudi in podjetij od teh dejanj, bodisi z izboljšanjem odkrivanja bodisi s kaznovanjem. Odkrivanje lahko izboljšamo s tem, da okrepimo inšpekcijski nadzor, s povezovanjem informacijskih zbirk in izmenjavo podatkov, celovito strategijo ali uvedbo fiskalnih blagajn. Kot ukrep pa lahko zvišamo kazni in razvijemo učinkovit sodni postopek za sankcioniranje. Kot ukrep za zmanjšanje sive ekonomije lahko dosežemo tudi z olajšanjem izpolnjevanja zakonodaje. To lahko dosežemo s preventivnimi in kurativnimi ukrepi. Preventivni ukrepi so: enostavnost izpolnjevanja zakonodaje, neposredne in posredne spodbude, enostaven prehod v zaposlitev in samozaposlitev, razvoj mikro podjetništva, uvedba ukrepov za preprečevanje brisanja in prirejanja evidenc o prometu davčnih zavezancev, spodbujanje uporabe negotovinskega poslovanja, spodbujanje denarnih depozitov na bankah, prijazno poslovno oz. zakonodajno okolje, ustrezna zagotovitev informacij in nudenje pomoči pri ustanavljanju podjetij in poslovanju. Kot kurativni ukrep pa lahko navedemo medsebojni nadzor med podjetji in prostovoljno prijavo (Vlada RS, 2014, str. 5).

2.2 Vpliv sive ekonomije na višino davčnih prihodkov

Davki so obvezna denarna dajatev, kar pomeni, da jo morajo plačevati vse fizične in pravne osebe. Višina in obdavčeni prejemki so zakonsko določeni. Davki in druge dajatve so potrebne za delovanje vsake države, saj predstavljajo glavni vir dohodka javnih financ. Čokelc (2007) navaja, da je za vse davčne zavezance plačevanje davkov nezaželeno, ne glede na njihov materialni položaj. In če se ta davčni upor kaže v obliki davčnih utaj, potem to povzroča tako narodnogospodarsko kot socialno škodo, saj davčna utaja pomeni manj prejemkov v proračunu. Izdatke državnega proračuna je potem potrebno pokriti z drugimi

² DDV je prometni davek, pri katerem obveznost za plačilo nastane, ko je blago dobavljeno oz. storitev opravljena

³ ZDDV podrobneje določa pogoje obveznosti plačila DDV

prejemki (uvajanje novih davkov ali višanje davčne stopnje), najemanjem posojil oz. z varčevanjem (nižanjem izdatkov iz proračuna, kar pomeni tudi manj socialne pomoči). Po mnenju Čokelca (2007) davčna utaja krši tudi načelo davčne pravičnosti in ruši družbene vrednote, kar povzroča reakcijo na moralnem ali pravnem področju. Pobiranje davkov je v javnem interesu in zato davčni organi pri tem uporabljajo celo vrsto različnih inštrumentov. Glede na empirične dokaze bi okoli tretjina obsega dejavnosti, ki se izvaja kot neformalno gospodarstvo, po odpravi sive ekonomije še naprej potekalo v formalnem gospodarstvu (Jensen & Wöhlbier, 2012).

Ločimo subjektivno in objektivno stanje davčne utaje. Pri objektivnih davčnih utajah gre za dobičkonosno manipulacijo z različnimi metodami, kot so zniževanje davkov in nezakonita pridobitev različnih davčnih ugodnosti: davčne olajšave, odlog plačila davkov, oprostitvev plačila davkov in povračilo davkov. Pri subjektivnem dejanju davčni zavezanec ravna namenoma in hote, saj namenoma ne poravna davčne obveznosti, kljub temu da ve oziroma bi moral vedeti, da obstaja. Davčni zavezanec namenoma ravna tako, da pridobi nezakonite premoženjske koristi (Čokelc 2007, str 2-8).

Dejanja davčnega zavezanca, ki ravna z namenom, da zmanjša davčno obveznost, delimo v tri skupine (Čokelc, 2007, str. 2-3):

- Izognitev davku: zakonsko dovoljeno delovanje (izraba davčnih olajšav, sprememba statusa davčnega zavezanca, sprememba dejavnosti/kraja prebivanja ipd.) z namenom zmanjšanja davčne obveznosti. Pravno podlago za zakonito davčno izogibanje najdemo v pravnih vrzelih davčnih zakonov. Kot pogost primer izoginitvi davkov je selitev kapitala družb v davčne oaze ali pa registriranje plovil v davčnih oazah.
- Zaobidenje davka: zakonsko dopustno, a ne zaželeno delovanje, ki ne sledi konceptu davčnih obveznosti.
- Utaja davka: nezakonito delovanje davčnega zavezanca z namenom, da se izogne plačilu davka-nezakonito davčno izmikanje. To lahko stori na naslednji način (E-računovodstvo, 2009):
 - kot prikrojevanje, ponarejanje ali spreminjanje evidenc in listin,
 - kot protizakonito prisvajanje sredstev,
 - kot prikrojevanje ali opuščanje učinkov poslovnih dogodkov v evidencah ali listinah,
 - kot evidentiranje poslovnih dogodkov, ki se niso zgodili, kot napačna uporaba računovodskih usmeritev.

2.2.1 Davčne goljufije in utaje

Davčne goljufije so oblika namerne utaje davkov in se protipravno kaznujejo. Gre za primere, ko osebe (običajno gre za davčne zavezance) namerno priložijo ponarejene dokumente in lažne izjave. Davčne utaje pa so nezakonita ravnanja, kjer se davčne

obveznosti skrije ali namerno ignorira. Gre za primere, ko davčni zavezanci namerno ne razkrijejo vseh informacij in prihodkov z namenom, da plačajo nižjo davčno obveznost (Evropska komisija, 2013).

Davčne utaje po Čokelcu (2007) razdelimo po različnih kriterijih.

- Glede na storilca davčne utaje: fizična ali pravna oseba
- Glede na vzrok:
 - Davčne utaje iz malomarnosti. Do davčne utaje pride, ker davčni zavezanec ve oziroma bi moral vedeti, da obstaja davčna obveznost, saj je nedvoumno opredeljena v zakonu.
 - Nedoločeno opredeljene davčne obveznosti. Gre za pravno nedoločno davčno osnovo. Do tega pride, ker bodisi FURS bodisi ministrstvo za finance nista jasno opredelila davčne obveznosti in davčni zavezanec kljub trudu ni mogel ugotoviti davčne obveznosti, saj ta še ni bila uradno objavljena ali pa sploh še ni bila sprejeta.
 - Naklepne utaje davkov. Kadar davčni zavezanec ve, da obstaja davčna obveznost, a je kljub temu ne poravna, pri čemer gre za naklepno ravnanje pridobitve protipravne premoženjske koristi.
- Glede na vrsto davka: direktni, indirektni in direktni nepremičninski davki
- Glede na kazensko odgovornost: prekršek ali kaznivo dejanje
- Glede na razkritje: sum davčne utaje, davčna utaja, neodkrite davčne utaje
- Glede na potek: faza priprave (še ni kaznivo dejanje, npr. napačno knjiženje poslovnih dogodkov, sestava napačnih davčnih in računovodskih izkazov ipd.), faza poizkusa (npr. davčni zavezanec odda davčnemu organu napačno davčno napoved), faza izvrševanja in dokončanja. Faza izvrševanja in dokončanja sestavljata skupaj fazo uresničitve davčne utaje in se kaznuje po veljavni zakonodaji. V primeru, da davčni zavezanec naredi samo prijavo, se lahko izogne kaznovanju po veljavnem zakonu (Čokelc, 2007, str.5).

Davčni organi ugotavljajo, da postajajo davčne utaje vse bolj kompleksnejše in dosegajo mednarodne razsežnosti in jih je tako še težje odkriti. Najpogostejše so sistemske davčne utaje na področju DDV (DURS, 2015):

- Missing trader: utaje davkov z izdajanjem fiktivnih računov. Podjetja izdajo fiktivne račune davčnim zavezancem in si na tej podlagi neupravičeno odbijajo DDV, ki pa nikoli ni bil plačan.
- Davčni vrtiljaki: največje mednarodne goljufije - s pomočjo več pravnih subjektov se izrabi sistem obdavčenja DDV (nevarnosti se pojavljajo npr. trgovini z naftnimi derivati, parfumi, sadjem ipd.).

2.2.2 Boj proti davčnim utajam

FURS v okviru svojih nalog in na podlagi ZDavP-2, ZJU in Zakona o davčni službi opravlja tudi davčne nadzore. Ti so sestavljeni iz kontrol in inšpekcijskih pregledov. Kontrole se običajno opravljajo v prostorih davčne uprave in zajemajo preverjanje pravilnosti in pravočasnosti vlaganja davčnih napovedi in obračunov. Inšpekcijski pregledi pa obsegajo preverjanja pravilnosti in pravočasnosti obračunavanja davkov, poslovanje davčnih zavezancev, preverjanje računovodskih in drugih listin, ugotavljanje neprijavljenih dohodkov ter odrejanje zakonsko določenih ukrepov. Običajno inšpekcijski pregled poteka na sedežu davčnega zavezanca oz. na njegovih poslovnih enotah in na stvareh davčnega zavezanca. V prizadevanju po zmanjšanju obsega sive ekonomije (aktivnost FURS-a v boju zoper sivo ekonomijo) opravlja davčne nadzore pri registriranih davčnih zavezancih, ki opravljajo rizične dejavnosti in ki prometa v celoti ne evidentirajo in zaposlujejo na črno, z namenom izoginitve plačila davkov in prispevkov ter pri neregistriranih zavezancih (predvsem fizičnih osebah), ki postopajo v nasprotju z določili ZPDZC-1. Vsako leto se FURS odloči za ciljno nadzorovanje posameznih področij predvsem storitvenih dejavnosti, kot so gradbeništvo, taksi prevozi in druge storitvene dejavnosti, kjer se plačuje zlasti gotovinsko. V obdobju, od leta 2009, ko je začela z intenzivnejšim inšpekcijskim nadzorom, pa do leta 2015, je skupaj v celotnem obdobju opravila 19.805 inšpekcijskih nadzorov. Od skupnih pregledov je ugotovila za 12,17 milijonov EUR dodatnih davčnih obveznosti. Kot nam prikazuje *tabela 1*, je bilo največ inšpekcijskih nadzorov opravljenih v letu 2013, in sicer kar 3.537. Najmanj inšpekcijskih nadzorov je bilo opravljenih leta 2011, le 1.530 v celem letu. Tega leta so pri inšpekcijskih pregledih ugotovili najmanj nepravilnosti oziroma za najmanjši znesek dodatnih davčnih obveznosti na en davčni pregled (FURS, 2016 a, str. 38).

Tabela 1: Tabela aktivnosti FURS-a v boju proti sivi ekonomiji

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	SKUPAJ
skupaj število opravljenih nadzorov	1530	2524	2207	1598	4954	3537	3455	19805
dodatno ugotovljene davčne obveznosti v mio eur	0,07	1,5	1,1	2,8	2,4	3,5	0,8	12,7
Razmerje med št. nadzorov in dodatno ugotovljenimi davčnimi obveznostmi)	45,75	594,29	498,41	1752,19	484,46	989,54	231,55	4596,2

Povzeto in prirejeno po FURS, Finančni inšpekcijski nadzor, Projekt »Siva ekonomija«, podrobnejši opis, avgust 2016, str. 3.

V letu 2014 je bilo v 868 nadzorih ugotovljeno 1.289 kršitev zakonodaje. Od tega je bilo v 43 % kršitev ZDavP-2, 50 % kršitev ZDDV-1, 3 % kršitev ZFU, preostalih 4 % pa gre za kršenje preostale zakonodaje. V letu 2015 pa je bilo v 951 (to je 27,5 %) nadzorih

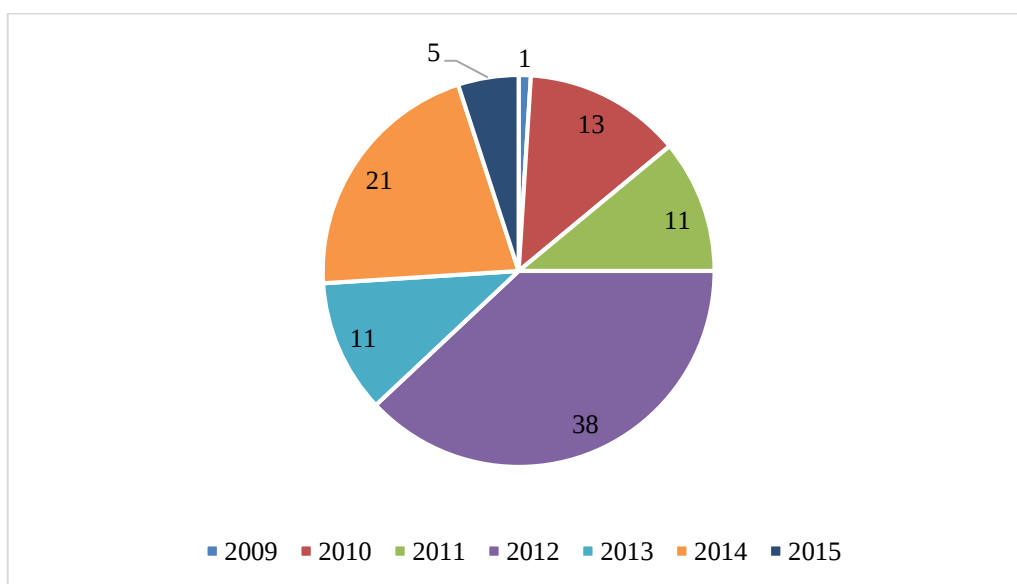
ugotovljeno 1.329 različnih kršitev zakonodaje. Pri preverjanju podjetij, ki poslujejo gotovinsko, so se osredotočili tudi na preverjanje spoštovanja določil 38. člena ZDavP-2, ki določa, da morajo podjetja uporabljati programsko in elektronsko opremo, ki ne omogoča brisanja in popravljanja postavk na računih oz. mora uporabljati predpisano vezano knjigo računov, v kolikor pri poslovanju ne uporablja elektronskih naprav za izdajo računov (8. in 9. odstavek 38. člena). V letu 2014 so opravili 1.579 takšnih nadzorov (nadzor po sistemu prikritega fotografiranja računov slepih strank in nato navzkrižno preverjanje računov v poslovnih knjigah zavezancev); v 98 primerih (5,9 % nadziranih zavezancev) so ugotovili zelo hude davčne prekrške, ki so predstavljali brisanje postavk na računih in ne-predložitve izdanih računov v ustrezni elektronski obliki. Nepravilnosti so se pojavile pri dejavnostih: gostinstva, trgovine in v ostalih dejavnostih: taksi prevozi, slaščičarne in pekarnice. V tem letu so v okviru zakona ZPDZC in ZPDZC-1 (Zakon o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno, ki je stopil v veljavo 18.8.2014) izvedli 4.947 nadzorov (1.819 dela na črno in 2.988 zaposlovanja na črno ter 140 prepovedanega oglaševanja) in ugotovili 101 kršitev, na podlagi katerih so izdali odločbe o prepovedi opravljanja dejavnosti, in 20 odločb, s katerimi je bilo prepovedano delo posameznikom zaradi kršitve zaposlovanja na črno. Prav tako so prejeli 2.601 prijav dela na črno. Na delo na črno se je nanašalo 1.777 prijav, 726 prijav je bilo zaposlovanja na črno, ostalo pa je bilo prepovedano oglaševanje. Izrekli so za 262.544,00 EUR glob. V letu 2015 pa so v okviru nadzora upoštevanja ZPDZC-1 inšpektorji opravili 1.801 nadzorov, kar je 36 % manj kot leto poprej, in v 702 primerih so ugotovili kršitve (39 % nadzorov s kršitvami). Izdanih je bilo 78 odločb, s katerimi so prepovedali opravljanje dejavnosti dela na črno, in 61 odločb, s katerimi so prepovedali delo posameznikom zaradi kršitve zaposlovanja na črno. Kršitve dela na črno so bile v obeh letih ugotovljene v dejavnostih: gradbeništva, trgovine, vzdrževanja in popravila motornih vozil, gostinski obrati ter v drugih storitvenih dejavnostih. Kršitve zaposlovanja na črno pa so se najpogosteje pojavile v dejavnostih gradbeništva in prometa (pri vulkanizerjih) in drugih dejavnostih.

Finančna uprava se je v letu 2014 še posebej usmerila na izvajanje inšpekcijskih nadzorov na določenih področjih, ki jih je opredelila kot rizična (na podlagi preteklih izkušenj in pretežnega poslovanja z gotovino). Tako je izvajala nadzor na sejnih in stojnicah, saj so se po izkušnjah iz preteklosti pojavljale nepravilnosti pri ne-izdajanju računov, računi niso bili ustrezno opremljeni, prodaja je potekala brez ustreznih dovoljenj, ugotovljen je bil sum zaposlovanja na črno in plačila organizatorjem v gotovini brez računa. V času praznika 1. november so se osredotočili na drugo rizično skupino: cvetličarje, svečarje in vrtnarje. Uporabili so metodo navideznih nakupov in preverjanja ustreznega evidentiranja izdanih računov. Nepravilnosti so ugotovili v 7 % opravljenih nadzorov. Nepravilnosti so bile, da računi niso vsebovali predpisanih podatkov oz. se niso izdajali po ZDDV-1, vodenje poslovnih knjig je delovalo na načine, da ne omogočajo sledljivosti podatkov za ugotovitev davčnih obveznosti, ter zaposlovanje na črno. Na finančni upravi so ugotovili, da se je v primerjavi s prejšnjimi leti, ko se je izvajalo nadzore, stanje že v letu 2013 močno izboljšalo. Prej so bile ugotovljene nepravilnosti v 40 % opravljenih nadzorov, leta 2013 pa le še 6 %,

medtem ko se je v letu 2014 dvignil delež ugotovljenih nepravilnosti v primerjavi z letom 2013 za 1 %. Prav tako je finančna uprava RS v mesecu oktobru in novembru leta 2014 opravila 214 nadzorov pri vulkanizerjih. Tudi ta dejavnost je bila označena za rizično, saj je bilo v letu 2012 poznanih skoraj 50 % nepravilnosti od vseh opravljenih nadzorov. V letu 2013 so bile nepravilnosti ugotovljene le še v 13 % opravljenih nadzorov. V letu 2014 pa so bile nepravilnosti ugotovljene v slabih 3 % opravljenih nadzorov, in sicer je šlo za zaposlovanje na črno. FURS je izvajal nadzor tudi v gradbeništvu. Leta 2014 je opravila 430 nadzorov na gradbiščih. Ugotovili so 3 primere kršitve dela in zaposlovanja na črno (FURS, 2016 a, str. 38).

Prav tako kot v letu 2014, je FURS v okviru projekta boja proti sivi ekonomiji izvajal nadzore v letu 2015. Osredotočili so se predvsem na nadzor gotovinskega poslovanja, zlasti na izdajanje računov in z evidentiranjem prometa v poslovne knjige ter odkrivanju dela in zaposlovanja na črno v dejavnostih, ki predstavljajo večje tveganje za davčne kršitve. Takšne dejavnosti so bile: tržnice in izvajanje dopolnilnih dejavnosti na kmetijah, pekarnice, prodaja lesa in prevozi potnikov v cestnem prometu (FURS, 2016 a, str.89).

Slika 2: Neto doprinos pri opravljenih nadzorih (v %) - primerjava v obdobju 2009-2015

Vir podatkov: FURS, Finančni inšpekcijski nadzor, Projekt »Siva ekonomija«, podrobnejši opis, avgust 2016.

FURS je torej v obdobju 2009-2015 v okviru projekta boja proti sivi ekonomiji izvršil 19.805 nadzorov. Od tega jih je realiziranih najmanj v letu 2009 in največ v letu 2013, tj. slabih 5.000. V državno blagajno so v preučevanem obdobju skupaj z dodatno ugotovljenimi davčnimi obveznostmi doprinesli za 12,7 milijonov EUR. Največ dodatno ugotovljenih davčnih obveznosti, to je obveznosti, ki bi jih zavezanci morali pripoznati in plačati, pa tega niso storili, s čimer sklepamo, da so bodisi namerno bodisi nenamerno utajili davčne obveznosti, je bilo ugotovljenih v letu 2014, in sicer kar 3,5 milijone EUR v 3.537 davčnih

pregledih. Najmanj dodatnih obveznosti je bilo ugotovljenih v letu 2009 - le 0,07 milijona EUR, kar ni nič nenavadnega, saj so tega leta izvršili najmanj inšpekcijskih pregledov v preučevanem obdobju (le 1.530). Sledi leto 2015, ko so ugotovili za 0,8 milijona EUR dodatnih obveznosti v 3.455 inšpekcijskih nadzorih. Leta 2012 se je v preučevanem obdobju uvrstilo na drugo mesto po najmanjšem številu opravljenih nadzorov. Inšpektorji so opravili 1.598 nadzorov in ugotovili za kar 2,8 milijonov dodatnih davčnih obveznosti. Več dodatnih davčnih obveznosti v preučevanem obdobju je bilo ugotovljenih le še v letu 2014. Če primerjamo, kolikšna vrednost dodatnih davčnih obveznosti pade na en inšpekcijski pregled, je na prvem mestu v preučevanem obdobju leto 2012. Na en inšpekcijski pregled so ugotovili za 1.752 evrov dodatnih davčnih obveznosti oziroma kot nam prikazuje *slika 2*, so v tem letu v preučevanem obdobju na en inšpekcijski pregled imeli največji doprinos dodatnih sredstev, pri čemer so torej z enim inšpekcijskim nadzorom prinesli v davčno blagajno za največ sredstev, to je 38 % od vseh dodatno ugotovljenih sredstev v preučevanem obdobju. V letu 2014 so sicer ugotovili za največ dodatnih davčnih obveznosti, vendar je bilo v primerjavi z letom 2012 izvedenih za 2-krat več nadzorov. V tem letu so inšpektorji na en inšpekcijski pregled ugotovili za 989 EUR dodatnih davčnih obveznosti, kar pomeni 21 % doprinos na en inšpekcijski pregled v primerjavi z ostalimi preučevanimi leti. Najmanjši doprinos je bil v letu 2009, saj je bilo izvedenih najmanj inšpekcijskih nadzorov in ugotovljenih najmanj dodatnih davčnih obveznosti. Tako so inšpektorji na en opravljen inšpekcijski pregled ugotovili za 45,5 EUR dodatno ugotovljenih davčnih obveznosti. V letu 2015 je odstotek dodatno ugotovljenih davčnih obveznosti na en inšpekcijski pregled v preučevanem obdobju znašal 5 % od celotne ugotovljene dodatne davčne obveznosti.

FURS se torej na več načinov trudi zaježiti sivo ekonomijo pri nas. Z inšpekcijskimi pregledi in sprejetjem sprememb v obstoječi zakonodaji ji to tudi uspeva. V letu 2013 je sprejela 38. člen v ZDavP-2, ki določa spremembe pri gotovinskem poslovanju. Zlasti glede uporabe takšne opreme, ki ne dopušča brisanja in spreminjanja izdanih poslovnih listin. Avgusta 2014 pa je stopil v veljavo spremenjen zakon ZPDZC-1, ki zastruje in daje več pooblastil glede ukrepanja FURS-a na področju dela in zaposlovanja na črno. Že v letu 2013 se je stanje v gotovinskem prometu v primerjavi z leti poprej močno izboljšalo. Pred letom 2013 so v 40 % vseh inšpekcijskih pregledov ugotovili nepravilnosti, v letu 2013 le še 6 %.

Davčne utaje niso problematika le Slovenije, temveč predstavljajo problem in izziv tudi ostalih držav članic Evropske unije (v nadaljevanju EU) in tudi globalnega sveta. Davčne goljufije in utaje ovirajo pobiranje davčnih prihodkov in slabijo izvajanje gospodarskih politik. Po ocenah EU več deset milijard EUR ostane na tako imenovanih »offshore« ozemljih, kar pomeni, da zaradi neprijavljenosti in posledično neobdavčenosti znižujejo prihodke v proračunih nacionalnih držav. Poleg manj pobranih prihodkov pa davčne goljufije in utaje predstavljajo izzive za poštenost in enakost, ki prispevata k boljšim in bolj poštenim davčnim sistemom. Le z enakomerno porazdeljeno davčno obremenitvijo tako na multinacionalke, ki imajo koristi od enotnega trga, kot na fizične osebe in premožne posameznike s prihranki na offshore ozemljih, bodo pošteno prispevali svoj delež k javnim

financam. Evropska komisija je tako na zasedanju Evropskega sveta 22. maja 2013 predstavila dokument za Boj prosti davčnim goljufijam in utajam. V dokumentu je predstavljen pomen konsolidacije fiskalnih ukrepov in poštenosti davčnih sistemov ter negativne vplive, ki jih prinašajo davčne goljufije in utaje. Evropska komisija je s tem dokumentom želela poudariti, kako pomembno je, da vse države članice sprejmejo ustrezne reforme za reševanje teh izzivov, in kako pomemben je usklajen pristop k reševanju problematike na ravni EU. Kot reforme, ki bi jih morale sprejeti države članice, so izboljšanje nacionalnih davčnih sistemov (boljša davčna uprava,), razvoj strategije za boljše izpolnjevanje davčnih obveznosti, upoštevanje predlogov komisije glede ravnanja z davčnimi oazami in agresivnem davčnem načrtovanju, upoštevanje obsežnega nabora orodij, ki državam članicam omogočajo učinkovitejši boj proti davčnim utajam. Proti davčnim goljufijam in utajam se je torej potrebno boriti tako na nacionalni kot tudi na ravni EU ter navsezadnje na globalni ravni (Evropska komisija, 2013).

3 GOTOVINSKO POSLOVANJE

3.1 Gotovinsko poslovanje v Sloveniji

V RS podjetja poslujejo gotovinsko ali negotovinsko. Gotovinsko poslovanje pomeni poslovanje z gotovino, pri čemer se za gotovino štejejo plačila v bankovcih in kovancih, plačilnih karticah, čekih, darilnih karticah in bonih oziroma gre za vsa plačila, ki se ne nakažejo na transakcijski račun. Negotovinsko poslovanje pa poteka preko transakcijskih računov. To obliko poslovanja obravnava v zakonodaji RS kot običajno obliko poslovanja. Za način poslovanja se v podjetjih odločijo sami, vendar pa morajo pri tem upoštevati celotno veljavno zakonodajo RS. Podjetja, ki poslujejo gotovinsko, morajo pri svojem poslovanju tudi glede na pravnoorganizacijsko obliko (s.p., d.o.o., d.d, d.n.o.,...) upoštevati pravila poslovanja z gotovino. V kolikor podjetja poslujejo gotovinsko, je z zakonom predpisano, koliko gotovine imajo lahko v blagajni. Odvisno pa je od pravnoorganizacijske oblike podjetja. V kolikor gre za podjetje, ki je registrirano kot d.o.o., potem mora izdati interni akt s katerim določa maksimalno višino gotovine, ki jo lahko ima v blagajni, in pogoje, ki določajo, kaj se lahko in česa ne sme plačevati iz blagajne. Za podjetja, ki so registrirana kot s.p., pa velja prost pretok denarja in torej zanje ni omejitev glede količine gotovine v blagajni. Ne glede na to, za katero pravnoorganizacijsko obliko gre in kako imata urejeno blagajniško poslovanje, pa morata imeti saldo v blagajni vedno usklajen s knjižnim saldonom v poslovnih knjigah. To pomeni, da morajo vsi, ki poslujejo gotovinsko, imeti saldo, ki je rezultat menjalnega denarja, ki je vedno v blagajni, povečan za dnevni iztržek tekočega dne in dnevni iztržek preteklih dni od dne, ko je bil nazadnje položen denar na transakcijski račun podjetja, in vse to zmanjšano za blagajniške izdatke (plačila v gotovini). Podjetja plačujejo dobavljeno blago in storitve z nakazili na TRR dobaviteljev. Ne priporoča se gotovinsko plačilo, v kolikor pa se odločijo za to, pa je dovoljeno plačilo v maksimalni višini 420 EUR (skupaj z DDV) med poslovnimi subjekti. V 23. a členu Pravilnika o izvajanju ZDavP-1 pa je določeno, v katerih primerih se še sme plačati z gotovino. Pri gotovinskem

poslovanju s fizičnimi osebami pa skladno z 37. členom Zakona o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma (v nadaljevanju ZPPDFT-C) podjetja, ki prodajajo blago ali opravljajo storitve fizičnim osebam, od njih ne smejo prejeti plačila v gotovini, če bi plačilo zneska na računu presegalo vrednost 5.000 EUR z DDV (velja, četudi se plačuje v obrokih) (Biro Bonus, 2016). Tako na primer, če fizična oseba kupi avtomobil v avto-hiši, katerega vrednost z DDV presega 5.000, ga mora plačati z nakazilom na transakcijski račun podjetja oziroma ga do vrednosti 4.999 EUR lahko poravna z gotovino. Razliko od tega zneska do končne vrednosti na računu pa poravna z nakazilom na transakcijski račun. S 1.7.2013 je bil sprejet 8. in 9. odstavek 38. člena ZDavP-1, ki določa, da sme davčni zavezanec imeti le takšne elektronske in računalniške programe, ki ne omogočajo brisanja, spreminjanja, popravljanja ali kakršnegakoli poseganja v zapis izvornih podatkov. Z 38. členom je določeno, da proizvajalec oz. dobavitelj programske opreme za gotovinsko poslovanje ne sme davčnim zavezancem zagotoviti takšnega programa, ki bi omogočil brisanje, spreminjanje ali kakršnokoli poseganje v izvirne podatke. Ker ti ukrepi še niso zadostovali za preprečevanje goljufij in utaj pri gotovinskem poslovanju, se je FURS odločil soočiti s tem izzivom s pomočjo vpeljave zanesljivih registrskih blagajn.

Za opravljanje dobave blaga in storitev mora vsaka pravna ali fizična oseba, ki opravlja registrirano dejavnost v RS, izdati račun. Obveznost izdaje računov in sestavine računa določa ZDDV-1, ZDavP-2, Slovenski računovodski standardi (v nadaljevanju SRS) in po novem sprejet zakon, ki je prišel veljati s 2.1.2016 - Zakon o potrjevanju računov (v nadaljevanju ZDavPR). Račun se lahko izda na podlagi izpisa iz elektronske naprave ali pa ročno napisano. Od 31.1.2015 se mora za izdajo računa, če se ne izda elektronsko, pri gotovinskem poslovanju uporabljati vezano knjigo računov. Zakon o gospodarskih družbah (v nadaljevanju ZGD-1) določa, da morajo gospodarske družbe voditi poslovne knjige in jih enkrat na leto zaključiti, kot določajo Mednarodni standardi računovodskega poročanja (v nadaljevanju MRS) oziroma SRS. Slovenska podjetja morajo voditi knjigovodsko knjigo, ki predstavlja dokaz o nastanku poslovnega dogodka, prav tako pa so podlaga za oblikovanje računovodskih poročil za davčne in statistične namene (Ministrstvo za javno upravo RS, 2014). Podjetja, ki poslujejo v Sloveniji, morajo po ZDDV-1 kot davčni zavezanci (četudi podjetje preneha delovati) hraniti kopije izdanih in prejetih računov 10 let oziroma za račune, ki se navezujejo na nepremičnine, najmanj 20 let.

3.2 Problemi, ki se pojavljajo pri gotovinskem poslovanju

Gotovinsko poslovanje vodi v davčne utaje in druge goljufije. Zaradi težje sledljivosti gotovine v blagajni prihaja do prirejanja prometa in drugih goljufij (Novak & Grom Černe, 2010, str. 8):

- Nakup blaga z gotovino (dobavitelj in kupec se dogovorita za popust, če se blago plača z gotovino t.i. »denar na roko« brez računa),

- Plačilo delavca za opravljanje dela na črno oz. plačilo prijavljenemu delavcu delno v gotovini (neprijavljen del dohodka),
- Prijavljanje nižjega prihodka od realnega.

Za preprečevanje davčnih utaj skrbijo davčni inšpektorji, ki skozi davčna inšpiciranja preverjajo zakonitosti in pravilnosti pri blagajniškem poslovanju. Pri tem preverjajo ali ekonomski subjekti upoštevajo tako predpise o računovodstvu in obveznosti dokumentiranja, ki jih določa ZGD-1 in SRS ter MRS, kot tudi, če upoštevajo pravila v zvezi z izdajanjem računov, vsebine računov in hrambo le teh (Novak & Grom Černe, 2010, str. 8).

Inšpektorji v davčnih inšpekcijskih nadzorih že dalj časa opozarjajo na problem, ki se pojavlja pri blagajniškem poslovanju. Davčni zavezanci namreč pri blagajniškem poslovanju ne izdajajo računov, prirejajo podatke o ustvarjenih prihodkih, uporabljajo pri svojem poslovanju prirejene registrske blagajne ipd. Tako davčni zavezanci ne evidentirajo in/ali priredijo transakcije pri gotovinskem poslovanju in s to utajo davkov gotovina potuje od kupca k prodajalcu. Že nekaj časa se država trudi z zaježitvijo takšnih ravnanj, zato je v preteklosti sprejela že vrsto ukrepov.

3.3 Ureditev gotovinskega poslovanja v Sloveniji pred uvedbo ZdavPR

Krovna zakonodaja izdajanja računov in vse ostale ureditve povezane s tem, so do vstopa v veljavo Zakona o davčnem potrjevanju računov (v nadaljevanju ZDavPR), bili: ZDavP-2, ZDDV-1 ter Zakon o finančni upravi (v nadaljevanju ZFU).

»Zakon o davčnem postopku je krovni davčni zakon« (Simič, 2014, str.1). Sprejet je bil dne 20.03.1996 ter objavljen 2.4.1996 v Uradnem listu Republike Slovenije in je v uporabo stopil s 1.1.1997. Kasneje je bil že večkrat modificiran-nazadnje leta 2011. Poleg tega pa področje blagajniškega poslovanja in davčnih utaj urejata še ZDDV-1 in ZFU. Do sprejetja ZDavPR je 38. člen ZdavP-2 določal, da morajo podjetja, ki elektronsko obdelujejo podatke, na zahtevo davčnega organa zagotoviti dostop do elektronsko vodenih podatkov, izpis podatkov iz svojih elektronsko vodenih knjig, dostop in vpogled v programsko in strojno opremo ter baze podatkov, ki se uporabljajo v okviru sistema za elektronsko vodenje poslovnih knjig in evidenc, ter omogočiti preverjanje ustreznosti uporabljenih programov (ZdavP-2, 38. člen). S sprejetjem ZDavPR pa se je to področje še strožje uredilo, pri čemer je 38. člen ZDavP-2 ostal v veljavi.

Že leta 2011 je takratna vlada poskušala sprejeti zakon o davčnih blagajnah, vendar dlje od prve obravnave osnutka zakona ni prišlo. Pred obravnavo v parlamentu je septembra leta 2010 takratna Medresorska delovna skupina za pripravo ukrepov za preprečevanje davčnih utaj pri gotovinskem poslovanju, ki je delovala v okviru Ministrstva za finance, pripravila dokument o oceni stanja in predloge ukrepov za preprečevanje davčnih utaj pri poslovanju

z gotovino. V okviru tega dokumenta je kot ukrep navedla tudi uvedbo davčnih blagajn. Te bi bile avtomatiziran elektronski sistem za beleženje izdanih računov iz varnih registrskih blagajn, pri čemer bi varne registrske blagajne bile običajne registrske blagajne, ki bi vključevale takšno elektronsko napravo, ki bi šifrirano beležile izdane račune ter vodile podatke o prometu in davkih. FURS bi do podatkov dostopal na kraju zavezanca ali avtomatizirano preko omrežja (Ministrstvo za finance, 2010). V letu 2013 je prišlo do spremembe ZdavP-2. Takrat se je z dopolnitvijo 38. člena uzakonila uvedba tako imenovanih virtualnih davčnih blagajn. Ukrep so uvedli na podlagi ugotovitev FURS, da nekateri davčni zavezanci pri gotovinskem poslovanju uporabljajo računalniške programe in strojno opremo, ki omogoča kasnejše spreminjanje in brisanje izdanih računov, posameznih postavk na računih in napačno seštevanje celotnega prometa. Z dopolnitvijo 38. člena se je določilo, da davčni zavezanci ne smejo uporabljati računalniškega programa, ki bi omogočil brisanje, popraviljanje ali kakršnokoli poseganje v spreminjanje izvirnega dokumenta, shranjenega v napravi oziroma drugem mediju. Tisti pa, ki pri svojem poslovanju ne uporabljajo računalniške programske opreme, morajo z 31.1.2015 po sprejetju 31. a člena ZdavP-2 uporabljati račune iz posebne vezane knjige računov, ki jo predhodno potrdijo na FURS (EVA, 2015).

4 FISKALIZACIJA GOTOVINSKEGA PROMETA IN FISKALNE BLAGAJNE

4.1 Fiskalizacija gotovinskega prometa

V svetu se več držav spopada z izzivom zmanjšanja sive ekonomije. Ker se vsaka država po svoje spopada s tem izzivom, obstaja v svetu več različnih rešitev. Ena izmed zakonskih rešitev je fiskalizacija gotovinskega prometa z uvedbo tako imenovanih fiskalnih blagajn (v Sloveniji jih poznamo pod imenom davčne blagajne, na Hrvaškem pa fiskalne blagajne, zato bomo za Slovenijo uporabljali izraz davčne blagajne). Davčne blagajne so davčno zanesljive registrske blagajne. Sestavljene so iz takšne programske in strojne opreme, ki podatke o vnesenem računu direktno pošlje na finančno upravo RS in s tem onemogoči brisanje računov ali spreminjanje vnesenih računov. Takšno ureditev fiskalizacije gotovinskega prometa z uvedbo fiskalnih blagajn, kot so bile pred kratkim uvedene v Sloveniji, je že leta 2013 uvedla Hrvaška. Uvedba davčnih blagajn je torej odgovor na negativne učinke sive ekonomije. V Sloveniji so bile uvedene na podlagi ZDavPR, ki je bil sprejet v parlamentu dne, 21.7.2015 in je začel veljati 2.1.2016.

Glede na to, da se s problemom beleženja dejanskega prometa pri gotovinskem poslovanju davčnih zavezancev srečujejo tudi druge članice EU, so nekatere že pred letom 2010 vpeljale sistem zanesljivih registrskih blagajn. Države, ki so se te problematike na področju gotovinskega poslovanja že lotile, so: Italija, Poljska, Slovaška, Madžarska, Bolgarija, Romunija, Estonija, Litva, Latvija, Ciper, Grčija in Švedska. Od tega jih ima devet predpisane davčne blagajne, ostale članice EU pa predpisujejo načela poslovanja, kjer

morajo biti vsi poslovni dogodki evidentirani v skladu z Zakonom. Druge evropske države, ki imajo sistem registrskih blagajn, pa so Srbija, Makedonija in deloma BiH (Ministrstvo za finance, 2010). Davčne blagajne torej EU ne predpisuje in je to ukrep v boju proti sivi ekonomiji, ki ga država članica uvede sama. Avstrija je v okviru davčne reforme uvedla davčne blagajne v istem letu kot mi. Za razliko od nas, kjer morajo davčne blagajne uporabljati vsi davčni zavezanci, ki poslujejo gotovinsko in so zavezani k izdaji računov, pa jih morajo v Avstriji uporabljati tisti davčni zavezanci pri gotovinskem poslovanju, ki presežejo promet 15.000 EUR (pri nas so po pravilniku FURS-a določene v nekaterih primerih izjeme, npr. društva, če ne presežejo 5.000 EUR prometa na leto). Avstrijska vlada pričakuje, da bo v letu 2016 s tem ukrepom v državno blagajno prinesla dodatne prihodke v višini 900 milijonov EUR. Prav tako Avstrija ni uvedla takšnega sistema, kjer se račun davčno potrdi v realnem času (Reinbacher, 2015).

4.2 Fiskalne blagajne na Hrvaškem

Tako kot druge države, ki si stalno prizadevajo z različnimi ukrepi ozaveščati javnost o pomembnosti plačevanja davkov in prispevkov, se s tem sooča tudi Hrvaška. Visoko tveganje varnega pobiranja davkov je zaradi visoke stopnje prisotnosti sive ekonomije še posebej prisotno pri gotovinskem poslovanju. In ravno zaradi visoke stopnje davčnih utaj in nizke stopnje evidentiranja prometa se je Hrvaška odločila za učinkovito in hitro ukrepanje. Odločila se je za fiskalizacijo prometa pri gotovinskem poslovanju, ki pa zajema tudi uvedbo tako imenovanih fiskalnih blagajn. Fiskalizacija je sklop ukrepov, ki veljajo za zavezance, ki poslujejo gotovinsko, kar pomeni, da prejmejo za dobavo blaga ali opravljeno storitev plačilo v gotovini, s plačilno kartico, bonom, kreditnimi karticami in podobno, kar ne vključuje direktnega plačila na račun (Porezna uprava HR, 2013).

Hrvaška je uzakonila obvezno uvedbo fiskalnih blagajn s 01.01.2013, na podlagi Zakona o fiskalizaciji v gotovinskem prometu. »Po določbah zakona o fiskalizaciji v gotovinskem prometu je gotovinski promet opredeljen kot plačevanje blaga ali storitev z gotovino, s kreditnimi in debitnimi karticami, čeki ali drugačen način plačevanja, razen neposredno na poslovni račun« (Travš, 2015, str.38). Zakon je bil v uradnem listu Zakon HR objavljen dne 23.11.2012, stopil pa je v veljavo 01.01.2013. Sama realizacija zakona od predloga do sprejetja zakona je na Hrvaškem potekala izredno hitro, saj so z razmišljanjem o sprejetju novega zakona na tem področju pričeli junija 2012, v novembru istega leta pa so zakon že sprejeli. Z uvedbo fiskalnih blagajn so želeli preprečiti davčne utaje pri gotovinskem poslovanju, posodobitev postopkov davčnega nadzora, preprečevanje nelojalne konkurence in ozaveščati kupce, kako zelo pomembno je, da pri vsakem nakupu vzamejo račun. Hrvaška je pred uvedbo fiskalnih blagajn beležila izpad davčnih prihodkov zaradi neprijavljenih oz. premalo prijavljenih prihodkov od 78 do 130 milijonov evrov. Največ se je davčnih utaj pojavljalo v panogah, ki jih vodijo mali davčni zavezanci in fizične osebe, ki opravljajo dejavnost nudenje nočitev, strežbe in oskrbe s hrano, trgovine na debelo in drobno, avtomehanične storitve in dejavnosti svobodnih poklicev. Pri teh poklicih so se pojavili tudi

najveći učinki (Petrič, 2016). Zaradi sive ekonomije pa je pred sprejetjem Zakona o fiskalizaciji gotovinskoga prometa Hrvatska vsako leto izgubila od 600 milijonov do milijarde HRK (Porezna uprava HR, 2016).

V Republici Hrvatski je gotovinsko poslovanje s 1.1.2013 urejeno z Zakonom o fiskalizaciji u prometu gotovinom. Implementacija zakona je potekala v 3 fazah. V prvi fazi stopi v veljavo v 8 dneh po objavi zakona v uradnem listu 2. odstavek 23. členu, ki pravi, da se v primeru nezmožnosti vzpostavitve povezave za izmenjavo podatkov z Agencijo za pošto in elektronsko komunikacijo uredi v roku enega leta. Prav tako v okviru 1. faze stopi v veljavo takoj 38. člen zakona, ki določa, da ministristvo za finance v roku enega meseca od dneva veljavnosti določi sestavi pravilnik za določbe, ki so navedene v 38. členu. V 2. fazi stopi v veljavo zakon s 1.1.2013. V tretji fazi pa stopijo v veljavo določbe, ki so navedene, da začnejo veljati s 1.7.2013. Te določbe so: 25. in 26. člen, ki sta naslovljena kot obvestilo o računu in 8. točka 35. členu, ki pravi, da je z globo od 5.000 do 500.000 HRK oglobljen tisti, ki na javno mesto ne obesi obvestila o obveznosti, da izda račun, in obveznost stranke, da sprejme in obdrži izstavljeni račun (Zakon.hr o fiskalizaciji u prometu gotovinom, 2012).

Slika 3: Primer računa in sestavine, ki jih mora vsebovati po novem zakonu na Hrvatskem

ABECE d.o.o.
Boškovičeva 5, Zagreb
OIB: 50056328500

Datum: 18.06.2012 Vrijeme: 22:00

RAČUN broj 1000102456789

Naziv Kol cijena iznos

Kava s mlijekom	2	8.00	16.00
-----------------	---	------	-------

UKUPNO: 16.00

Način plaćanja: novčanice

-----Obračun poreza-----

Osnovica	Stopa %	Iznos PDV
12.80	25	3.20

Oznaka operatora: Blagajnik 1

Zaštitni kod izdavalca računa: YXC1455A-W234-56AB-OBE 1-0987

Porezna uprava: XFGH-5VBZ-849A-OIB9

Annotations on the right side of the form:

- OIB poreznog obveznika
- Redni broj računa
- Obračun poreza
- Oznaka osobe koja je izvršila naplatu
- Zaštitni kod – offline i online izdavanje računa
- Potvrda Porezne uprave o transakciji (JIR)

Vir: Fiskalnablagajna.eu, Kako provesti fiskalizaciju?, 2012.

K obvezni uporabi zakona o fiskalizaciji v gotovinskem prometu so v 3. členu Zakona o fiskalizaciji u prometu gotovinom zavezani posamezniki, ki so po 18. členu zakona o dohodnini davčni zavezanci za prihodke iz opravljanja samostojne dejavnosti in pravne ali fizične osebe, ki so zavezane k plačilu davka na dohodek na podlagi 2. členu zakona o davku od dobička za vse dejavnosti, za katere je na podlagi posebnih predpisov zavezan k izdaji računov za dobavo blaga ali storitev. Zakon priznava še male zavezance za fiskalizacijo

prometa. To so tisti posamezniki, ki so po 18. členu zakona o dohodnini davčni zavezanci za prihodke iz opravljanja samostojne dejavnosti in jim je na podlagi istega zakona in pravilnika o obdavčitvi pavšalnega zneska samozaposlenih določen davek na dohodek v pavšalnem znesku. Ne glede na to, kdo je po 3. členu zakona zavezan k fiskalizaciji v gotovinskem prometu, pa zakon določa tudi dejavnosti, ki so izvzete iz upoštevanja poslovanja po tem zakonu in jim torej ni potrebno davčno potrjevati računov (Zakon.hr o fiskalizaciji u prometu gotovinom, 2012).

Številka računa, ki je obvezna sestavina vsakega računa, mora biti sestavljena iz treh obveznih delov:

- numerični del,
- oznaka poslovnega prostora,
- število naprav.

Fiskalizacija plačilnega prometa poteka tako, da ima davčna uprava direktno povezavo preko interneta do vsakega računa, ki se izda s fiskalno blagajno. K takšnemu poslovanju so zavezane vse fizične in pravne osebe, ki so pri svojem opravljanju dejavnosti v stiku z gotovinskim poslovanjem.⁴ To so po Zakonu o dohodku, Zakonu o davku na dodano vrednost in splošnega davčnega zakona, vsi, ki so zavezani izdajati račune za izdano blago ali opravljene storitve (Travš, 2015, str.38).

Postopek izdaje računa po Zakonu o fiskalizaciji plačilnega prometa je načeloma enostaven. Zelo pomembno pa je, da ima zavezanec omogočen dostop do interneta. Pred uvedbo fiskalnih blagajn si mora od finančne agencije pridobiti certifikat, ki v postopku fiskalizacije služi kot elektronski podpis za izmenjavo podatkov med zavezancem in finančno upravo. Zavezanec mora ob sprejemu gotovinskega plačila vnesti v fiskalno blagajno podatke: čas izdaje računa, identifikacijsko oznako osebe, ki uporablja blagajno, način plačila, enolični identifikator davčnega zavezanca, zaščitno kodo izdajatelja računa in upoštevati vse tiste podatke, ki so bili določeni že prej z drugimi zakoni, npr. Zakon o davku na dodano vrednost določa, da mora vsak račun vsebovati ime in priimek občana in ID številko zavezanca, ki je dobavil blago ali opravil storitev. Če se blago izdaja za davčnega zavezanca, mora račun vsebovati tudi njegovo ime in priimek oz. naziv firme ter ID firme. Prav tako so glavne sestavine vsakega računa: naziv blaga, količina, cena blaga in znesek davka ter datum dobave blaga oziroma opravljene storitve (Travš, 2015, str.38).

Cilji fiskalizacije so (Porezna uprava, 2013):

- preprečevanje davčnih utaj na področju operacijske gotovine,
- izboljšanih postopkov davčnega nadzora,

⁴ Pri gotovinskem poslovanju je mišljeno tako poslovanje z bankovci kot z debitnimi in kreditnimi karticami, ter čeki. Izvzeto je le plačevanje direktno na poslovni račun.

- ozaveščanje kupcev o tem, kako pomembno je, da vzamejo račun,
- boj proti nelojalni konkurenci.

Stroški, ki jih je Hrvaška imela z uvedbo takšnih blagajn, so za državno blagajno znašali:

- strošek oglaševanja je v letu 2013 znašal 9.179 EUR,
- strošek nagradne igre: 180 000 HRK (23.976,02 EUR),
- strošek uvedbe in vzdrževanja sistema je v letu 2013 znašal 1.704.583 EUR, v letu 2014 je strošek vzdrževanja znašal 983.413 EUR in prav toliko bo znašal po ocenah vsako naslednje leto.

Torej država je z vzpostavitvijo sistema fiskalizacije v gotovinskem prometu imela v letu 2013 za stroške uvedbe, vzdrževanja, nagradne igre in vzdrževanja 1,7 milijona EUR. Davčni zavezanci pa so imeli zelo različne stroške, odvisno od tega, kako so poslovali pred uvedbo Zakona. Če so poslovali brez strojne in programske opreme, so z uvedbo fiskalnih blagajn imeli takšno investicijo: strošek nakupa strojne in programske opreme v višini od 450 do 2000 EUR na eno enoto. Potem je tu še vzdrževanje opreme, ki znese okoli 26 EUR na leto, nakup certifikata in programa XmlSigner za dobo petih let znaša 95 EUR in v kolikor še ni imel urejenega dostopa do interneta, še 4 EUR na mesec. Torej je strošek v prvem letu zanje znašal na enoto od 619 do 2.169 EUR. Za tiste zavezance, ki pa so že pred uvedbo poslovali z elektronsko strojno opremo, pa je njihov strošek predstavljal le vpis v register pri agenciji FINA, nakup certifikata in programa XmlSigner za dobo petih let, tj. 95 EUR. Prilagoditev naprav na začetek davčnega potrjevanja računov pa so morali dobavitelji programske opreme storiti brezplačno, tako da je te zavezance skupaj z vzdrževanjem uvedba fiskalnih blagajn stala 121 EUR.

4.3 Predstavitev zakona o davčnem potrjevanju računov v Sloveniji

Državni zbor je z 21.7.2015 v parlamentu potrdil sprejetje zakona o davčnem potrjevanju računov, ki uvaja davčne blagajne. Zakon je pričel veljati 2.1.2016. Nov zakon določa, da morajo pravne osebe, ki se poslužujejo gotovinskega poslovanja, v svoj blagajniški sistem uvesti tako imenovane davčne blagajne. Zakon pa navaja nekatere izjeme, ki jim ni potrebno postopati po tem zakonu. Davčni zavezanec mora tako pri svojem poslovanju uporabljati takšno elektronsko napravo za izdajo računov, ki omogoča elektronsko podpisovanje računov in elektronsko povezavo za izmenjavo s pristojnim davčnim organom (ZDavPR, 4 člen). Davčnim zavezancem, ki ne poslujejo z elektronskimi blagajnami, bo v predhodnem obdobju-najkasneje do 31.12.2017, dovoljena izdaja računov z uporabo vezane knjige računov v skladu s predpisi, ki urejajo davčni postopek (ZDavPR, 25 člen). Vsi davčni zavezanci, ki poslujejo gotovinsko, bodo imeli možnost poslovanja do tega datuma še z vezanimi knjigami računov. Po tem predhodnem obdobju pa je predvidena obvezna elektronska naprava za izdajo računov za vse davčne zavezance, ki poslujejo gotovinsko.

V okviru akcijskega načrta za uvedbo davčnih blagajn v Sloveniji so na Ministrstvu za finance preučili dva možna modela davčnih blagajn.

- Klasične davčne blagajne in certificirani POS sistemi: gre za davčne blagajne, ki temeljijo na varnem hranjenju podatkov lokalno v blagajnah. Prednosti so, da je sistem informacijsko manj zahteven, kar pomeni, da so nižji stroški uvedbe davčnih blagajn za državo in tehnično zanesljivo hranjenje podatkov ter nižje zahteve povezave blagajn z državnim sistemom. Prav tako pa ima ta sistem nekatere pomanjkljivosti: potrebno je nujno certificiranje strojne in programske opreme, omejitve pri dobaviteljih, večja omejenost pri izbiri strojne opreme, večja možnost za naknadno spreminjanje in prirejanje shranjenih podatkov, višja cena blagajn, pošiljanje podatkov ni v realnem času (Data d.o.o., 2015).
- »On line«sistemi davčnih blagajn za izmenjavo podatkov v realnem času: gre za predhodno pošiljanje (pred samo izdajo) davčnim organom, ki potrdijo, shranijo in dodelijo posebno identifikacijsko številko računa. Prednosti takšnega sistema so, da je spreminjanje in prirejanje podatkov pri takšnem sistemu zminimalizirano, saj se podatki pošiljajo davčnemu organu v realnem času. Za takšen sistem se lahko uporablja skoraj vsaka elektronska naprava, certificiranje programske in strojne programske opreme ni potrebna. Največkrat zadošča obstoječa programska oprema. (Data d.o.o., 2015).

Večina držav EU se poslužuje klasičnih fiskalnih blagajn. Slovenija pa se je, tako kot je to že uvedeno na Hrvaškem, odločila za »on line sistem«. Takšne fiskalne blagajne so sistem, kjer so blagajne davčnih zavezancev povezane preko interneta s centralnim informacijskim sistemom Finančne uprave RS. Davčni zavezanci podatke o računih izdajajo s prijavo v sistem z ustreznim digitalnim potrdilom (FURS, 2014). Za uporabo davčnih blagajn je torej potrebno nujno prevzeti in namestiti digitalno potrdilo (digitalno potrdilo je brezplačno, prevzame se ga preko portala e-davki). Na spletni strani FURS je slikovno in opisno objavljeno navodilo, kako ga namestiti. To namensko digitalno potrdilo je pogoj za vzpostavitev davčnih blagajn. Prav tako mora davčni zavezanec, ki posluje gotovinsko, imeti ustrezno elektronsko napravo (računalnik, telefon, registrska blagajna ipd.), prilagojeno programsko opremo za izdajo računov, tiskalnik, internetni dostop. Poleg tega mora vsak davčni zavezanec, ki posluje gotovinsko, imeti na vidnem mestu obvestilo o obveznosti izdaje računa in izročitve računa kupcu ter dolžnost kupca, da prevzame in zadrži račun. Pred pričetkom poslovanja po novem Zakonu mora davčni zavezanec sporočiti davčnemu organu podatke o poslovnih prostorih ter sprejeti interni akt o poslovnih prostorih in pravilih za dodeljevanje zaporednih števil, zapisanih na računih (to so številke računa). Finančna uprava RS prejete podatke o računih potrdi in shrani v realnem času (FURS, 2015).

Zavezanci za izvajanje davčnega potrjevanja računov so po ZDavPR osebe, ki morajo izdati račun po 1. in 2. odstavku 31. člena ZDavP-2 - to so osebe, ki so dolžne po ZDavP-2, podzakonskih aktih, drugih predpisih, ki temeljijo na tem zakonu ali drugih zakonih ali

računovodskih standardih voditi poslovne knjige in evidence oz. voditi poslovne knjige in evidence, ki jih predpiše minister za finance (to so med drugim vse fizične osebe, ki ne opravljajo dejavnost po org. obliki s.p. na podlagi 46. člena ZDoh-2 in poslovne knjige vodijo v skladu s Pravilnikom⁵). Vendar pa se kljub temu, da je oseba zavezanec po ZDavP-2, ne šteje za zavezanca po ZDavPR:

- Za dobave blaga, ki jih opravi davčni zavezanec, ki nima sedeža v RS in za katere se kot kraj dobave po ZDDV-1 šteje kraj dobave RS, če skupna vrednost teh dobav v tekočem oziroma preteklem koledarskem letu presega 35.000 evrov oziroma če se dobavitelj odloči, da je, ne glede na to, da vrednost njegovih dobav v tekočem koledarskem letu ne presega tega zneska, kraj teh dobav RS.
- Dobava telekomunikacijskih in elektronskih storitev ter storitev oddajanja, če davčni zavezanec nima sedeža v RS in če oddaja osebam, ki po ZDDV niso davčni zavezanci.
- »Kontinuiranih dobav blaga in storitev naročniku, v dejavnostih oskrbe z električno energijo, plinom in paro, oskrbe z vodo, ravnanja z odplakami in odpadki, ter v telekomunikacijski dejavnosti, opravljenih na podlagi sklenjene pogodbe o dobavi med dobaviteljem in naročnikom, pri čemer dobavitelj račune izdaja množično, z uporabo sistema avtomatske obdelave podatkov, ločeno od blagajniških mest, periodično v vnaprej dogovorjenih časovnih intervalih, za plačilo prek univerzalnega plačilnega naloga, ter se računi naročniku vročijo preko izvajalca poštnih storitev, po elektronski poti oziroma na drug primerljiv način, plačilo računa pa se izvrši naknadno, po izdaji takšnega računa in ni neposredno povezano s posamezno dobavo blaga oziroma storitev« (ZDavPR, 3. člen, Uradni list Slo.).
- Če davčni zavezanec opravlja več dejavnosti, ni zavezan k postopku potrjevanja računov le za dejavnost v drugi alineji. (Ur. l. RS, št. 57/2015 z dne 31.7.2015; Zakon o davčnem potrjevanju računov (v nadaljevanju ZdavPR)).

Torej potemtakem so zavezanci za izvajanje postopka potrjevanja računov podjetja, ki morajo voditi poslovne knjige in evidence bodisi po ZDavP-2 in drugih predpisih, bodisi pa po pravilniku, ki ga je izdalo ministrstvo za finance v Sloveniji, razen zgornjih izjem. Torej to pomeni, da so tudi osebe, ki ne poslujejo gotovinsko, zavezane k davčnemu potrjevanju računov po tem zakonu. Vendar pa je FURS izdal oktobra 2015 podrobnejši opis kdo je zavezanec za izvajanje postopka davčnega potrjevanja računov. Ta tako navaja enako definicijo, le da mora poleg tega zavezanec izpolnjevati še tri pogoje za obvezno uporabo ZDavPR:

- zavezanec mora voditi poslovne knjige in evidence v skladu z 31 členom ZDavP-2,
- zavezanec mora izdati račun za dobavo blaga in storitev, ki je predmet obdavčitve po ZDDV-1 (račun mora biti izdan skladno z ZDDV-1),

⁵ Pravilnik o poslovnih knjigah in drugih davčnih evidencah za fizične osebe, ki opravljajo dejavnost

- dobavljeno blago in storitev morata biti plačana z gotovino (gl. 4. točko 2. člena ZDavPR).

Ekonomski subjekti, ki kumulativno ne izpolnjujejo zgornjih pogojev so za takšno dobavo blaga in storitev izvzeti iz davčnega potrjevanja računov. To pomeni, da jim avtomatično ni potrebno postopati po ZDavPR (FURS, 2015).

Za nespoštovanje zakona je določena globa za davčnega zavezanca v višini od minimalno 2.000 do maksimalno 150.000 EUR. Prav tako pa zakon določa, da morajo kupci blaga oz. prejemniki storitev vzeti račun in ga obdržati, dokler ne zapustijo poslovnih prostorov, kjer so blago kupili oz. prejeli storitev (ZDavPR, 17 in 18, 19 člen). Vlada si v letu 2016 od vpeljave davčnih blagajn obeta od 50 do 100 milijonov evrov več prihodkov v državni proračun (Tax Fin Lex, 2015).

5 POSLOVANJE SLOVENSКИH IN HRVAŠKIH PODJETIJ TER PRIMERJAVA

5.1 Slovenska podjetja

Ustanavljanje podjetij⁶ je v Sloveniji urejeno z ZGD-1. Vodenje poslovnih knjig določajo še računovodski standardi. Vsa podjetja v Sloveniji so po zakonu o gospodarski družbah zavezana k vodenju dvostavnega računovodstva in poslovnih knjig. Od velikosti podjetja pa je odvisen način vodenja poslovnih knjig. Poleg zakona o gospodarskih družbah mora podjetje upoštevati Slovenske računovodske standarde oziroma mednarodne standarde računovodskega poročanja. Mala podjetja so zavezana k vodenju glavne knjige in evidencie osnovnih sredstev. V primeru, da podjetje posluje z gotovino, pa mora voditi še blagajniške evidence.

Po pravnoorganizacijski obliki so podjetja razdeljena na: samostojne podjetnike posameznike-s.p., ki v Sloveniji predstavljajo 58,1 %, delniške družbe-d.d. 0,9 %, družbe z omejeno odgovornostjo-d.o.o. 35,9 %, družbe z neomejeno odgovornostjo-d.n.o 1,7 %, komanditne družbe-k.d 0,7 % in druge redkejšje oblike 2,7 % (npr. tiha družba, socialno podjetje ipd.) (Fortič, 2011). Po skupinah pa se uvrščajo na gospodarske družbe, zadruge, samostojne podjetnike posameznike, pravne osebe javnega prava, nepridobitne organizacije-pravne osebe zasebnega prava, društva in druge fizične osebe, ki opravljajo registrirane dejavnosti oz. s predpisom določene dejavnosti. Po številu je v Sloveniji največ samostojnih podjetnikov posameznikov. Na dan 30.6.2016 jih je bilo registriranih 85.192, sledijo gospodarske družbe z 72.375 registriranimi podjetji. Na tretjem mestu po številu so društva (na dan 30.6.2016 je bilo registriranih 23.954), sledijo pa jim fizične osebe, ki opravljajo

⁶ Podjetje po SSKJ pomeni samostojno gospodarsko enoto z določenimi nalogami na področju proizvodnje, trgovine, storitev. S takšnim pomenom je izraz uporabljen tudi v tem magistrskem delu.

registrirane dejavnosti oziroma s predpisom določene dejavnosti (takih je v Sloveniji na dan 30.6.2016 bilo registriranih 11.683 oseb). Najmanj je v Sloveniji zadrug, ki jih je AJPES pred letom 2013 uvrščal v skupino gospodarskih družb. Na dan 30.6.2016 jih je bilo v Sloveniji registriranih 422. Pravnih oseb javnega prava je v Sloveniji po zadnjih podatkih 2.807, nepridobitnih organizacij pa 8.622 (AJPES, 2016).

Tabela 2: Merila za razvrščanje družb in podjetnikov po velikosti

Velikost podjetnika/družbe	Število zaposlenih	Čisti prihodki od prodaje (v evrih)	Vrednost aktive (v evrih)
Mikro	manj kot 10	manj kot 2,00 mio	manj kot 2,00 mio
Majhna	manj kot 50	manj kot 8,80 mio	manj kot 4,40 mio
Srednja	manj kot 250	manj kot 35,00 mio	več kot 17,50 mio
Velika	več kot 250	več kot 35,00 mio	več kot 17,50 mio

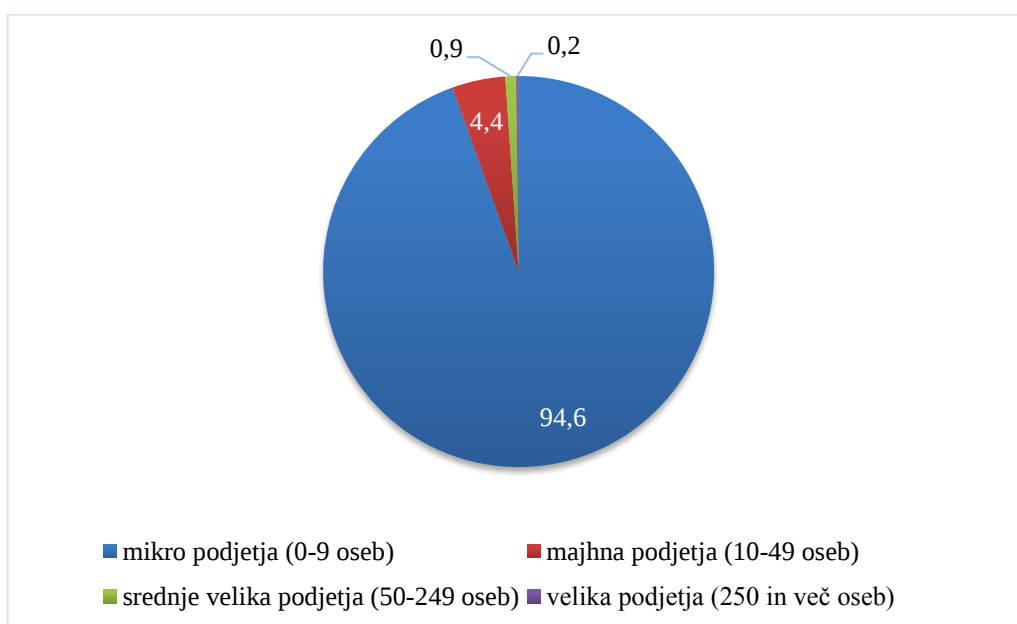
Vir: Ministrstvo za javno upravo RS, Vodenje poslovnih knjig, eVEM portal za podjetja in podjetnike, 2008-2014.

Znani sta dve klasifikaciji velikosti podjetij v Sloveniji⁷. Po klasifikaciji po ZGD-1 NPB14, kot je prikazano v *tabeli 2*, delimo družbe na: mikro družbe, male družbe, srednje družbe in velike družbe. Razdelimo jih glede na tri merila: povprečno število delavcev v poslovnem letu, čisti prihodki od prodaje in vrednost aktive. V mikro, mala in srednja podjetja uvrščamo tista, ki izpolnjujejo najmanj dva od treh kriterijev. Mikro družbe so tiste, ki imajo povprečno število zaposlenih v poslovnem letu do največ 9 oseb, čisti prihodki od prodaje so nižji od 700.000 EUR in zgornja meja vrednosti aktive je 350.000 EUR. V male družbe se uvrščajo tiste, ki imajo povprečno število zaposlenih v poslovnem letu od 10 do 49 oseb, čisti prihodki od prodaje ne presegajo 8.000.000 EUR in vrednost aktive je pod 4.000.000 EUR. V srednje družbe uvrščamo tiste, kjer je povprečno število zaposlenih od 50 do 249 zaposlenih, čisti prihodki od prodaje so od 8.000.000 do 40.000.000 EUR in se vrednost aktive nahaja od 4.000.000 do 20 000 000 EUR. Podjetja, ki se po zgornjih kriterijih ne uvrščajo med mikro, male in srednje družbe, se uvrščajo v skupino velikih družb. V vsakem primeru, neglede na to, ali ustrezajo pogojem, pa se v skupino velikih družb uvrščajo podjetja, ki so zavezana k oddaji konsolidacijskih poročil, subjekti javnega interesa in borza vrednostnih papirjev (Koda do.o., 2015).

⁷ V magistrskem delu bo uporabljena klasifikacija po ZGD-1

V Sloveniji imamo največje število mikro podjetij, to je po statističnih podatkih iz leta 2013 kar 94,6 % vseh podjetij v Sloveniji. Kot je razvidno iz *slike 4*, sledijo majhna podjetja s 4,4 %, ostalo pa so srednja in velika podjetja. V letu 2014 je bilo v Sloveniji 177.235 mikro podjetij, 6.897 majhnih podjetij, 1.971 srednje velikih podjetij in 330 velikih podjetij⁸ (SURS, 2015). Število podjetij od leta 2008 v Sloveniji raste. Najbolj se povečuje število mikro podjetij, v letu 2014 pa se je število podjetij dvignilo tudi na račun rasti malih podjetij. Število srednjih in velikih podjetij pa se je v letu 2014 celo zmanjšalo. Največ zaposlenih je v velikih podjetjih (30,9 % v letu 2013), sledijo mikro podjetja, ki so v letu 2013 zaposlovala kar 29 % vseh zaposlenih.

Slika 4: % podjetij v Sloveniji glede na velikost

Vir podatkov: SURS, Podatkovni portal SI-STAT, ekonomsko področje,, b.l.

V letu 2015 (na dan 31.12.2015) je bilo v Sloveniji registriranih 202.057 podjetij. V enakem obdobju leta 2014 pa 198.521, kar pomeni, da je bilo v letu 2015 registriranih 1,8 % več podjetij. Pol leta kasneje-na dan 30.6.2016, pa je bilo v Sloveniji registriranih 205.055 poslovnih subjektov, kar je 2.998 podjetij več. Pri pregledu skupin je bilo v letu 2015 največ samostojnih podjetnikov posameznikov, t.j. 82.953, sledijo gospodarske družbe z 72.060 in društva s 23.863. Najmanj je bilo zadrug, t.j 387. V letu 2014 je bil vrstni red enak, le z drugačnim številom po posameznih skupinah. Tako je bilo samostojnih podjetnikov posameznikov 80.988, gospodarskih družb 70.828, društev 23.482, drugih fizičnih oseb, ki opravljajo registrirane oziroma s predpisom določene dejavnosti, 11.697, nepridobitnih organizacij pravnih oseb zasebnega prava 8.323, pravnih oseb javnega prava 2.827 in zadrug 376. V letu 2016 je največ naraslo število samostojnih podjetnikov posameznikov za 2.239.

⁸ Podjetja so bila razvrščena po merilu velikosti.

Gospodarske družbe so narasle za 315 in društva za 91 (AJ PES, 2016). Najmanj zaposlenih je v majhnih podjetjih, to je 16,7 % vseh zaposlenih v letu 2013. Srednje velika podjetja pa zaposlujejo 23,4 % vseh zaposlenih. Največ prihodkov letno ustvarijo velika podjetja, ki od vseh prihodkov letno ustvarijo 33,2 %. Sledijo jim srednja podjetja, ki so v letu 2013 ustvarila 26,1 % vseh prihodkov. Majhna in mikro podjetja na leto ustvarijo 20,2 % oziroma 20,4% vseh prihodkov.(SURS, 2015). Od leta 2008 ko se je začela finančna kriza v Evropi, so do leta 2014 prihodki slovenskih podjetij upadli. V letu 2014 pa so skoraj že ujeli višino prihodkov iz leta 2008, ki so znašali 95,8 milijarde EUR. Tako so prihodki v letu 2014 znašali 93,6 milijardo EUR. Če razdelimo višino prihodkov glede na velikost podjetij, sta v letu 2014 višino prihodkov iz leta 2008 presegla mikro in srednje velika podjetja. Gospodarske družbe so v letu 2015 ustvarile 81.780.549 EUR prihodkov na domačem trgu, kar je 4 % več prihodkov kot v letu 2014. Samostojni podjetniki so v letu 2015 ustvarili 4.710.767 EUR prihodkov, kar je 7 % več kot v letu 2014.

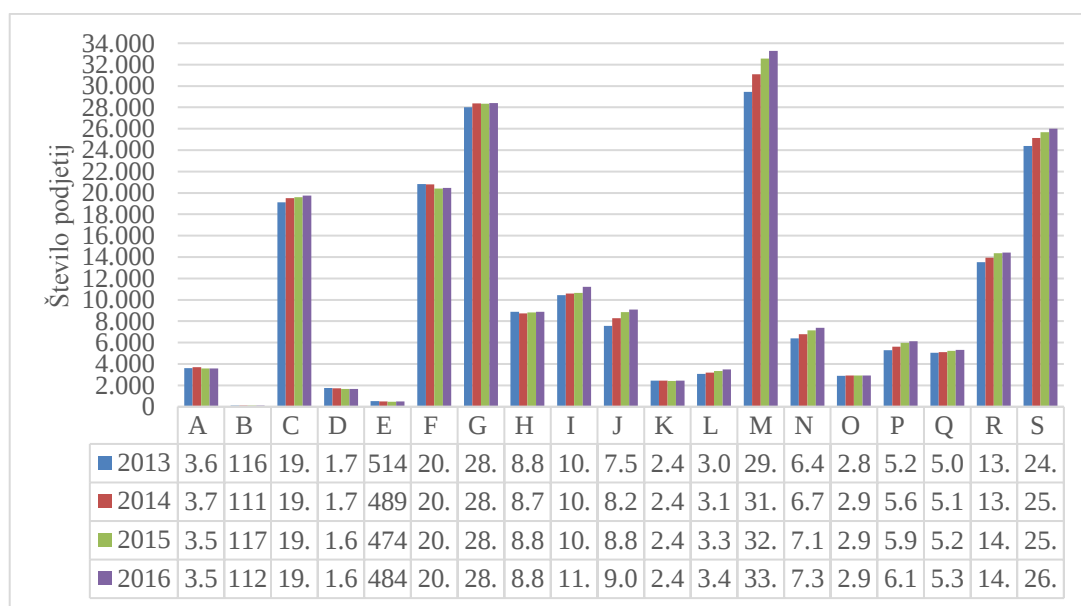
Podjetja se v Sloveniji razvrščajo po Standardni klasifikaciji dejavnosti (v nadaljevanju SKD 2008). Po SKD so po področjih podjetja razdeljena tako (SURS, 2015):

- A Kmetijstvo in lov, gozdarstvo, ribištvo
- B Rudarstvo
- C Predelovalne dejavnosti
- D Oskrba z električno energijo, plinom in paro
- E Oskrba z vodo; ravnanje z odplakami in odpadki; saniranje okolja
- F Gradbeništvo
- G Trgovina; vzdrževanje in popravila motornih vozil
- H Promet in skladiščenje
- I Gostinstvo
- J Informacijske in komunikacijske dejavnosti
- K Finančne in zavarovalniške dejavnosti
- L Poslovanje z nepremičninami
- M Strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti
- N Druge raznovrstne poslovne dejavnosti
- O Dejavnost javne uprave in obrambe; dejavnost obvezne socialne varnosti
- P Izobraževanje
- Q Zdravstvo in socialno varstvo
- R Kulturne, razvedrilne in rekreacijske dejavnosti
- S Druge dejavnosti
- T Dejavnost gospodinjstev z zaposlenim hišnim osebjem; proizvodnja za lastno rabo
- U Dejavnost eksteritorialnih organizacij in teles

Podjetja, ki opravljajo poslovne dejavnosti, so razdeljena na finančne in nefinančne poslovne dejavnosti. Nefinančne dejavnosti obsegajo po SKD: industrija (od B-E), gradbeništvo (F),

storitve (od G do N in S95-popravila računalnikov in izdelkov za široko rabo). Podjetja se delijo tudi na taka, ki opravljajo tržne dejavnosti, in taka, ki opravljajo netržne dejavnosti. V letu 2013 je bilo 87 % takšnih, ki opravljajo tržno dejavnost. Od tega so bila skoraj vsa podjetja, ki opravljajo poslovne dejavnosti, tržna. Podjetja, ki se uvrščajo v področje O, so bila skoraj vsa netržna. Podjetja, ki se uvrščajo v dejavnosti pod P, Q, R, in S je bila tržnih okoli polovica vseh podjetij (SURS, 2015).

Slika 5: Poslovni subjekti v Poslovnem registru Slovenije po področjih dejavnosti SKD in po skupinah

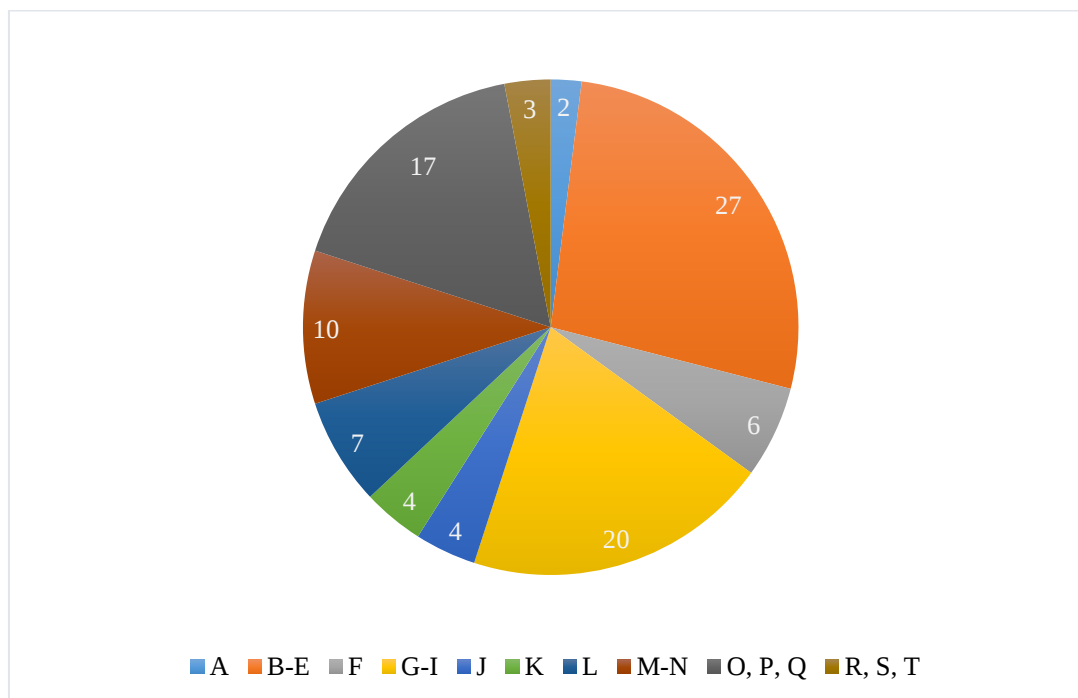

Vir podatkov: AJPES, poslovni register, 2016.

Slika 5 prikazuje gibanje števila podjetij po dejavnostih v obdobju 2013-2016. Dejavnosti pod črko T in U ni vključenih v graf, ker v opazovanih letih pod dejavnosti T- dejavnost gospodinjstev z zaposlenim hišnim osebjem in proizvodnja za lastno rabo ni bil registriran noben poslovni subjekt. Pod dejavnost U-dejavnost eksteritorialnih organizacij in teles pa je bilo v letu 2013 in 2014 registriranih 7 poslovnih subjektov, leta 2015 8 in leta 2016 9 poslovnih subjektov. V letih 2013, 2014 in 2015 so prikazana števila poslovnih subjektov vseh pravnoorganizacijskih oblik glede na stanje na zadnji dan leta. Za leto 2016 pa je prikazano število poslovnih subjektov po posameznih dejavnostih s stanjem na dan 30.6.2016. Iz grafa lahko razberemo, da se število poslovnih subjektov v primarnih dejavnostih (poslovni subjekti, ki se uvrščajo po SKD 2008 v skupino pod A-Kmetijstvo in lov, gozdarstvo, ribištvo) iz leta v leto počasi znižuje, na splošno pa se s temi dejavnostmi ukvarja najmanj poslovnih subjektov. V sekundarnih dejavnostih (sem uvrščamo poslovne subjekte pod SKD dejavnosti od B do E) je stanje glede upada poslovnih subjektov dokaj podobno, le v klasifikaciji C-predelovalne dejavnosti se število poslovnih subjektov po letih povečuje. V terciarnih dejavnostih je največ poslovnih subjektov, ki se ukvarjajo s

strokovnimi, znanstvenimi in tehničnimi dejavnostmi, le-te so v zadnjih letih v porastu. Po številu jim sledijo dejavnosti pod SKD G-trgovine ter vzdrževanje in popravila motornih vozil ter druge dejavnosti (pri drugih dejavnostih so mišljene predvsem dejavnosti pod S95-popravila računalnikov in izdelkov za široko rabo). V terciarnih dejavnostih število subjektov narašča, le v dejavnostih javne uprave in obrambe, dejavnostih obvezne socialne varnosti stagnira in v dejavnosti F-gradbeništvo rahlo upada.

Slika 6: Struktura BDP po dejavnostih (v %)

Vir podatkov: SURS, Podatkovni portal SI-STAT, (b.l).

Pri pregledu strukture BDP po dejavnostih v Sloveniji (podatki so iz leta 2015) je iz *slike 6* razvidno, da storitvene dejavnosti (dejavnosti po SKD od F do T) predstavljajo 71 % BDP, primarne dejavnosti 2 % in sekundarne 27 %. Od storitvenih dejavnosti največji delež v BDP prinesejo dejavnosti trgovine, vzdrževanje in popravila motornih vozil, promet in skladiščenje ter gostinstvo. Čeprav je številčno v Sloveniji največ gospodarskih subjektov v strokovnih, znanstvenih in tehničnih dejavnostih, pa skupaj z drugimi raznovrstnimi dejavnostmi predstavljajo 10 % BDP. Kljub temu da število poslovnih subjektov v dejavnosti gradbeništva upada, to predstavlja kar lep del BDP, in sicer 17 %. Ostale storitvene dejavnosti predstavljajo približno enak delež BDP (od 7 do 4 %).

Po podatkih AJ PES-a (2016) se gospodarska situacija v Sloveniji izboljšuje, saj se iz leta v leto povečuje število gospodarskih družb in samostojnih podjetnikov kot tudi višina ustvarjenih prihodkov in večje število zaposlenih. V letu 2015 so pri analizi poslovanja slovenskih podjetij (družb in podjetnikov) ugotovili, da se je pri tistih, ki so predložili letna poročila, povečalo število zaposlenih, prihodki, neto dobiček in neto dodana vrednost.

Družbe so tako leta 2015 izkazale za 127 % višji neto dobiček kot v letu 2014. Prav tako so družbe v letu 2015 v primerjavi z letom 2014 poslovanje financirale v večji meri z lastnimi sredstvi. Kar se tiče plačilne (ne)discipline, se število plačilno nesposobnih subjektov znižuje, zapadli plačilni roki nad 5 dni pa se znižujejo (AJPES, 2016).

5.2 Hrvaška podjetja

Na Hrvaškem je ustanavljanje družb urejeno z Zakonom o trgovinskih družbah. Zakon loči več organizacijskih oblik:

- javna trgovinska družba (družba z neomejeno odgovornostjo),
- komanditna družba,
- tiha družba,
- delniška družba,
- družba z omejeno odgovornostjo.

Najpogostejša oblika je družba z omejeno odgovornostjo, za večja podjetja pa tudi delniška družba (Ministrstvo za zunanje zadeve RS, 2016). Hrvaška ima na podlagi 43. člena Zakona o službenoj statistici vzpostavljeno standardno klasifikacijo dejavnosti 2007 (NKD 2007). Tako ima po NKD 2007 podjetja razdeljena na sledeča področja (Državni zavod za statistiku, 2007):

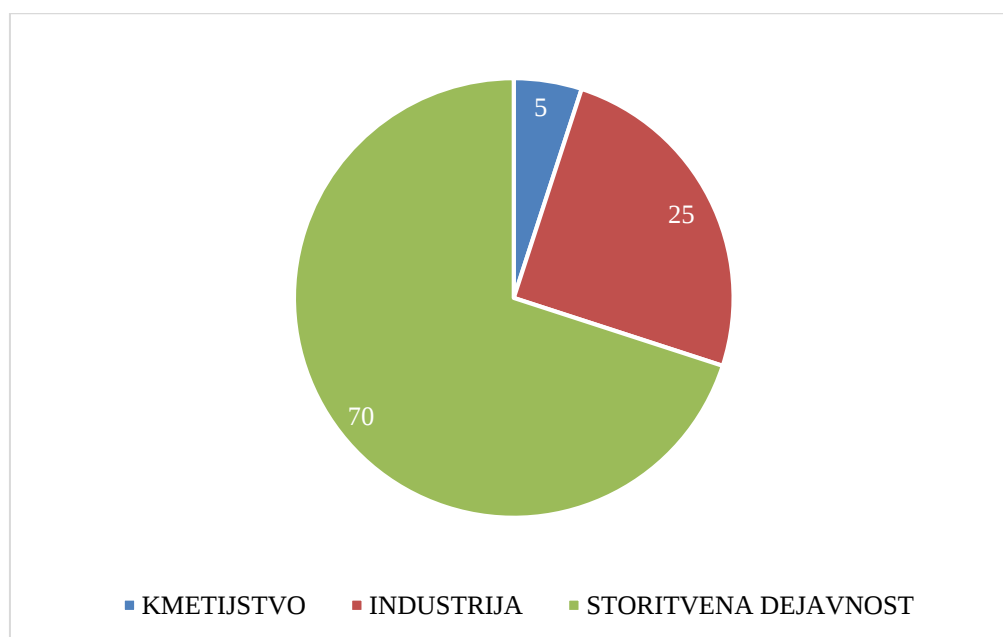
- A Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo
- B Pridobivanje rudnin in kamnin
- C Predelovalne dejavnosti
- D Oskrba z električno energijo, plinom in paro
- E Oskrba z vodo; ravnanje z odpadki; saniranje okolja
- F Gradbeništvo
- G Trgovina na debelo in drobno; popravila motornih vozil in motornih koles
- H Promet in skladiščenje
- I Dejavnosti nudenja nastanitev in gostinske storitve
- J Informacijske in komunikacijske dejavnosti
- K Finančne in zavarovalniške dejavnosti
- L Poslovanje z nepremičninami
- M Strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti
- N Administrativne in druge raznovrstne poslovne dejavnosti
- O Dejavnost javne uprave in obrambe; dejavnost obvezne socialne varnosti
- P Izobraževanje
- Q Dejavnosti zdravstvene zaščite in socialno varstvo
- R Kulturne, razvedrilne in rekreacijske dejavnosti
- S Druge storitvene dejavnosti

- T Dejavnost gospodinjstev z zaposlenim; dejavnost gospodinjstev, ki proizvajajo različne proizvode in opravljajo različne storitve za lastno uporabo
- U Dejavnost eksteritorialnih organizacij in teles

Po Zakonu o računovodstvu, ki je bil sprejet 3. aprila 2015, se podjetja na Hrvaškem po velikosti delijo glede na tri kriterije: bilančno vsoto, vrednost prihodkov in povprečno število zaposlenih v poslovnem letu. Tako so po teh kriterijih razdeljeni na mikro, mala, srednja in velika podjetja. Mikro podjetja so tista, katerih bilančna vsota je manjša od 2.600.000 HRK (340.000 EUR), prihodki so nižji od 5.200.000 HRK (približno 680 000 EUR) in imajo manj kot 10 zaposlenih. Mala podjetja so tista, ki imajo manj kot 30.000.000 HRK (cca 3.940.000 EUR) bilančne vsote, prihodki so v poslovnem letu manj kot 60.000.000 HRK (7.870.000 eur) in imajo pod 50 zaposlenih. Pod srednja podjetja se uvrščajo tista, katerih bilančna vsota v poslovnem letu ne preseže 150.000.000 HRK (19.670.000 EUR), prihodki so pod 3.000.000.000 HRK (39.350.000 EUR) in zaposlenih je pod 250 oseb v poslovnem letu. Velika podjetja so tista, ki se po zgornjih kriterijih ne uvrščajo med mikro, mala in srednja podjetja. Poleg teh pa med velika, ne glede na kriterije uvrščamo še tista, ki jih zakon v 5. členu izrecno navaja (banke, institucije za elektronsko poslovanje...) (Zakon o računovodstvu, 03.07.2015).

Sklopi gospodarske dejavnosti so: primarne dejavnosti (ribolov, kmetijstvo, gozdarstvo), sekundarne dejavnosti (energetika, industrija, gradbeništvo..), terciarne dejavnosti (storitve, promet, trgovina, turizem) in kvartarne dejavnosti (kultura, izobraževanje, znanost, sociala, državna uprava, zdravstvo).

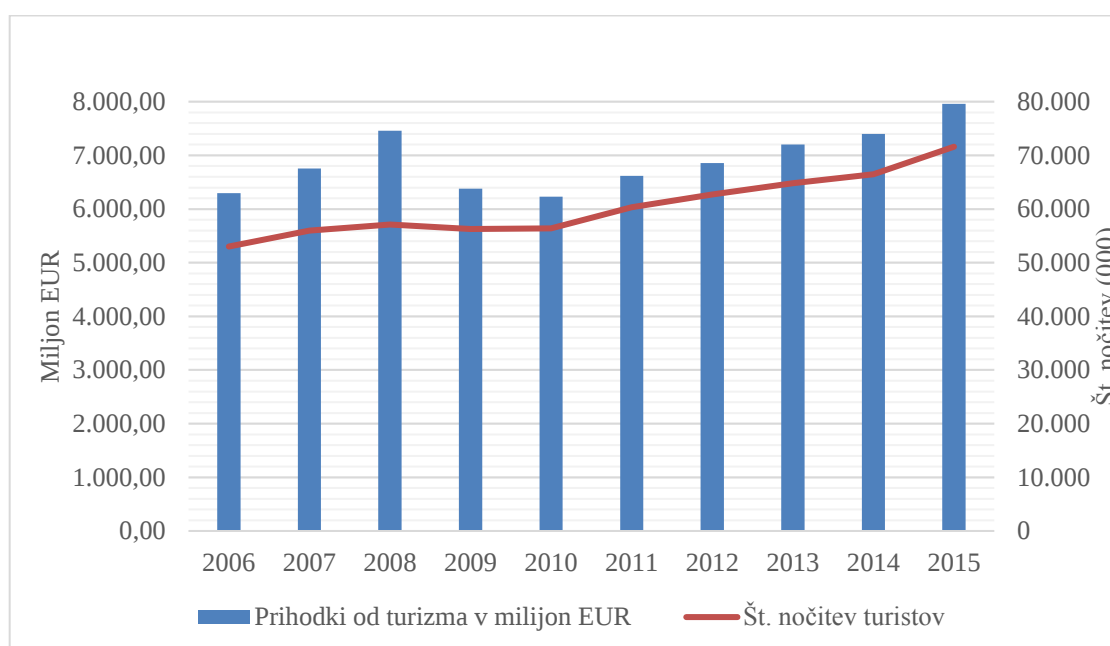
Slika 7: Struktura BDP (v %) na Hrvaškem

Vir: EIU; Factiva, september 2015.

Kmetijski sektor predstavlja približno 4 % BDP, zaposluje pa 14 % celotnega prebivalstva. V industriji je zaposlenih 27 % aktivnega prebivalstva in predstavlja 26 % BDP. Najpomembnejše industrijske panoge so: tekstilna, lesna, kovinska in živilska industrija. Največji delež v BDP predstavljajo storitvene dejavnosti, ki zaposluje okoli 60 % aktivnega prebivalstva. Od tega je najpomembnejša storitvena dejavnost turizem. Prihodki od turizma so tako predstavljali v letu 2014, 17,2 odstotka hrvaškega BDP, kar je 0,6 odstotne točke več kot v letu 2013. Največji delež od turistične dejavnosti predstavlja hotelirstvo. V letu 2014 je Hrvaška beležila 1 % rast prodaje namestitvenih storitev. V obdobju 2014-2019 naj bi trg še naprej rasel (SPIRIT Slovenija, 2008).

Slika 8: Prikaz gibanja prihodkov od turizma na Hrvaškem v milijon EUR in število nočitev po letih

Vir: Hrvatska gospodarska komora, *Gospodarska kretanja* 5/6, 2016.

Poleg turizma sta pomembni še dve storitveni dejavnosti: trgovina in energetika, po podatkih Svetovnega potovalnega in turističnega sveta (v nadaljevanju WTTC), ki letno spremlja razvoj turistične industrije v 184 državah sveta. Podatki za Hrvaško so pokazali rezultate, da je v letu 2015 na Hrvaškem turizem v neposrednem⁹ merjenju predstavljal 10,1 % BDP (33.896,7 milijone HRK) celotni¹⁰ turizem pa 77.918,4 milijone HRK oz. 23,2 % BDP. Po napovedih WTTC naj bi v letu 2016 zrastle še za 2,6 % BDP in nato v obdobju 2016-2026 še za 4,4 % tako, da naj bi po projekcijah v letu 2026 znašal 13,2 % celotnega Hrvaškega BDP. Po projekcijah pa naj bi celotni turizem v letu 2026 predstavljal 29,7 % BDP. V turizmu

⁹ WTTC je v neposredno merjenje področja turizma umestil neposredne prispevke v turizmu: blago, industrijo in vire porabe.

¹⁰ Pri merjenju celotnega turizma je WTTC upošteval neposredne prispevke turizma, posredne prispevke v turizmu (poraba finančnih naložb...), dodatne dejavnosti, ki prispevajo k turizmu.

je zaposlenih 130.500 oseb, kar je 9,8 % celotnih zaposlenih na Hrvaškem. Tuji turisti Hrvaški letno prinesejo okoli 60.000 milijonov HRK letno. V letu 2015 so tuji turisti, po letu 2008 ko so zaradi gospodarske in finančne krize upadli prihodki v turizmu, prinesli višje prihodke kot leto prej, in sicer 61.065,7 milijarde HRK. Po številu turistov je v letu 2015 Hrvaško obiskalo številčno največ tujih turistov. V letu 2016 pa so bile številke tujih turistov zopet rekordne v poletnem času (WTTC, 2016). V drugem četrtletju je predstavljal enoodstotno točko višji delež BDP kot v enakem obdobju lani, tj. 16,1 %. V letošnjem letu pričakuje dobrih 7 milijard EUR, kar je le še pol milijarde manj kot leta 2008, ko je turizem Hrvaški prinesel 7,5 milijarde EUR prihodkov (TSmedia, 2013).

Na Hrvaškem je v letu 2013 poslovalo 101.191 podjetij. Od tega jih je bilo 100.841 mikro, malih in srednjih podjetij, kar predstavlja 99,7 % vseh registriranih podjetij. Preostalih 350 je velikih podjetij. Mikro, mala in srednja podjetja so v letu 2013 skupaj ustvarila 52,1 % vseh prihodkov v proračunu, leta 2014 pa 53 %. Zaposleni so tako v letu 2013 kot tudi v letu 2014 predstavljali 68 %. Izvoz te skupine podjetij je v letu 2013 predstavljal 48,2 % celotnega hrvaškega izvoza, v letu 2014 pa 48,5 % celotnega izvoza. Iz *tabele 3* je razvidno, da se skupno število podjetij po letih povečuje. Najbolj raste število mikro in malih podjetij. Opaziti pa je rahel upad srednje velikih podjetij. Velika podjetja so po številu do leta 2013 upadala, nato pa so v letu 2014 narasla za 0,5 % in v letu 2014 v primerjavi z letom 2013 za 1,1 %. Skupni delež srednjih, mikro in malih podjetij pa predvsem na račun malih in mikro podjetij narašča. V letu 2010 so predstavljali 99,5 %, v letu 2014 pa že 99,7 % celotnega števila registriranih podjetij. Podjetij, ki so bila zavezana k upoštevanju Zakona o fiskalizaciji u gotovinah je bilo v letu 2013 po poročilu davčne uprave Hrvaške 44.199.

Tabela 3: Struktura podjetij po velikosti po letih na Hrvaškem

	Leta									
	2010		2011		2012		2013		2014	
Št. podjetij po velikosti	Št. Podjetij	%	Št. podjetij	%	Št. podjetij	%	Št. podjetij	%	Št. podjetij	%
Mala podjetja	95.004	99,5	89.539	99,6	95.597	99,6	99.573	99,7	102.895	99,7
Srednja podjetja	1.379		1.292		1.309		1.268		1.221	
Velika podjetja	375	0,5	359	0,4	348	0,4	350	0,3	354	0,3
Skupaj	96.758	100	91.190	100	97.254	100	101.191	100	104.470	100

Vir: Cepor, Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2015 uključujući rezultate GEM – Global Entrepreneurship Monitor istraživanja za Hrvatsku za 2014 godinu, ISSN 1848-3526, 2016, str. 14.

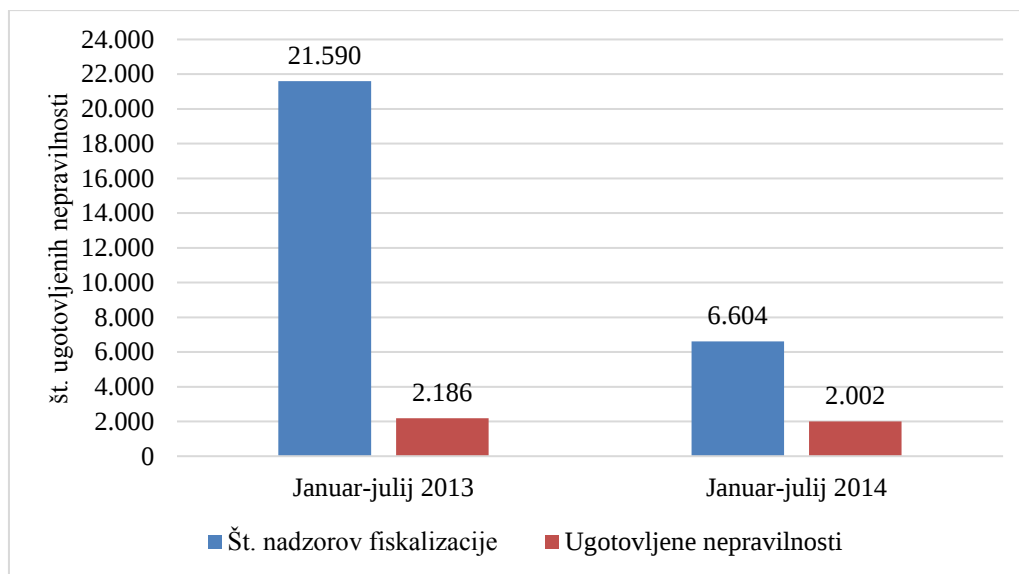
6 ANALIZA UČINKOV UVEDBE FISKALNIH BLAGAJN

6.1 Analiza učinkov fiskalnih blagajn na Hrvaškem

Na Hrvaškem so v letu 2013, t.j. leto uvedbe sprejetja fiskalizacije beležili zelo pozitivne učinke. Rezultati so bili predstavljeni na podlagi vzorca davčnih zavezancev, ki poslujejo gotovinsko. V dejavnosti I-dejavnosti nudenja nastanitev in gostinske storitve, so mikro in male pravne in fizične osebe prijavile za 2,6 milijarde HRK več obdavčljivih prihodkov v primerjavi z letom 2012 (male pravne osebe so prijavile 30 % več obdavčljivih prihodkov, fizične osebe pa 55 % več obdavčljivih prihodkov). Tako se je v letu 2013 prijavilo za 40 % več prometa v panogi nudenja nastanitev in gostinskih storitev (to je 2 milijardi in 600 milijonov HRK). V letu 2014 pa se je v isti panogi prijavilo za 41 % oz. 336 milijonov EUR več obdavčljivih prihodkov kot v letu 2012. Razlog za več prijavljenih prihodkov v gostinstvu pa je tudi v znižanju davčnih stopenj pijač iz 25 % na 13 %. V dejavnosti G-Trgovina na debelo in drobno; popravila motornih vozil in motornih koles-so v letu 2013 male fizične osebe prijavile za 28 % (1,5 milijarde HRK) več obdavčljivih prihodkov, male pravne osebe pa 11,5 % (3,7 milijarde HRK), v letu 2014 pa 11 % več obdavčljivih prihodkov v primerjavi z letom 2012. Odvetniki (tako fizične osebe kot odvetniki v zbornici) so v letu 2013 prijavili 6,7 milijonov EUR obdavčljivih prihodkov, kar je 4,8 % več obdavčljivih prihodkov kot v letu 2012. Gostinci, trgovci in odvetniki so v letu 2013 v primerjavi z letom 2012 prijavili za 17,82 % (8 milijard HRK) več obdavčljivih prihodkov (Nataša v Davčne blagajne.si, 2015). Prav tako so Hrvaška podjetja v letu 2013 izdala za 2 milijardi več računov kot v letu 2012 in pobrali so za 127 milijard kun več prihodkov (Đaić V., 2014). V letu 2014 pa so skupaj v vseh panogah zavezanci za davčno potrjevanje računov prijavili za milijardo EUR oz. 14,7 % več obdavčljivih prihodkov. Od tega so samo fizične osebe prijavile za 300 milijonov EUR več obdavčljivih prihodkov, kar predstavlja 30,2 %, mali davčni zavezanci pa 655 milijonov EUR oz. 11,9 % prihodkov. Poleg prijavljenih več obdavčljivih prihodkov pa so na Hrvaškem beležili tudi večje število izdanih računov. Tako je bilo leta 2013 izdanih 2,2 milijardi, v letu 2014 2,34 milijarde in v letu 2015 2,35 milijarde računov (Petrič, 2016).

Hrvaška je poleg obvezne uvedbe davčnih blagajn na teren poslala tudi večje število davčnih inšpektorjev. Angažirali so 850 inšpektorjev, ki so v prvem polletju leta 2013 pregledali 33.000 vseh davčnih zavezancev (Kondža, 2013). V zvezi z upoštevanjem Zakona o fiskalizaciji so v prvem polletju leta 2013 davčni inšpektorji opravili 21.590 davčnih nadzorov in ugotovili 2.186 nepravilnosti, kar pomeni, da so v 10 % vseh opravljenih nadzorov ugotovili nepravilnosti. V 465 primerih so celo odvzeli dovoljenje za opravljanje dejavnosti. V enakem obdobju leta 2014 pa so opravili za 3-krat manj inšpekcijskih nadzorov in ugotovili za 30 % več nepravilnosti. Tako so bile v 6.604 opravljenih nadzorov fiskalizacije v 2.002 primerih ugotovljene nepravilnosti. V 465 primerih so odvzeli dovoljenje za opravljanje dejavnosti (Ministrstvo financija, Porezna uprava HR, 2014).

Slika 9: Opravljeni nadzori fiskalizacije in število ugotovljenih nepravilnosti-primerjava med polletji 2013 in 2014

Vir: Ministrstvo financija, Porezna uprava HR, Borba protiv sive ekonomije daje rezultate-Učinci fiskalizacije, 2014.

Kljub davčni reformi, ki je med drugim vpeljala davčne blagajne, pa je delež sive ekonomije na Hrvaškem še vedno zelo visok. Pomočnica ministra za delo in pokojninski sistem je na okrogli mizi o davčnih sistemih in sivi ekonomiji, ki je potekala 24.03.2015 v okviru regionalnega projekta Davčni sistem, siva ekonomija in korupcija v državah jugovzhodne Evrope proti boljšemu upravljanju in demokratičnim spremembam povedala, da je delež sive ekonomije še vedno 30,4 % BDP. Od tega naj bi 2/3 predstavljalo delo na črno (Poslovni dnevnik, 2015).

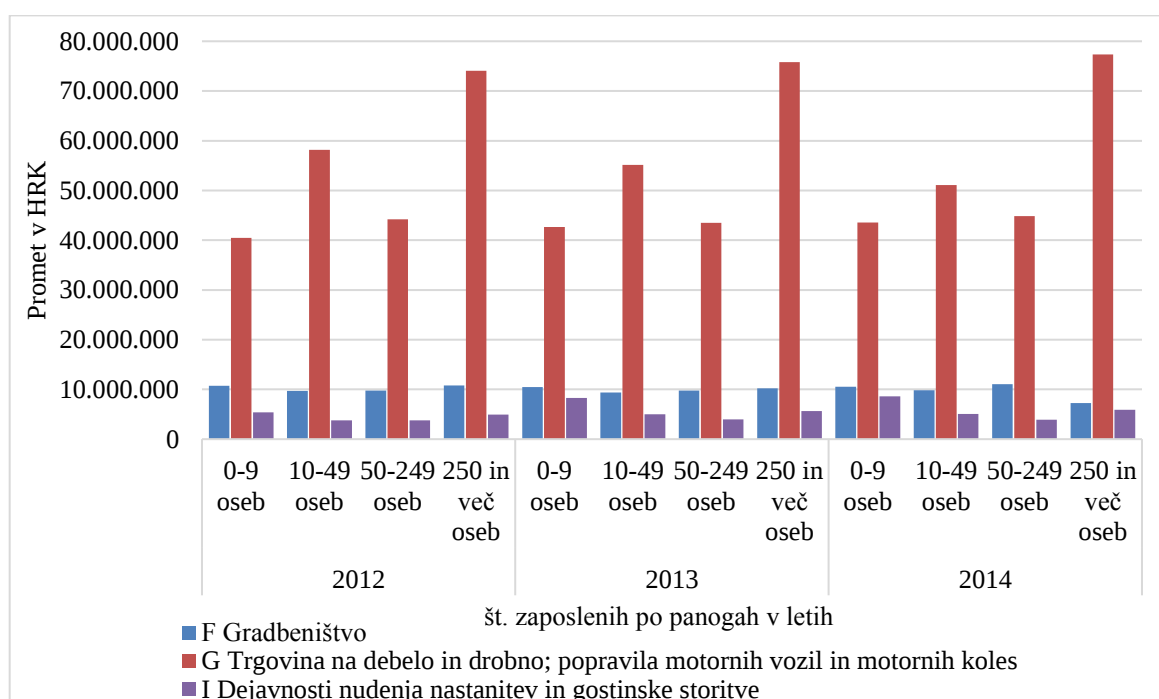
6.1.1 Učinki na hrvaška podjetja

Uvedba ukrepa fiskalizacije prometa je imela največji vpliv na tri panoge, saj se je v le-teh utaja davkov največkrat pojavljala. To so gradbeništvo, trgovina, kamor spadajo tudi popravila motornih vozil in motornih koles ter dejavnost nudenja nastanitev in gostinske storitve. Slednja dva sta zaradi močno razvitega turizma na Hrvaškem bila še toliko bolj na udaru.

Iz *slike 9*, ki nam prikazuje gibanje prometa po panogah v mikro, malih, srednjih in velikih podjetjih (kriterij je bil število zaposlenih) po letih, lahko vidimo, da na Hrvaškem zdaleč največ prometa ustvari trgovina, zlasti velika podjetja. Če primerjamo promet v obdobju 2012-2014 za to panogo, vidimo, da se je ta v velikih podjetjih stalno poviševal in je v letu 2014 dosegel skoraj 80.000.000 HRK. Prav tako se je stalno poviševal v mikro podjetjih, medtem ko je v malih podjetjih nasprotno celo vseskozi upadel. V srednje velikih podjetjih je ostal dokaj konstanten. V panogi gradbeništvo je promet neglede na velikost podjetja

skoraj enak, in sicer se giblje okoli 10.000.000 HRK. Če primerjamo gibanje po letih, je v srednje velikih podjetjih v letu 2014 v primerjavi z letom 2012 nekoliko narasel, medtem ko je v velikih podjetjih z 250 in več zaposlenimi nekoliko upadel. V mikro in malih podjetjih je ostal skoraj nespremenjen, ne glede na leta. V panogi nudenja nastanitev in gostinskih storitev, ki za Hrvaško po zaslugi razvitega turizma, ki vsako leto beleži več tujih gostov (v letu 2014 je v primerjavi z letom 2012 beležila skoraj 6 % več tujih gostov), pomeni eno ključnih panog, je v letih 2013 in 2014 v primerjavi z letom 2012 v vseh velikostih beležil na letni ravni rast prometa. Najbolj so to spremembo občutili v mikro in malih podjetjih.

Slika 10: Prikaz gibanja prometa po panogah v letih

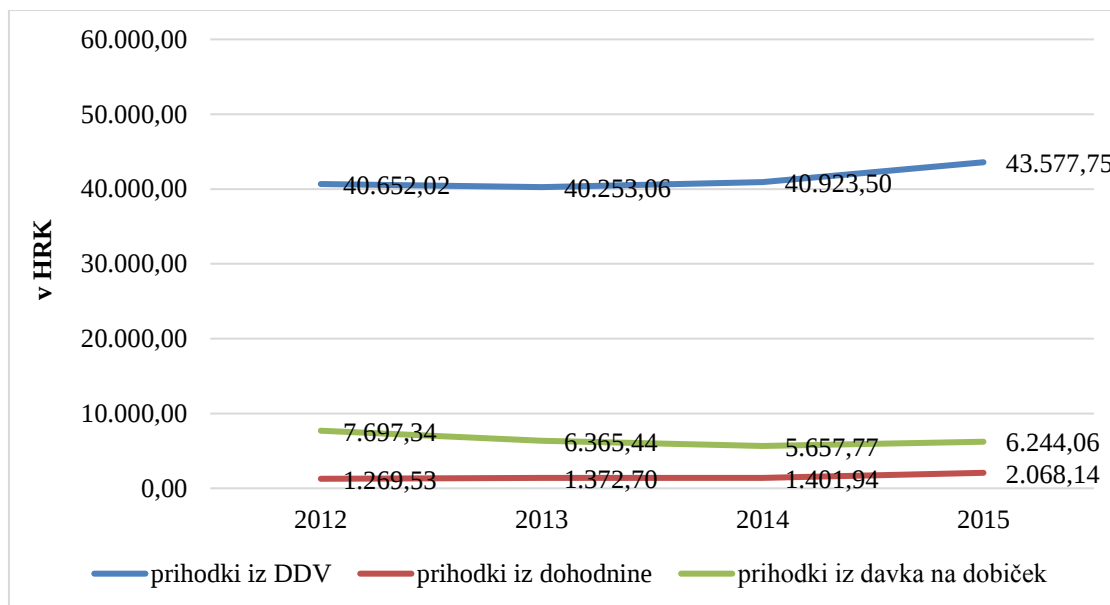
Vir: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatska, Središnji državni portal, b.l.

Učinek fiskalizacije na podjetja glede števila v smislu, da bi število podjetij upadlo, ni zaznati. Število podjetij se celo iz leta v leto povečuje. Prav tako višina prometa v povprečju ne upada, ampak narašča. Stroške so podjetja imela od 100 pa vse do 2.200 EUR v prvem letu uvedbe fiskalnih blagajn. Podjetja, ki imajo več poslovnih prostorov ali/in ki so opremljena z več fiskalnimi blagajnama in prej niso uporabljala ustrezne opreme, so imela tudi znatno višje stroške v primerjavi s tistimi, ki so že imela ustrezno opremo in so se morala le registrirati v sistem. Torej z uvedbo fiskalnih blagajn so podjetja imela nekaj stroškov, ki pa glede na rezultate, ki prikazujejo v povprečju rast prometa in podjetij, niso ogrozila njihovega poslovanja.

6.1.2 Predstavitev smotrnosti uvedbe (učinek na proračun in na podjetja-neto končni učinek)

Gostinci na Hrvaškem so priznali, da se poskušajo kljub poostrenemu nadzoru izogniti plačilu davkom po realno ustvarjenem prometu. To storijo tako, da sicer izdajo račun, a v kolikor ga stranka ne vzame s seboj in ga pusti na mizi nepoškodovanega, le-tega predložijo drugemu gostu. To počnejo predvsem v dopoldanskem času in ker stranke še zmeraj dostikrat ne vzamejo računa s seboj, tako prikažejo kar nekaj prometa manj. So pa tudi takšni, ki uporabljajo še zraven navadne blagajne in stranki izdajo račun iz takšne blagajne in ker stranka ne preveri računa, ne more ugotoviti, da je prišel iz takšne blagajne (Baloh J., 2014). Torej izigravanja sistema kljub tako strogemu nadzoru so možna in se še vedno pojavljajo. Če davčni zavezanec računa ne izda oziroma izda račun, ki ni prišel iz davčnih registrskih blagajn, potem za tako ustvarjen promet država ne bo prejela prihodka. Kljub nekaterim izigravanjem pa se je v letu 2013 steklo v državne blagajne za 1,73 milijarde EUR več prihodkov kot v letu 2012. Po poročanju davčne uprave na Hrvaškem se učinek fiskalizacije kaže pri večji količini prijavljenega prometa in posledično več pobranega DDV ter pri prijavah davka na dohodek in dobiček. Do konca leta 2015, torej v treh letih naj bi imela Hrvaška z uvajanjem novega zakona za 5,7 milijona EUR stroškov. V enakem obdobju pa naj bi se v državno blagajno steklo 337 milijonov EUR. Učinki na proračun so vsekakor pozitivni, saj se je v državno blagajno potemtakem steklo za 331,3 milijona EUR neto prihodkov.

Slika 11: Izbrani davčni prihodki Hrvaške po letih od vseh davčnih zavezancev

Vir podatkov: Porezna Uprava, Račun prihoda i rashoda, 2016.

Kljub strogim ukrepom pa na Hrvaškem siva ekonomija po podatkih predstavlja še vedno 30,4 % BDP. Torej Hrvaška se bo morala še soočiti z izzivom davčnih utaj in goljufij, je pa

sprejetjem Zakona o fiskalizaciji v gotovinskem prometu naredila korak bližje in s tem na eni strani pripomogla k zmanjšanju nelojalnosti konkurence med podjetji, na drugi strani pa je prinesla več sredstev v državni proračun in s tem okrepila delovanje državnega aparata. Iz predstavljenih rezultatov (zlasti je to opazno v grafu 7) lahko opazimo, da pa ni dovolj le uvedba fiskalizacije, temveč je potrebno opravljati tudi nenehni strogi inšpekcijski nadzor nad upoštevanjem Zakona.

6.2 Ocena učinkov uvedbe fiskalnih blagajn v Sloveniji

Davčne blagajne predstavljajo registrske blagajne, ki ne omogočajo brisanja, spreminjanja, prilagajanja ali kakršnokoli drugo poseganje v že evidentirani dokument. Ob zaznambi dokumenta kasnejše modifikacije niso več mogoče, kajti podatki se ob vnosu podatkov direktno pošljejo na FURS, kjer se zabeležijo izvorni podatki. Za to pa je potrebna ustrezna strojna in programska oprema. Potrebna strojna oprema je: namizni računalnik, prenosni računalnik, tablični računalnik ali pametni telefon. Programsko opremo pa mora proizvajalec ponuditi tako, da ne omogoča brisanja ali kakršnegakoli spreminjanja računov (to je bilo določeno že z uvedbo virtualnih davčnih blagajn). Prav tako mora imeti podjetje omogočen dostop do interneta in preko le-tega se mora povezati s FURS-ovim informacijskim sistemom. Torej je eden od glavnih pogojev dostop do interneta.

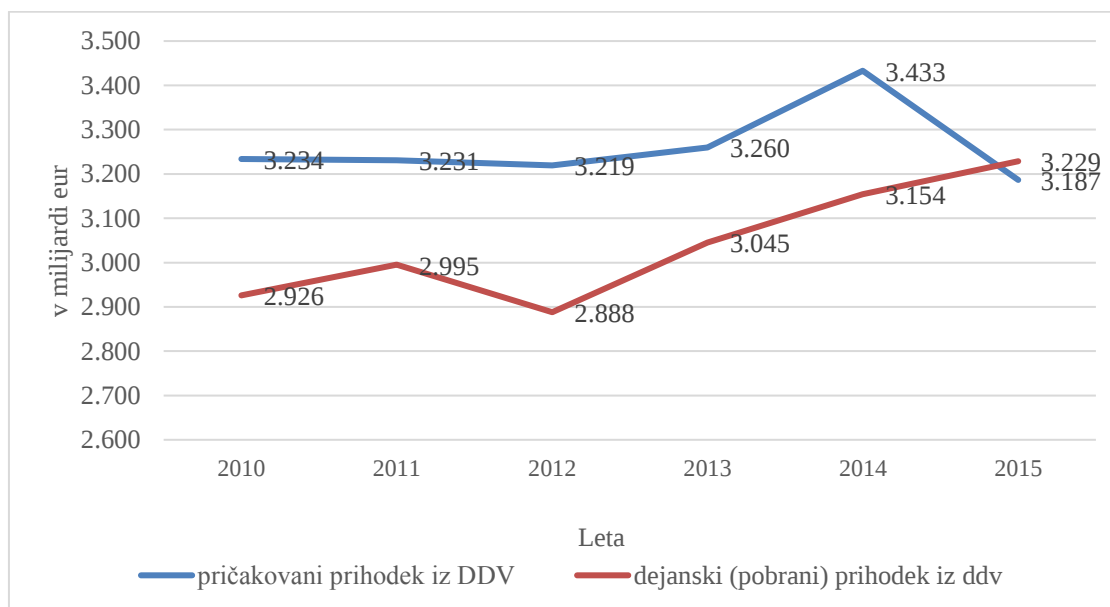
Četudi brisanje računov in kakršnokoli spreminjanje izdanega računa ni mogoče, pa se postavlja vprašanje, kako preprečiti davčne utaje, kjer se kupec in prodajalec dogovorita o ceni in plačilu brez izdaje računa. En varnostni mehanizem je tudi predpisana količina gotovine v blagajni, ki mora biti določena z internimi akti podjetja in predpisana maksimalna vrednost blaga ali storitev, ki je predmet transakcije. Vendar pa kot so povedali, tudi v hrvaških podjetjih še vedno obstajajo možnosti za utajo davkov. Če prodajalec ne izda računa in gotovine, ki jo je prejel za opravljeno storitev ali blago ne shrani v blagajno, potem takšna transakcija ne mora biti kaznovana, ker najverjetneje ne bo odkrita. Ali če izda račun, vendar ne iz davčnih registrskih blagajn, temveč navadnih, ki niso povezane s sistemom FURS-a. Še zlasti so možne izrabe, ker je finančna uprava z uzakonjenjem davčnih blagajn načrtovala zmanjšanje davčnih inšpektorjev na terenu. Postavlja se vprašanje, kolikšni bo dejanski prihranek oziroma kakšna je resnična smotrnost uvedbe davčnih blagajn pri nas, kjer smo že z uvedbo 8. in 9. odstavka 38. člena preprečili brisanje in spreminjanje postavk na računih. Razlika je predvsem ta, da se sedaj v realnem času podatke direktno pošilja na FURS in se tam shranijo v izvorni obliki, prej pa so se podatki shranjevali lokalno.

Davčne blagajne kot ena izmed ukrepov države za zmanjšanje sive ekonomije deluje tako, da se z obvezno uporabo le-teh v podjetjih, ki poslujejo z gotovino, zmanjša utaja DDV. Po študijah evropske komisije o vrzelih¹¹ pri pobiranju DDV (IHS, 2016) se Slovenija uvršča v sam vrh držav EU z najmanjšo stopnjo vrzeli pri pobiranju DDV. Z 8,1 % se uvršča na 4.

¹¹ Verzel pri pobiranju DDV je razlika med pričakovanim prihodkom z naslova DDV in dejanskim prihodkom od pobranega DDV

mesto-takoj za Švedsko, Luksemburgom in Finsko. Pri tem je potrebno poudariti, da uvedba davčnih blagajn v Sloveniji z 02.01.2016 ni vključena v rezultate raziskave (to bo mogoče šele naslednjo leto, ko bo minilo eno leto od uvedbe). Če vzamemo za primerjavo Hrvaško, ki ima uvedene davčne blagajne po takšnem sistemu kot mi od leta 2013, ima višjo stopnjo vrzeli pri pobiranju DDV v primerjavi s Slovenijo. Ta znaša 8,67 %, kar je še zmerja 5 % pod povprečjem EU. Torej Slovenija je bila že pred uvedbo davčnih blagajn uspešna pri pobiranju DDV. Na *sliki 12* je prikazano, da je FURS že pred uvedbo davčnih blagajn zmanjšala vrzel pobranega DDV. V graf je vključen DDV, ki je pobran od vseh zavezancev, ne glede na to, ali poslujejo gotovinsko ali ne. V letu 2015 je bilo dejansko pobranih prihodkov celo več od pričakovanih, in sicer za 1,3 %. Kot vidimo iz *slike 12*, je bilo prelomno leto 2013. Takrat je država sprejela fiskalni ukrep, ki je zapisan v 38. člen ZDavP-2, po katerem je obvezna uporaba takšnih blagajniških programov, ki so onemogočili brisanje ali kakršnokoli spreminjanje izdanih računov.

Slika 12: Davčna vrzel v RS po letih

Vir: European Commission, Commission staff working document, Country report Slovenia 2016. Including an in-depth review on the prevention and correction of macroeconomic imbalances, 2016.

Davčne blagajne so rešitev le za preprečevanje davčnih utaj pri gotovinskem prometu. Torej vsi zavezanci, ki izpolnjujejo pogoje, so zavezani k izdaji računa za dobavo blaga ali storitev, hkrati morajo voditi poslovne knjige in evidence ter za dobavljeno blago ali storitev prejmejo plačilo v gotovini, pri čemer se za gotovino po ZDavP-2 šteje: bankovci, kovanci, plačilne kartice, boni, čeki oz. drugače povedano vsa plačila, ki niso nakazana direktno na transakcijski račun, se šteje, da so zavezana h gotovinskemu poslovanju. Podjetij, ki poslujejo z gotovino in so zavezana k izdaji računov, je bilo v Sloveniji po ocenah FURS-a v letu 2015 približno od 60.000 do 80.000 in iz naslova DDV so prinesli v prvem polletju

leta 2015 613,64 milijonov EUR, kar je malo manj kot 40 % celotnih prihodkov iz naslova DDV. V enakem obdobju leta 2016 so iz naslova DDV zbrali 640,64 milijonov EUR, kar je malo več kot 40 % celotnega prihodka iz naslova DDV. FURS je pred uvedbo pričakoval od 50 do 100 milijonov EUR, kasneje so ocenili na 75 milijonov EUR več prilivov v proračun v letu 2016 iz naslova vseh davčnih prihodkov. V prvem polletju leta 2016 je glede na prevzem digitalnih potrdil gotovinsko poslovalo 56.949 podjetij in v državno blagajno so po poročilu FURS-a prinesli po prvem polletju 37,6 milijonov EUR več davčnih prihodkov, to pomeni, da se je na mesečni ravni v davčno blagajno steklo vsak mesec za 6,3 milijone več neto davčnih prihodkov. Pri predpostavki, da bi tudi v drugem polletju steklo vsak mesec v davčno blagajno enaka količina davčnih prihodkov, bi to pomenilo, da bi davčne blagajne prinesle v letu 2016 75,2 milijone EUR. Enako število¹² zavezancev za davčno potrjevanje računov je po poročilu FURS-a v devetmesečnem obdobju prineslo v davčne blagajne iz naslova neto davčnih prihodkov 54,7 milijonov EUR več davčnih prihodkov (FURS, 2016). Gledano na mesečni ravni, se je v davčno blagajno vsak mesec steklo za 6,1 milijone EUR več davčnih prihodkov, kar pomeni, da bi ob predpostavki, da bi se tudi v preostalih treh mesecih stekla v davčne blagajne enaka količina davčnih prihodkov, v letu 2016 v davčne blagajne steklo za 73 milijonov EUR več davčnih prihodkov. V primerjavi s polletnimi učinki so učinki v devetmesečnem obdobju za 0,2 odstotne točke slabši oziroma bi bili na koncu leta 2016 neto učinki davčnih blagajn ob predpostavki nadaljevanja trenda prilivov v proračun na podlagi devetmesečnih učinkov v primerjavi s polletnimi učinki slabši za 2,2 milijonov EUR.

Vseh podjetij je bilo v Sloveniji na dan 30.6.2016 205.055 (AJ PES, 2016). Od tega je bilo podjetij, ki ne poslujejo gotovinsko, 148.106, kar je 2,6-krat več kot podjetij, ki poslujejo gotovinsko. V državno blagajno iz naslova DDV prinesejo 60 % celotnega prilivi z naslova DDV. Torej njih ta zakon ne zadeva in ostaja stanje nespremenjeno. Postavlja se vprašanje, kaj pa bo država ukrenila na področju davčnih utaj pri teh podjetjih. Glede na to, da gre za večja podjetja, ki prispevajo večji delež v proračun in je škoda, ki nastane zaradi davčnih utaj, gmotno večja.

Temeljni namen davčnih blagajn, ki jih navaja FURS je (Ministrstvo za finance RS, 2015):

1. zmanjšanje obsega sive ekonomije in dvig zavedanja o pravični razdelitvi davčnega bremena med vse zavezance ter posledično spodbujanje prostovoljnega plačevanja davkov in prispevkov brez izogibanja,
2. učinkovitejše nadziranje spoštovanja in izvajanja predpisov s poenotenjem postopkov nadzora gotovinskega poslovanja,
3. povečanje javnofinančnih prihodkov,
4. delna rešitev problematike pomanjkanja inšpektorjev na terenu,

¹² Glede na zadnjo objavljeno oceno FURS-a (2016) jih je na dan 17.11.2016 bilo prijavljenih 59.133 davčnih zavezancev za potrjevanje računov. Ker podatka koliko jih je bilo na dan 30.9.2016 ko se je delala devetmesečna ocena nimamo, bomo upoštevali še oceno na dan 30.6.2016.

5. preprečevanje davčnih utaj, zmanjšanje izogibanja plačilu davkov in davčnih goljufij na področju davka na dodano vrednost, davka od dohodka pravnih oseb, dohodnine, davka iz dohodkov iz dejavnosti in drugih prispevkov,
6. enakopravnejši pogoji poslovanja, pravičnejše poslovanje na trgu-pravičnejše samouravnavanje trga, preprečevanje nelojalne konkurence in hitrejši gospodarski razvoj,
7. ščitenje potrošnikov,
8. podatki o poslovanju davčnih zavezancev bodo kvalitetnejši v primerjavi z zdajšnjimi.

Finančna uprava RS si želi z zgoraj navedenimi cilji omogočiti pregledno in zanesljivo evidentiranje gotovinskega poslovanja davčnih zavezancev. Glede na te cilje, ki so navedeni zgoraj in jih je izdala Finančna uprava v postopku priprave akcijskega načrta kot predzakonski akt, ki med drugim predstavljajo tudi pojasnila za upravičenost uvedbe davčnih blagajn, bom za vsak cilj pojasnila, kakšna je možnost uresničitve cilja, kako se je pokazalo v obdobju pol leta po uvedbi davčnih blagajn in kakšna je pričakovana učinkovitost in smotrnost zastavljenega cilja glede na primerjavo s Hrvaško. Realni učinki pri nas pa bodo vidni zares še le v roku 2-3 let po uvedbi davčnih blagajn.

1. Prvi cilj je zmanjšanje obsega sive ekonomije in dvig zavedanja o pravični razdelitvi davčnega bremena med vse zavezance ter posledično spodbujanje prostovoljnega plačevanja davkov in prispevkov brez izogibanja. Obseg sive ekonomije se težko meri, saj se že njene dejavnosti, ki niso uradno evidentirane, težko ugotavlja. Strokovnjaki sivo ekonomijo merijo v BDP. Metode z merjenje pa so posredne in neposredne. Med neposredne uvrščamo anketiranje, med posredne pa metode dela preko merjenja stopnje aktivnosti delovne sile. Tuje in domače ocene za Slovenijo se gibljejo po navedbah FURS-a od 10 do 24 % BDP. Bojan Nastav (2009) je v okviru svoje doktorske disertacije na podlagi neposrednega pristopa (anketiranja) ugotovil, da je v letu 2007 v Sloveniji delež sive ekonomije znašal 15,6 % BDP. Torej kolikšen je trenutni obseg sive ekonomije v Sloveniji, je še težko oceniti in bo čas pokazal svoje. Ozaveščanje z nagradno igro je vsekakor bolj pritegnil ljudi k temu, da vzamejo račun. Kako bo z ozaveščenostjo, ko igre ne bo več, je težko napovedati. Tudi to bo vidno nekaj časa po zaključku igre, ko ljudje ne bodo imeli več takšne motivacije.
2. Drugi cilj davčne uprave je učinkovitejše nadziranje spoštovanja in izvajanja predpisov s poenotenjem postopkov nadzora gotovinskega poslovanja. Država je z uvedbo davčnih blagajn za vse, ki poslujejo gotovinsko, uvedla učinkovitejše nadziranje v delu, kjer sedaj nihče več ne more zlorabljati programskega sistema za brisanje in popravljanje postavk na že izdanih računih. Prav tako tisti subjekti, ki so še v prehodnem obdobju in zaenkrat še poslujejo z vezano knjigo računov, tega ne morejo izrabljati, ker morajo vezano knjigo računov potrditi na FURS-u. Glede samega izdajanja računov pa bodo morali davčni inšpektorji še vedno preverjati tako zavezance, ki poslujejo gotovinsko, kot tiste, ki poslujejo negotovinsko, fizično z nenapovedanim obiskom zavezanca ali pa s slepimi kupci. Učinek je zaznati v tem, da bo verjetno lažje in hitrejši pri davčnem preverjanju

preverila, ali zavezanec pri gotovinskem poslovanju posluje v skladu s sprejeto zakonodajo, kot je to storila poprej.

3. Tretji cilj FURS-a je povečanje javnofinančnih prihodkov. Javnofinančni prihodki so se do februarja celo znižali v primerjavi s prejšnjimi leti. Po poročilu davčne uprave so se v prvih devetih mesecih zvišali za 54,7 milijona EUR v primerjavi z enakim obdobjem v letu 2015. Gre po njihovem mnenju za višji priliv DDV, prispevkov za socialno varnost ter akontacije dohodnine od dohodkov iz zaposlitve blagajnikov.
4. Delna rešitev problematike pomanjkanja inšpektorjev na terenu. Od 2. do 7. januarja 2016 so inšpektorji izvedli 1.191 postopkov nadzora pri zavezancih, ki poslujejo gotovinsko, in ugotovili 85 kršitev. V letu 2015 pa so izvedli pri zavezancih, ki poslujejo gotovinsko, 14.118 nadzorov. Torej so ob uvedbi davčnih blagajn naredili še več inšpekcijskih pregledov in so posledično potrebovali še več inšpektorjev na terenu oziroma so obstoječe inšpektorje še bolj obremenili. Tudi če gre le za začetno prakso, kasnejše zmanjšanje davčnih inšpektorjev na terenu v primerjavi s preteklimi leti, kot je pokazal primer na Hrvaškem, ne bo dobro, ker s tem lahko poraste ne-izdajanje računov pri zavezancih ali pa goljufije, povezane z uporabo blagajn, ki davčno ne potrjujejo računov in tako le navidezno za kupca izdajo račun.
5. Preprečevanje davčnih utaj, zmanjšanje izogibanju plačilu davkov in davčnih goljufij na področju davka na dodano vrednost, davka od dohodka pravnih oseb, dohodnine, davka iz dohodkov iz dejavnosti in drugih prispevkov. Uvedba davčnih blagajn vpliva le na poslovanje podjetij, ki poslujejo gotovinsko, torej ima ukrep za preprečevanje davčnih utaj, davčnih goljufij na področju DDV, DDPO, dohodnine, davka iz dohodkov iz dejavnosti in drugih prispevkov le delni vpliv na davčne zavezance. Poleg tega pa davčne blagajne ne odpravljajo vseh pomanjkljivosti, ki nastajajo pri gotovinskem poslovanju. Lahko se zgodi, da se bo delež tistih, ki so prej goljufali tako, da so brisali ali spreminjali postavke na računih, prestavil na del tistih, ki računov sploh ne izdajajo. Poleg tega pa davčnih utaj in goljufij na področju DDV, DDPO, davka iz dohodkov iz dejavnosti, dohodnine in drugih prispevkov s tem niso preprečili pri zavezancih, ki ne poslujejo gotovinsko. Vemo pa, da največ prihodkov letno ustvarijo velika in srednja podjetja, ki poslujejo z veliki zneski in običajno ne poslujejo gotovinsko in se goljufije pri njih težje odkrije, ker je način njihovega poslovanja bolj kompleksen od mikro in malih podjetij. Poleg tega lahko velika podjetja utajijo relativno večji znesek, saj se težje opazi, torej več škode in izgube v javnofinančni blagajni nastane pri njihovem poslovanju v primeru, da ne poslujejo skladno z zakoni.
6. Cilj FURS-a je: enakopravnejši pogoji poslovanja, pravičnejše poslovanje na trgu-pravičnejše samouravnavanje trga, preprečevanje nelojalne konkurence in hitrejši gospodarski razvoj. Z ukrepi, ki preprečujejo sivo ekonomijo, država res omogoči vsem podjetjem, ki so na trgu, ali pa še vstopajo na trg, da imajo vsi enake možnosti in da ne gre za izkrivljanje lojalnosti konkurence. Tako z uvedbo davčnih blagajn kot enim izmed ukrepov za preprečevanje sive ekonomije izboljšamo pogoje pri zavezancih, ki poslujejo gotovinsko. Gledano z vidika gotovinskega poslovanja, so sedaj vsi zavezanci enaki in nihče ne more uporabljati programa, ki bi omogočal brisanje ali popravljanje postavk na računih.

7. Cilj ščitenje potrošnikov. Če potrošnik vzame račun, ima dokaz o kupljenem artiklu in potemtakem v primeru, da je z blagom kaj narobe, po zakonu o varstvu potrošnikov lahko uveljavlja reklamacijo blaga. V nasprotnem primeru seveda tega ne more storiti. Od nekdaj velja (tudi pred uvedbo davčnih blagajn), da ima potrošnik pravico do računa za blago, ki ga je plačal, in v primeru, da mu prodajalec sam od sebe le-tega ni izstavil, lahko zahteva račun. Če pa je kupcu vseeno, ali prejme račun in ga torej ne zahteva, potem mu tudi davčne blagajne ne bodo pomagale pri tem, da bi brez računa uveljavljal reklamacijo blaga. Torej če prodajalec ne izstavi računa in ga kupec ne zahteva, davčna inšpekcija težko dokaže, da prodajalec ni izdal računa, razen če davčni inšpektor nepravilnost ugotovi fizično pri samem dejanju prodajalca ali s preverjanjem zaloge, pri čemer so tudi mogoča izigravanja.
8. Podatki o poslovanju davčnih zavezancev bodo kvalitetnejši v primerjavi z zdajšnjimi. Ta cilj je bil zastavljen preveč splošno, kajti davčna uprava ima po uvedbi davčnih blagajn vpogled nad neposrednim prometom davčnih zavezancev, ki poslujejo gotovinsko. Teh je po podatkih (glede na število podjetij, ki je prevzelo certifikate) v Sloveniji 56.949. Podatke o poslovanju davčnih zavezancev, ki ne poslujejo gotovinsko, pa ima toliko nadzora, kot jih je imela pred uvedbo davčnih blagajn.

Stroški, ki jih je in jih še bo imela finančna uprava RS zaradi uvedbe davčnih blagajn (Ministrstvo za Finance v Kern, 2016):

- Strošek za vzpostavitev sistema in vzdrževanje:
 - Strošek uvedbe rešitve za zbiranje podatkov, ki zajema strežniško opremo (513.160 EUR), komunikacijsko opremo (141.520 EUR), razvojni del sistema za potrjevanje računov in analitiko (393.957) EUR, mobilno aplikacijo Preveri račun (16.300 EUR), spletno aplikacijo Mini blagajna (24.278 EUR) ter licence za sistem za potrjevanje računov in analitiko (576.742 EUR).
 - Strošek vzdrževanja takšne opreme.
 - Strošek izdaje namenskega digitalnega potrdila za vsakega zavezanca po ZDavPR (ministrstvo za javno upravo izda namensko digitalno potrdilo zavezancu brezplačno). Strošek takšnega servisa za pridobivanje in preklic potrdil je do sedaj stal 34.238 EUR.
 - Strošek za dodatno opremo (50.000 EUR) in razvoj aplikacije za nadzornike (30.000 EUR)

Za vzpostavitev samega sistema davčnega potrjevanja računov je moral FURS zagotoviti informacijski sistem, ki omogoča potrjevanje in hranjenje podatkov o poslovnih prostorih in izdanih računih zavezancev ter vpeljati tak analitični sistem, ki odkriva odstopanja med podatki o izdanih računih in podatkih iz evidenc. Vsa ta informacijska podpora za uvedbo davčnih blagajn, brez stroška za nadaljnje vzdrževanje, je do sedaj torej znašala 1,7 milijona evrov (Kern, 2016). FURS bo nosil tudi strošek za dodatno opremo in razvoj aplikacije za nadzornike, ki bo po ocenah znašal okoli 80 000 evrov.

- Strošek nagradne igre Vklopi razum-vzemi račun:
 - strošek oglaševanja, izvedbe in predvajanja žrebanja nagradne igre: 125.000 EUR,
 - strošek izplačila sklada za nagradno igro v letu 2016: 124.000 EUR.

Strošek za nagradno igro z nazivom vklopi razum-vzemi račun, ki jo je FURS uvedla z namenom spodbuditi kupce k upoštevanju zakona s tem, da vzamejo račun in hkrati na drugi strani preverjati ali je bil račun s strani ekonomskega subjekta res potrjen. Nagradna igra poteka tako, da kupec pri vsakršnem nakupu vzame račun in nato sodeluje v nagradni igri na enega izmed treh načinov: po zbranih 10 računih jih po navadni pošti pošlje na finančno upravo RS ali si na svoj telefon naloži aplikacijo »Preveri račun« in preko le-te pošlje finančni upravi podatke o računu, po 10 poslanih podatkih različnih računov sodeluje v nagradni igri. Tretji način pa je oddaja podobna kot pri mobilni aplikaciji, le da se odda preko odprtega portala e-Davki. Za izplačilo nagrad v letu 2016 in 2017 je namenjenih 124 tisoč evrov. Poleg tega pa je za organizacijo, izvedbo in oglaševanje nagradne igre namenjenih še okoli 125 tisoč evrov. Skupaj bo torej strošek uvedbe davčnih blagajn za FURS znašal 2 milijona EUR (Kern, 2016).

Stroški, ki jih ima posamezni davčni zavezanec z uvedbo davčnih blagajn, so:

- strošek nakupa ustrezne programske opreme,
- strošek nakupa ustrezne strojne opreme,
- strošek nakupa in mesečno vzdrževanje internetne povezave,
- strošek vzdrževanja strojne in programske opreme,
- strošek namestitve namenskega digitalnega potrdila¹³ (v kolikor tega ne bi mogli storiti sami) in ostale programske opreme,
- strošek uvajanja in izobraževanja zaposlenih (zaposleni so odhajali na izobraževanja v času delovnega časa).

Strošek, ki bi ga imel davčni zavezanec z nakupom nove strojne opreme, je več kot 500 evrov (nakup blagajne: računalnika ali tablice ali pametnega telefona in tiskalnika). namestitev programske opreme bi odštela od 200 do 300 evrov za eno blagajno. Za vzdrževanje in nadgradnjo jih bo, če imajo s ponudnikom podpisano pogodbo, stalo od 4 do 10 evrov na mesec, kar pomeni od 48 do 120 evrov na leto. Če pa bi strojno in programsko opremo najeli (vključena blagajna s tiskalnikom, dostop do interneta in blagajniški program) je mesečna najemnina za eno takšno blagajno 20 evrov oz. 240 evrov na leto. Torej če je zavezanec do sedaj uporabljal vezano knjigo računov in mora torej vso opremo še pridobiti

¹³ Namensko digitalno potrdilo je potrdilo v elektronski obliki, ki ga zavezanec uporablja za namene identifikacije v postopku elektronske izmenjave podatkov z davčnim organom in za elektronsko podpisovanje podatkov o računu v postopku potrjevanja računov (ZDavPR)

in se odloči za nakup, potem njegov celotni strošek približno znaša od 750 do 1000 evrov za eno blagajno. Če pa se odloči za najem, ga strošek z vzdrževanjem in nadgradnjo stane od 288 do 360 evrov na leto za eno blagajno. Če ima torej več poslovnih prostorov oziroma potrebuje več blagajn v enem poslovnem prostoru, se ta strošek ustrezno pomnoži s številom blagajn, ki jih potrebuje.

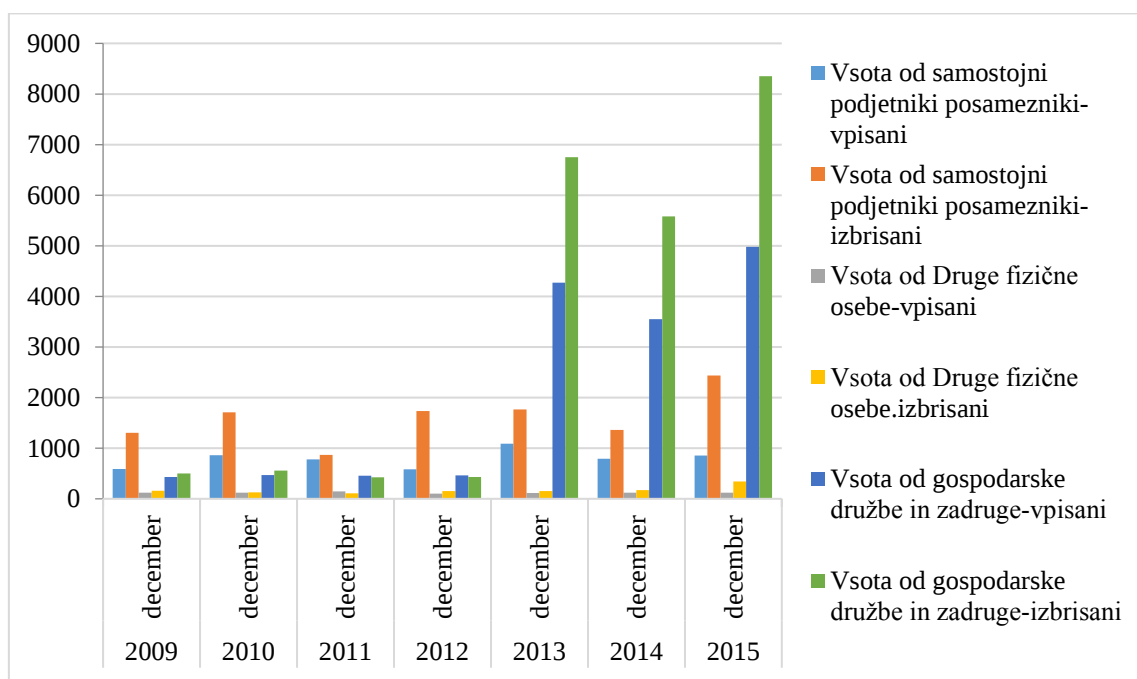
6.2.1 Ocena učinka uvedbe fiskalnih blagajn na slovenska podjetja

Uvedba davčnih blagajn vpliva na poslovanje slovenskih podjetij različno. Na podjetja, ki so sicer po ZDavPR zavezana k elektronskemu potrjevanju računov vendar, pa niso niti pred uvedbo niti ne bodo po uvedbi poslovala z gotovino, uvedba davčnih blagajn nima nikakršnega vpliva. Na ekonomske subjekte, ki niso zavezani k izdaji računov po ZDDV-1 (npr. kmetje, čebelarji, gozdarji, ki prodajajo izdelke iz svoje osnovne kmetijske dejavnosti) prav tako nima uvedba nikakršnega vpliva. Po dopolnitvah 143 člena (izjeme od oddajanja računov) Pravilnika o izvajanju ZDDV-1, za nepridobitne organizacije (društva...) in druge davčne zavezance, ki so do limita 5.000 EUR prihodkov v enem letu izvzeti iz obveznega izdajanja računov, davčne blagajne v primeru, da ne presežejo limita, nimajo nikakršnega učinka. Na ekonomske subjekte, ki pa so po ZDDV-1 zavezani k izdajanju računov in po ZDavPR zavezani k uporabi davčnih blagajn pri svojem poslovanju, pa uvedba le-teh vpliva na njihovo poslovanje, zlasti na začetku vpeljave v svoje poslovanje. Vpliv ima na stroške, ki jih nosi posamezni zavezanec: nakup strojne in programske opreme in vzdrževanje le-te, nastanek dodatnih stroškov v primeru pošiljanja zaposlenih na seminar glede uporabe davčnih blagajn. Podjetjem v Sloveniji do julija 2013 ni bilo prepovedano uporabljati programske opreme, ki omogoča brisanje postavk na računih. Po tem datumu je stopil 8. in 9. odstavek 38. člena v veljavo, ki je prepovedal takšno uporabo programske opreme, ki bi to omogočala. Če je kateri zavezanec uporabljal še takšen program, ki je to omogočal, je tvegala, da ga davčni inšpektorji oglobijo oz. je sedaj občutil večji učinek pri poslovanju kot prej, saj mu sedaj ti programi to popolnoma onemogočajo. Tisti, ki pa so že pred letošnjo spremembo spoštovali zakon pa spremembe pri poslovanju, niso toliko občutili, saj se jim zaradi tega ni povečal promet in posledično višja davčna obveznost. Spremembe so tudi pri uporabi blagajne vsakega blagajnika oz. uporabnika. Vsaka zaposlena oseba se mora v program vpisati s svojo kodo. Torej, če dva zaposlena uporabljata v poslovni enoti eno blagajno ob istem času, se morata vedno znova s pomočjo svoje kode vpisati v program ob vsakršni uporabi blagajne. Za marsikaterega davčnega zavezanca so davčne blagajne novost, ki se jim zdi povsem nepotrebna, saj ne pripomore k ustvarjanju njihovega dohodka, na drugi strani pa predstavljajo strošek.

Če pogledamo, ali je uvedba davčnih blagajn kaj vplivala na slovenska podjetja v smislu števila na novo vpisanih in izbranih, ki poslujejo gotovinsko, kar pomeni v veliki meri vpliv na samostojne podjetnike in fizične osebe posameznike pa tudi na društva, lahko pri pregledu podatkov o številu izbranih gospodarskih subjektov opazimo, da je v decembru leta 2015 prenehalo poslovati 78,8 % (1.075) več samostojnih podjetnikov kot leto prej

oziroma v preučevanem obdobju 2009-2015 je prenehalo v primerjavi z letom 2009 poslovati 87 % več samostojnih podjetnikov. Poslovati pa je v decembru 2015 v primerjavi z letom 2009 pričelo 45 % več samostojnih podjetnikov in 8 % več kot leta 2014, a 28 % manj kot leta 2013 in 1 % manj kot leta 2010. V letu 2009 je bilo v mesecu decembru izbranih 45 društev, na novo vpisanih pa 86. V letu 2015 je bilo v primerjavi z letom 2009 izbranih 42% več društev in vpisanih 17 % manj društev kot leta 2009 in 63 % manj društev kot leta 2014. V primerjavi z decembrom 2014 pa je bilo izbranih 2 % več društev. V letu 2015 je bilo izbranih 185 fizičnih oseb, ki opravljajo registrirane oz. s predpisom določene dejavnosti, leto prej pa 79 % manj (125 izbranih). Več izbranih od leta 2015 je bilo le v letu 2009 (118 % več izbranih) in 2010 (10 % več izbranih). To verjetno lahko pripišemo krizi, ki se je v Evropi začela leta 2008, Slovenijo pa je zares prešla v letu 2009. Sedaj gospodarstvo okreva in se od leta 2012 beleži gospodarska rast. Vpisanih fizičnih oseb, ki opravljajo registrirane oz. s predpisom določene dejavnosti, je bilo v decembru 2015 119, v letu 2014 pa 3 % in letu 2013 23 % več. Manj fizičnih oseb od leta 2015 je bilo vpisanih v obdobju 2009-2012. Gospodarskih družb in zadrug je bilo v decembru 2015 na novo vpisanih 4.982 in izbranih 8.353, kar je največ na novo vpisanih in izbranih gospodarskih družb in zadrug v obdobju december 2009-2015.

Slika 13: Število vpisanih in izbranih podjetij v Sloveniji v mesecu decembru po letih

Vir podatkov: AJPES, Poslovni register, 2016.

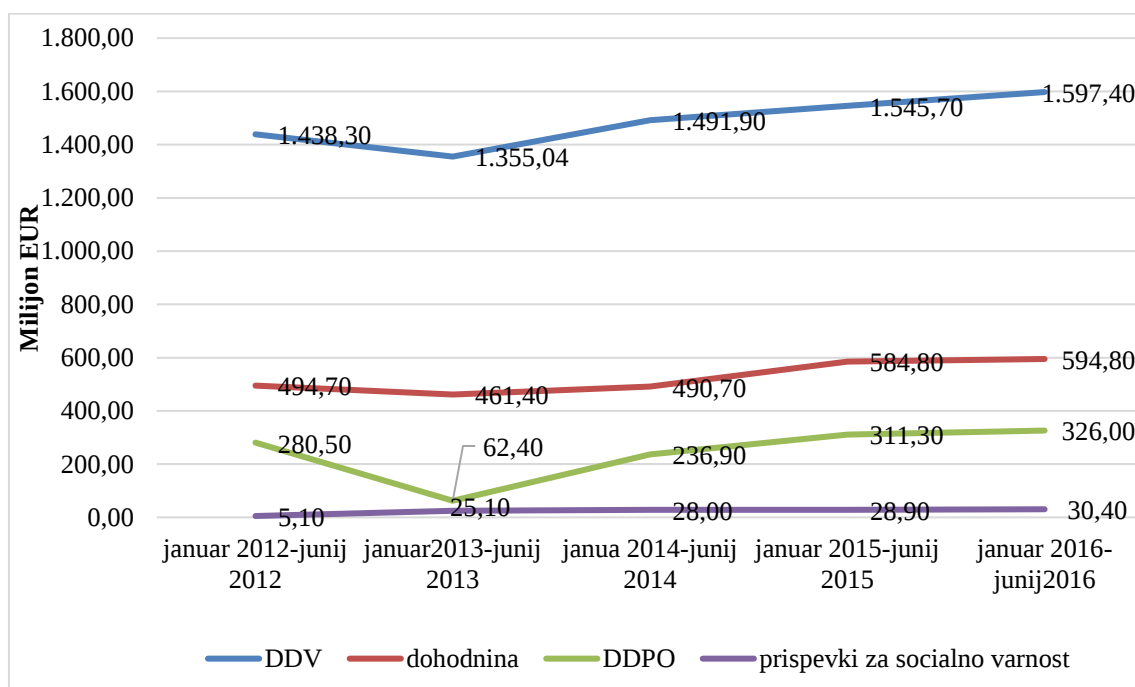
Če primerjamo število vpisanih in izbranih gospodarskih družb v mesecu decembru, je v preučevanem obdobju zmeraj za okoli 60 % več izbranih gospodarskih družb. Tudi število le-teh se je po letu 2012 glede vpisa in izbriša močno dvignil. V decembru 2014 se je v primerjavi z letom 2015 vpisalo za 29 % manj novih gospodarskih družb in izbrisalo iz

poslovnega registra 33 % manj gospodarskih družb in zadrug. Pri pregledu gibanja skupnega števila podjetij v Sloveniji, ki ga prikazuje *slike 13*, pa se skupno število podjetij povečuje. Torej davčne blagajne so imele vpliv na to, da je decembra prenehalo poslovati več podjetij kot v enakih obdobjih v prejšnjih letih, vendar to ni vplivalo na skupno število podjetij. Verjetno so se podjetja, ki so poslovala na minimumu, odločila, da prenehajo poslovati, ker bi to zanje predstavljalo previsok strošek za tako nizko poslovanje. Nekateri bodo morda še naprej poslovali kot neprijavljena dejavnost, drugi so pa morda zares prenehali poslovati.

6.2.2 Analiza smotrnosti uvedbe (učinek na proračun in na podjetja-neto končni učinek)

Podjetja so v letu 2015 v državni proračun doprinesla 7,02 milijarde EUR. Pobrani davki in prispevki so znašali 13,75 milijarde EUR. Od 7,02 milijarde EUR so 991 milijonov EUR predstavljali prihodki od dohodnine in ena milijarda v občinskih proračunih. 595 milijonov EUR se je nabralo od davka na dobiček, 3,23 milijarde evrov davka na dodano vrednost in 1,5 milijarde EUR trošarin (Rednak, 2016).

Slika 14: Izbrani davčni prihodki po polletjih v Sloveniji od vseh davčnih zavezancev

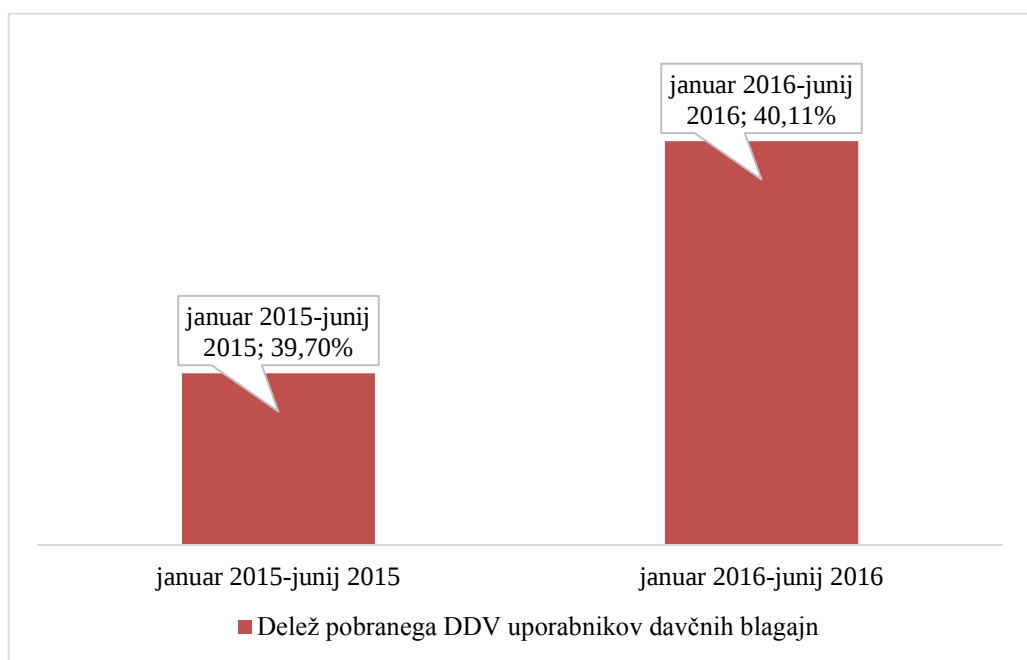

Vir: Vlada RS, Poročilo o izvrševanju proračuna RS, 2016.

V zadnjih petih letih, od leta 2012 do leta 2016, se je v davčno blagajno iz naslova davčnih prihodkov zlilo skupaj 16.383,07 milijonov EUR. Največ od opazovanih let je bilo pobranih v letu 2016, in sicer se je v davčno blagajno steklo 3.589,90 milijonov EUR. Najmanj pa je bilo prihodkov v letu 2013, in sicer za 730,70 milijonov EUR manj kot v letu 2016. Na to ima vpliv davčna reforma, kjer se je stopnja DDPO znižala na 17 % in v juliju 2013 so bile uzakonjene višje davčne stopnje za DDV. Splošna davčna stopnja se je iz 20 % dvignila na

zdajšnjih 22 % in nižja davčna stopnja se je iz takratnih 8,5 % dvignila na 9,5 %. Iz *slike 14* lahko razberemo, da je v obdobju zadnjih 4 let trend naraščanja davčnih prihodkov. Pri prihodkih iz DDV se je v prvem polletju leta 2014 v primerjavi z enakim obdobjem leta 2013 priliv v davčno blagajno dvignil za 10 %. Nato je bil leta 2015 v primerjavi z enakim obdobjem leta 2014 priliv v davčno blagajno iz naslova DDV višji za 3,6 % in v prvem polletju leta 2016 je v primerjavi z enakim obdobjem leta 2015 zrastel še za 3,3%. Podobno se je gibal tudi priliv iz naslova DDPO. V prvem polletju leta 2015 je bil v primerjavi z enakim obdobjem leta 2014 višji za 31 %. V prvem polletju leta 2016 pa v primerjavi z enakim obdobjem leta 2015 višji za skoraj 5 %. Tudi prispevki iz naslova prispevkov za socialno varnost in iz naslova dohodnine so iz leta 2013 do leta 2016 v porastu (Vlada RS, 2016). To lahko pripišemo tudi višjemu številu delovno aktivnega prebivalstva, saj le-ta pri primerjavi na letni ravni od leta 2014 narašča. Pred tem pa je od leta 2009 število delovno aktivnih upadalo. Tako je bilo v juliju 2016 zaposlenih za 2,5 % več oseb kot v juliju 2015. Število delovno aktivnih se je v juliju 2016 v primerjavi z enakim obdobjem leta 2015 najbolj zvišalo v dejavnosti gradbeništva (SURS, 2016).

Slika 15: Primerjava deleža pobranega DDV pri davčnih zavezancih v Sloveniji, ki poslujejo gotovinsko med letoma 2015 in 2016-polletno obdobje

Vir: Fidermuc, *Manj dohodnine za občine, več za državo*, Delo d.o.o., 2016; SAOP d.o.o., *Kakšni so učinki uvedbe davčnih blagajn?*, 2016.

Od priliva v proračun iz naslova DDV, ki je v letu 2015 znašal 1.545,70 milijonov EUR, je bilo 613,64 milijonov EUR pobranih od davčnih zavezancev, ki poslujejo gotovinsko. V letu 2016 pa je bilo od 1.597 milijonov EUR, ki se je steklo v proračun, 640,64 milijonov EUR od davčnih zavezancev, ki poslujejo gotovinsko. Če pogledamo deleže pobranega DDV od davčnih zavezancev, ki poslujejo gotovinsko, v primerjavi s celotnim pobranim DDV, ta predstavlja okoli 40% . Torej 60 % celotnega pobranega DDV prinesejo v državno blagajno

davčni zavezanci, ki ne poslujejo gotovinsko. V prvem polletju leta 2016 je bilo v primerjavi z enakim obdobjem lani od davčnih zavezancev, ki poslujejo gotovinsko, pobranega za 4,4 % več DDV. Če primerjamo z deležem celotnega pobranega DDV, ko je v prvem polletju leta 2016 v primerjavi z enakim obdobjem lani za 3,3 % oziroma 51,7 milijonov EUR več DDV priteklo v proračun, opazimo, da je bil priliv od davčnih zavezancev, ki poslujejo gotovinsko, za 1,1 % višji v primerjavi s porastom celotnega pobranega DDV. V prvem polletju leta 2016 se je torej v proračun iz naslova DDV v primerjavi z enakim obdobjem v letu 2015 steklo 51,7 milijonov evrov več prihodkov. Od tega je bilo za 27 milijonov več pobranega DDV od zavezancev, ki poslujejo gotovinsko, 24,7 milijonov pa od zavezancev, ki poslujejo negotovinsko.

Tabela 4: prikaz neto končnega učinka v Sloveniji po polletnih in devetmesečnih ocenah FURS-a in lastnih ocenah

	Podatki FURS v mio EUR v prvem polletju	Podatki FURS v mio EUR v prvih 9 mesecih	Ekstrapoliranje polletnih podatkov na letno raven	Ekstrapoliranje devetmesečnih podatkov na letno raven	Lastne (polletne) ocene v mio EUR	Lastne ocene ekstrapolirane na letno raven
PRIHODKI	37,60	54,70	75,20	72,93	17,60	35,20
Učinki na proračun	37,60	38,80	75,20	72,93	17,60	35,20
Učinki na podjetja	ni ocene	ni ocene			težko je oceniti	
ODHODKI	8,70	8,70	8,70	8,70	58,65	58,65
Učinki na proračun	1,70	1,70	1,70	1,70	1,70	1,70
Učinki na podjetja	7,00	7,00	7,00	7,00	56,95	56,95
NETO KONČNI UČINEK	28,90	46,00	66,50	64,23	-41,05	-23,45

Vir podatkov: FURS, Polletni učinki uvedbe davčnih blagajn, Ljubljana, 2016; FURS, Uradna spletna stran, 2016; FURS, Devetmesečni učinki davčnih blagajn, Ljubljana, 2016 & Lastne ocene/izračuni.

Če torej predpostavim, da je v preteklih letih delež prilivov v državne blagajne iz naslova DDV, davčnih zavezancev, ki poslujejo gotovinsko, konstantno naraščal v enakem obsegu, (vzporedno) kot je naraščal pobrani DDV od vseh zavezancev, lahko sklepam, da je teh 1,1 %, ki je v prvem polletju leta 2016 v primerjavi z enakim obdobjem leta 2015 narasel več kot je narasel v enakem obdobju celotni priliv iz naslova DDV; vzrok uvedba davčnih blagajn. Posledično to pomeni 17,6 milijonov EUR več prihodkov v državni blagajni z naslova DDV. Nekaj EUR zagotovo predstavlja nakup nove programske in strojne opreme, ki je tudi obdavčena in so si jo morali priskrbeti mnogi davčni zavezanci. Če primerjam ta znesek s stroški, ki so jih imeli davčni zavezanci in s porastom izbrisov iz registra v mesecu decembru, ki bi morda še vseeno poslovala, če ne bi prišlo do sprememb, potem se poraja vprašanje o smotrnosti uvedbe. Na primer, da je moral vsak davčni zavezanec, ki jih je po zadnjih podatkih v Sloveniji 56.949, kupiti vsaj eno strojno in programsko opremo in je imel

en zaposleni eno uro uvajanja, in potne stroške do mesta, kjer so se izvajali seminarji. Za nakup strojne opreme je moral odšteti od 200 do 1.000 EUR. Za programsko opremo pa je lahko odšteti od 0 EUR (za tiste, ki izdajo manj kot 5 računov na dan) do 543,29 EUR. Strošek za prevoz in delovno uro je še težje oceniti, ker so urne postavke in kilometrine povsem različne, zato posplošeno vzemimo, da je v povprečju vsakemu zavezancu nastal strošek 1.000 EUR za začetni zagon in upravljanje z davčnimi blagajnami. Skupni strošek 56,95 tisoč zavezancem je torej znašal 56,95 milijonov EUR. Pri tem moram poudariti, da nisem upoštevala niti stroškov dela informatikov, vzdrževanja opreme in izpada dohodkov zaradi začetniškega »lovljenja« uslužbencev na delovnem mestu (veliko zavezancev dne 2.1.2016 zaradi uvajanja v nov sistem ni poslovalo). Stroški so verjetno še višji, jih je pa težko oceniti. Kljub dejstvu, da je izstopilo več podjetij kot prejšnja leta (gledano vsa podjetja, ne glede na način poslovanja) pa je na podjetja, ki poslujejo gotovinsko, v primerjavi s prejšnjimi leti, ko jih je bilo (po oceni) 60 000, sedaj pa 56.949, padlo več priliva v državno blagajno iz naslova DDV. Prejšnje leto je, če poenostavim, da vsako podjetje prinese enako količino priliva iz naslova DDV, vsako podjetje prineslo 10.277,30 EUR, leto kasneje gledano v enakem obdobju pa je vsako podjetje prineslo 10.775,20 EUR. V letu 2016 je torej vsako podjetje prineslo 5 % več DDV, kar pomeni, da so imeli prikazanega več prometa, pri čemer pa je težko posplošiti, da je razlog v davčnem potrjevanju računov, saj je to leto beležena tudi višja gospodarska rast kot v prejšnjem letu, kar pa vsekakor vpliva na rast prometa, saj je bila gospodarska rast v prvem polletju leta 2016 višja za 0,5 odstotne točke v primerjavi z enakim obdobjem leta 2015. Nekaj učinka lahko rečem, da so zagotovo imele tudi davčne blagajne.

Lahko torej rečem, da je učinek na proračun pozitiven, čeprav po mojih izračunih ni tako znaten, kot to ocenjujejo na FURS-u. Po njihovih ocenah (FURS, 2016) naj bi prineslo v devetmesečnem obdobju v proračun iz naslova neto vplačil DDV (38,8 milijonov več vplačil DDV), povečanja prijav v zavarovanje za socialno varnost (24.836 več prijavljenih fizičnih oseb) ter akontacije dohodnine od dohodkov in prispevki blagajnikov (15,9 milijonov EUR) za 54,7 milijonov EUR več prihodkov. Na strani odhodkov naj bi po ocenah FURS-a imela država za 1,7 milijonov EUR stroškov. Podjetja pa naj bi po njihovi oceni imela od 200 do 300 EUR stroškov (cene z DDV). Torej če vzamem srednjo vrednost, bi podjetja potemtakem imela v povprečju 250 EUR stroškov (z DDV), torej to je 14,24 milijonov EUR (z DDV) stroškov z uvedbo davčnih blagajn. Če odštejemo še 40 %, ki si jih podjetja lahko odbijejo (to je 82 EUR od davčne osnove 204,92) za nakup opreme, potem je strošek nakupa ene strojne opreme 122,9 EUR (brez DDV, ki se ga lahko odbije, saj je to davčno priznan odhodek), kar skupaj za 56,95 tisoč zavezancev pomeni 7 milijonov EUR stroškov. Uveljavljanje 50 % amortizacijske stopnje v izračunu ni upoštevana, ker to pride v poštev na koncu leta. Po mojih ocenah naj bi v proračun iz naslova neto vplačil DDV prineslo 17,6 milijonov EUR. Iz naslova več prijavljenih oseb in posledično višjih prihodkov iz vplačil za socialno varnost in dohodnine pa težko ocenim, kolikšna je posledica davčnih blagajn in kolikšna je posledica naraščanja trenda višjega števila delovno aktivnih. Torej, če upoštevam le neto vplačila DDV, potem je neto učinek davčnih blagajn na proračun po moji oceni znašal

15,9 milijonov EUR, ker moramo odšteti strošek 1,7 milijonov EUR, ki je nastal za vzpostavitev sistema in stroškov oglaševanja. Glede na to, da je bilo toliko več vplačil iz naslova DDV, to pomeni, da bodo na koncu leta imela podjetja več prijavljenega prometa (višji prihodek) in (ob predpostavki, da bodo stroški približno enaki kot prejšnja leta) prikazan boljši poslovni rezultat, kar pomeni zaradi višje davčne osnove, višji prihodek v proračun iz naslova DDPO. Vendar pa je težko oceniti, koliko višji bodo prilivi v proračun zaradi uvedbe davčnih blagajn na koncu leta). Pri ekstrapoliranju polletnih podatkov na letno raven (z znanimi učinki) bi imele davčne blagajne neto končni učinek na proračun v višini 33,5 milijonov EUR. Če od polletnega učinka na proračun odštejemo skupni učinek na podjetja, ki smo ga predpostavili zgoraj (približno 1.000 EUR na vsakega zavezanca), je rezultat za prvo polletje negativen (od 15,9 milijonov EUR odštejemo 56,95 milijonov EUR in to zneske 41.05 milijonov EUR izgube). Prav tako je pri ekstrapoliranju podatkov na letno raven rezultat na koncu leta negativen, vendar pa je celotni neto končni učinek boljši. Razlog je, da stroške uvedbe davčnih blagajn predstavljajo predvsem fiksni stroški. Vendar pa od skupnih stroškov, ki so jih davčne blagajne imele za davčne zavezanca, nisem odštela morebitnih pozitivnih učinkov (ker se jih težko izmeri), ki so jih davčne blagajne prinesle zaradi znižanja distorzij na trgu. Na drugi strani tudi nisem upoštevala nekaterih dodatnih stroškov, ki so jih še imeli davčni zavezanci z uvajanjem v nov sistem poslovanja. Prav tako imajo davčni zavezanci možnost, da za novo opremo v letu nakupa uveljavljajo amortizacijsko stopnjo 50 % in znižanje davčne osnove v višini 40 % investiranega zneska (vendar ne več kot znaša davčna osnova), česar pa pri mojem izračunu tudi nisem upoštevala, tako da menim, da se vse to, česar nisem upoštevala, med seboj nekako izenači in ostane prvotno ocenjenih 1.000 EUR (v povprečju) stroškov za uvedbo davčnih blagajn za vsakega zavezanca.

Torej težko je resnično oceniti pravi neto končni učinek, čeprav kaže bolj na to, da prvo leto ne bo prineslo ravno pozitivnih rezultatov kar zadeva stroškovne upravičenosti. Glede učinka na proračun bo seveda rezultat pozitiven, gledano v celoti, po moji oceni s stroški, ki so jih imela podjetja, pa bo negativen. Glede presoje smotrnosti pa bo potrebno še malo počakati, da mine kakšno leto ali dve, ko se bo videlo, ali je bilo res smiselno nadgraditi že obstoječi sistem po zakonodaji, ki je že predpisovala določeno programsko opremo. Šele naslednja leta poslovanja z davčnimi blagajnami bodo pokazala prave rezultate.

7 PREDSTAVITEV KONČNIH UGOTOVITEV Z ANALIZO POSTAVLJENIH RAZISKOVALNIH VPRAŠANJ

R1: Uvedba fiskalnih blagajn bo imela vpliv le na majhna in mikro podjetja v Sloveniji

Uvedba fiskalnih blagajn je ob uvedbi vplivala na vse poslovne subjekte, ki poslujejo gotovinsko. Vemo pa, da gotovinsko poslujejo tako velika, srednje velika, mala in mikro podjetja. Srednja in velika podjetja so imela že pred uvedbo davčnih blagajn dobro strojno in programsko opremo, saj glede na velikost le primerna oprema omogoča primerno

sledljivost in urejenost poslovanja. Prilagoditi so morali programsko opremo v primeru, da ni omogočala primerne poslovanja po uvedbi davčnih blagajn, prevzeti digitalna potrdila in seznaniti z uvedbo vse zaposlene, ki so zaposleni na delovnem mestu blagajnika. Pri mikro in malih podjetjih je situacija malo drugačna, saj jih je veliko (zlasti mikro podjetij) do uvedbe davčnih blagajn pri svojem poslovanju uporabljalo takšno programsko in strojno opremo, ki ni bila primerna za začetek davčnega potrjevanja računov. Nekateri tudi niso uporabljali elektronskega poslovanja, temveč so tudi račune izdajali v papirni obliki z vezano knjigo računov. Tako so si morali davčni zavezanci priskrbeti novo programsko in strojno opremo, kar pa za podjetja, ki nimajo tako visokih prihodkov kot srednje in velika podjetja, predstavlja večji stroškovni zalogaj. Torej hipotezo zavrnem, saj je, ne glede na to, da je iz stroškovnega vidika imela uvedba davčnih blagajn večji vpliv na majhna in mikro podjetja, le-ta vplivala tudi na poslovanje srednjih in velikih podjetij in tudi njim povzročila materialne stroške in stroške dela.

R2: Fiskalne blagajne ne bodo odpravile glavnih pomanjkljivosti sistema pobiranja davkov, ki se pojavlja pri poslovanju slovenskih podjetij

Kot je bilo predstavljeno v magistrskem delu, so pomanjkljivosti sistema pobiranja davkov anomalije, ki jih je težko odpraviti. Tako je še vedno eden glavnih problemov odkrivanje davčnih utaj in goljufij na področju DDV, saj se pojavljajo goljufije, ki jih je težje odkriti. Pri davčnih zavezancih, ki poslujejo gotovinsko, je še zlasti težko odkriti goljufije, kjer se pri prodaji in nakupu blaga računa pri sicer registriranih dejavnostih ne izda in tako obveznost za plačilo DDV sploh ne nastane ali pa se opravlja neregistrirano dejavnost, kjer se prihodek prav tako ne evidentira in posledične ne nastane obveznost za plačilo DDV. Drugi problem so tudi davčni vrtiljaki, kjer si udeleženci na ta nedovoljen način izplačujejo gotovino. Takšno poslovanje poteka tako pri gotovinskem kot tudi pri negotovinskem poslovanju. Zlasti pri velikih korporacijah, ki običajno ne poslujejo gotovinsko, se takšen način poslovanja lahko skriva pred davčnimi nadzori. Pomanjkljivosti pobiranja davkov pridejo do izraza tudi pri izrabah zaposlovanja in dela na črno. Torej za odpravljanje teh pomanjkljivosti, ki se pojavljajo pri sistemu pobiranja davkov, bodo morali davčni inšpektorji še zmeraj močno nadzorovati, dokler se ne vzpostavi sistem, ki bi te izrabe onemogočal. Raziskovalno vprašanje torej potrjujem.

R3: Uvedba fiskalnih blagajn v Sloveniji bo imela nižje učinke kot na Hrvaškem

Po ocenah FURS-a (2016) se je v državno blagajno v devetmesečnem obdobju v panogi gostinstva beležilo za 4,2 % več prometa oz. je bilo za skoraj 20 % več neto vplačil DDV. Na Hrvaškem pa je bilo v letu 2013 v panogi gostinstva kar za 40 % več prometa v primerjavi z letom 2012 (to je 2,6 milijarde HRK več obdavčljivih prihodkov), v panogi trgovine pa 13,89 % več obdavčljivih prihodkov. V letu 2014 so v panogi gostinstva v primerjavi z letom 2012 prijavili za 41 % več obdavčljivih prihodkov, kar je 336 milijonov EUR več kot v letu 2012. V vseh panogah so leta 2014 zavezanci za davčno potrjevanje računov prijavili za

14,7 % več obdavčljivih prihodkov. V davčno blagajno se je v prvem letu steklo za 18 % več davčnih prihodkov (Petrič, 2016). V Sloveniji pa je FURS v devetmesečnem obdobju pobral za 4,1 % (to je 54,7 milijonov EUR) več davčnih prihodkov oz. so slovenska podjetja, ki so zavezana za davčno potrjevanje računov, prijavila za 763,5 milijonov EUR več obdavčljivih prihodkov (to je 4,5 % več obdavčljivih prihodkov) kot v enakem obdobju leta 2015 (FURS, 2016). Če bi se napovedi FURS-a uresničile in bi v enem letu država pobrala 75 milijonov EUR več davčnih prihodkov in ob predpostavki, da bi pobrala vsako leto toliko več neto davčnih prihodkov, potem bi v treh letih pobrala za 225 milijonov EUR več neto davčnih prihodkov. Raziskovalno trditev, da bo uvedba davčnih blagajn v Sloveniji nižje učinke kot Hrvaškem lahko potrdim. Zakaj je prišlo do takšnih razlik med Slovenijo in Hrvaško, čeprav je Slovenija skoraj prekopirala sistem fiskalnih blagajn Hrvaške, lahko pripišemo več razlogom:

- Pred uvedbo fiskalnih blagajn Hrvaška ni imela urejenega gotovinskega prometa tako kot mi s prepovedjo brisanja in spreminjanja postavk na računih (opredeljen v 38. členu ZDavp-2).
- Na Hrvaškem v primerjavi s Slovenijo turizem predstavlja večji delež BDP (na Hrvaškem okoli 16 %, v Sloveniji okoli 5 % BDP) in le-ta se v številu gostov iz leta v leto povečuje in ustvarja še več prihodkov. V turizmu na Hrvaškem je veliko fizičnih oseb, ki so registrirane za opravljanje dejavnosti oddajanja sob turistom in gostincev, ki privabljajo turiste. In ravno te panoge so bile zelo na udaru, kar zadeva brisanje in popravljanje postavk na računih, in zato so z omejitvijo goljufanja pri izdaji računov v tej panogi Hrvati imeli večji učinek.

SKLEP

Fiskalni zakon, ki je vpeljal davčne blagajne, je uvedel dodatni nadzor nad gotovinskim poslovanjem, vendar le v delu, kjer do izdaje računa dejansko pride. Dodatni nadzor pravim zato, ker je bil en mehanizem za preprečevanje brisanja in spreminjanja postavk na računih že vpeljan leta 2013, ko je bil dopolnjen 38 člen ZdavP-2, ki določa obvezno uporabo takšne strojne in programske opreme in vezane knjige računov, ki ne omogočajo brisanja in spreminjanja postavk na računih. Podatki o izdanih računih so se shranjevali lokalno pri zavezancu. S tem ukrepom je bilo doseženo, da računov, ki so bili izdani, ni bilo mogoče več naknadno spreminjati in jim prirejati postavk, tako da je bil promet realno prikazan in posledično DDV obračunan od celotne (realne) osnove ter DDPO na koncu leta obračunan na podlagi prikazanega realnega prometa. Do zlorab je prišlo le v primeru, da davčni zavezanec ni upošteval zakona in je še naprej uporabljal takšno programsko opremo, ki je omogočila tako kot prej, brisanje in spreminjanje postavk na računih. Za preprečevanje takšnih goljufij so morali inšpektorji pri opravljanju nadzora to preverjati in kaznovati zavezance kot tudi dobavitelje takšnih programov. Z uvedbo davčnih blagajn na začetku leta 2016 se je kontrola na tem področju še okrepila, saj se račun, ki se izda, pošlje v realnem času na FURS, ki račun potrdi z izdajo identifikacijske številke in tako ne omogoča

nikakršnega spreminjanja računa. Za storniranje računa pa je potrebna obširna tehtna razlaga. Ni pa ne 38. člen ZdavP-2, kot tudi ne nov zakon o davčnem potrjevanju računov odpravil pomanjkljivosti v gotovinskem prometu v primeru, ko zavezanci računa ne izdajo ali še zmeraj poleg davčne registrske blagajne skrivoma uporabljajo navadne blagajne. Za preprečevanje le-tega morajo po terenu še vedno hoditi davčni inšpektorji in fizično pri kupcih in zavezancah preverjati, ali je bil račun sploh izdan in ali je na njem navedena identifikacijska številka. In v Sloveniji je veliko prisotnega ravno goljufanja, kjer se računa pri gotovinskem poslovanju za opravljeno storitev ali se dobavljeno blago ne izda. Vsakodnevno se dogaja, da izvajalec za opravljeno storitev ne izda računa (npr. storitev beljenje stanovanja, kjer se naročnik in izvajalec dogovorita, da mu slednji da popust pri plačilu, v kolikor mu ni potrebno izstaviti računa), ali pa nekdo, ki je sicer zaposlen, v prostem času pa opravlja še neprijavljeno dejavnost doma (npr. avtomekanik popravlja avtomobile, pa sploh nima lastne registrirane dejavnosti). Zlasti se računa pri prodaji blaga in storitev ne izda v primerih, ko se stranka in prodajalec poznata. Takrat stranka tudi ne želi »obremenjevati« prodajalca s tem, da naj mu da račun, saj mu zaupa in ve, da v primeru, da nekaj s storitvijo ali blagom ne bo prav, ne bo težav in se lahko brez problema vrne in zadevo reklamira brez računa. Slednje se morda v Sloveniji še bolj pojavlja, ker nas je številčno manj v primerjavi z ostalimi evropskimi državami in se veliko bolj poznamo med seboj. Dostikrat se zgodi, da znanec, ki je usposobljen na nekem področju, naredi nekaj ceneje in ne izda računa, drugi, ki pa je usposobljen na drugem področju, pa opravi storitev za prvega, in seveda tudi on ne izda računa. Zgodi se, da eden drugemu storitve oz. blaga sploh ne zaračunata, temveč si »plačujeta« v opravljenih storitvah oz. blagu. Takšno ravnanje se lahko preprečuje le z inšpekcijskimi nadzori in ozaveščanjem ljudi o tem kako pomembno je, da se storitev oz. blago zaračuna, pri tem plača davek in račun vzame. Pri prodaji izdelkov ali polizdelkov bi se še dalo preverjati tako, da bi primerjali nabavo s prometom in količino prodanih izdelkov. A kaj, ko so tudi tukaj možne manipulacije, saj se material lahko odpiše zaradi razlogov, kot so pokvarljivosti blaga, kraja blaga ipd. Pri opravljenih storitvah pa niti z zalogo blaga ne moremo delati delne kontrole.

Torej glavnega problema država z uvedbo davčnih blagajn ni odpravila in je po mojem mnenju le poostrila že obstoječi mehanizem. Menim, da se je problem brisanja in popravljanja računov v veliki meri rešil že s sprejetjem 38. člena ZdavP-2, z uvedbo davčnih blagajn pa je pridobila še tistih nekaj odstotkov zavezancev, ki so še zmeraj na skrivaj uporabljali nedovoljene blagajne. Zagotovo so z vpeljavo pripomogle še k vzpostavitvi enakopravnejših pogojev poslovanja, kar predstavlja pozitivno lastnost uvedbe davčnih blagajn za podjetja, ki poslujejo na trgu. Z nekaterimi cilji, ki si jih je zastavila FURS (npr. zmanjšanje inšpektorjev na terenu) se je morda tudi uštel in ji jih ne bo uspelo uresničiti. Davčne utaje in goljufije tako pri gotovinskem kot negotovinskem poslovanju bodo v prihodnosti predstavljale še velik izziv, tako pri nas kot na ravni EU in ostalih članicah ter navsezadnje glede na trenutno globalizacijo tudi na globalni ravni.

LITERATURA IN VIRI

1. Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve (AJPES) (2016). *Poslovni register*. Ljubljana; Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve.
2. Baloh J. (2014). *Uvedba davčnih blagajn v boju proti davčnim utajam in sivi ekonomiji*. Ljubljana; B&B Višja strokovna šola.
3. *Kaj morate vedeti, če poslužete z gotovino?* Najdeno 15. septembra 2016 na spletnem naslovu <http://racunovodstvo-bonus.si/kaj-morate-vedeti-ce-poslujete-z-gotovino/>
4. Cepor (2015). *Zyješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2015. uključujući rezultate GEM – Global Entrepreneurship Monitor istraživanja za Hrvatsku za 2014. godinu*. Najdeno 9. oktobra 2016 na spletnem naslovu <http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2016/06/Cepor-izvjesce-2015-HR.pdf>
5. Čokelec, S (2007). *Davčne utaje*. Maribor; Revidicom, revizijska družba d.o.o.
6. Državni zavod za statistiku (2007). *Metodologiju za statističku primjenu nacionalne klasifikacije djelatnosti 2007. – NKD 2007*. Najdeno 07 septembra 2016 na spletnem naslovu http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2007_10_102_2994.html
7. Državni zavod za statistiku Republika Hrvatska (b.l.). *Središnji državni portal*. Najdeno 07 septembra 2016 na spletnem naslovu: <http://www.dzs.hr/>
8. Davčna uprava Republike Slovenije (DURS) (2015). *Sistemske utaje DDV*. Najdeno 7. septembra 2015 na spletnem naslovu: http://www.durs.gov.si/si/storitve/davcni_nadzor/podrocja_dela_in_rezultati/aktualni_projekti_ciljno_usmerjeni_davcni_nadzori/sistemske_utaje_ddv/
9. Data d.o.o. (2015). *Davčne blagajne: Prednosti in slabosti obeh modelov*. Najdeno 05 septembra 2016 na spletnem naslovu <http://data.si/blog/2015/05/13/davcne-blagajne-prednosti-in-slabosti-obeh-modelov/>
10. Đaić, V. (2014). Fiskalizacija dala rezultate: Promet najviše porastao kod ugostitelja, evo kako se varalo... *Dnevnik hr*. Najdeno 03. oktobra 2016 na spletnem naslovu <http://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/fiskalizacija-dala-rezultate-potrosili-smo-vise-od-hrvatskog-proracuna---327522.html>
11. European Commission (2014). *Commission staff working document assessment of the 2014 national reform programme and convergence programme for croatia*. Najdeno 4. maja 2015 na spletnem naslovu: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2014/swd2014_croatia_en.pdf
12. European Union (2014). *Shadow economy and undeclared work*. Najdeno na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/themes/07_shadow_economy.pdf
13. E-racunovodstvo.org (2009). *Razlika med davčnim načrtovanjem, davčno utajo in davčnim prevaljevanjem*. Najdeno 10. septembra 2016 na spletnem naslovu <http://www.eracunovodstvo.org/blog/racunovodstvo/razlika-med-davcnim-nacrtovanjem-davcno-utajo-in-davcnim-prevaljevanjem/>

14. Evropska komisija (2013). *Boj proti davčnim goljufijam in utajam*. Prispevek Komisije k zasedanju Evropskega sveta 22. maja 2013. Najdeno 18. oktobra 2016 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/tax_sl.pdf
15. Fidermuc K. (2016). Manj dohodnine za občine, več za državo. Najdeno 05. oktobra 2016 na spletnem naslovu <http://m.delo.si/clanek/344129>
16. Fiskalnablagajna.eu (2012). *Kako provesti fiskalizacijo?*. Najdeno 15. septembra 2016 na spletnem naslovu http://www.fiskalnablagajna.eu/kako_provesti_fiskalizaciju.html
17. Fortič, H. (2011, december). *Sestava gospodarstva po dejavnostih. Sodobno gospodarstvo*. Gospodarske dejavnosti. Ljubljana, GZS Ljubljana, Center za poslovno usposabljanje Projekt unisVET. Najdeno 01. septembra 2016 na spletnem naslovu http://www.mizs.gov.si/filead.min/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/ss/Gradiva_ESS/UNISVET/UNISVET_51ET_Sestava_Fortic.pdf
18. Finančni urad Republike Slovenije (FURS) (2014). *Davčne blagajne in vezane knjige računov (VKR)*. Najdeno 21. julija 2015 na spletnem naslovu http://www.fu.gov.si/nadzor/podrocja/davcne_blagajne_in_vezane_knjige_racunov_vk_r/?tx_news_pi1%5Bnews%5D=3123&tx_news_pi1%5Bcontroller%5D=News&tx_news_pi1%5Baction%5D=detail&cHash=6f0e8d1c220dc01aee98f4e2cd1caee3
19. FURS (2016, avgust, 2. izdaja). *Finančni inšpekcijski nadzor. Projekt »Siva ekonomija«*. Najdeno 07. septembra 2016 na spletnem naslovu http://www.fu.gov.si/fileadmin/Internet/Nadzor/Podrocja/Inspekcijski_nadzor/Opis/Podrobnejši_opis_2_izdaja_Projekt_Siva_ekonomija.pdf
20. FURS (2015). *Davčne blagajne so že tu! Imate vse potrebno za izdajo računa po novem?* (Sporočilo za javnost). Najdeno 01. septembra 2016 na spletnem naslovu http://www.fu.gov.si/fileadmin/Internet/Nadzor/Podrocja/Davcne_blagajne_in_VKR/Novice/2015/151130_Davcne_blagajne.pdf
21. FURS (oktober 2015, 1. izdaja). *Davčne blagajne. Zavezanec za izvajanje postopka davčnega potrjevanja računov*. Podrobnejši opis. Najdeno 03. septembra 2016 na spletnem naslovu http://www.fu.gov.si/fileadmin/Internet/Nadzor/Podrocja/Davcne_blagajne_in_VKR/Opis/Podrobnejši_opis_1_izdaja_Zavezanec_za_izvajanje_postopka_davcnega_potrjevanja_racunov.pdf
22. FURS (2016). *Polletni učinki uvedbe davčnih blagajn*. Sporočilo za javnost. Ljubljana; Ministrstvo za finance. Finančna uprava RS.
23. FURS (2016). *Devetmesečni učinki uvedbe davčnih blagajn*. (Sporočilo za javnost). Ljubljana; Ministrstvo za finance. Finančna uprava RS.
24. Grapulin, T. (2015). *8 stvari, ki jih je dobro vedeti o davčnih blagajnah*. Najdeno 08. september 2016 na spletnem naslovu <http://www.finance.si/8816805/8-stvari-ki-jih-je-dobro-vedeti-o-davcnih-blagajnah?metered=yes&sid=474118216>
25. Hrvatska gospodarska komora (2016). *Gospodarska kretanja 5/6*. Najdeno 17 oktobra 2016 na spletnem naslovu <http://www.hgk.hr/documents/gospodarskakretanja5657b6ce98e4f11.pdf>

26. IHS, Institute for Advanced Studies (2016). *Study and Reports on the VAT Gap in the EU-28 Member States: 2016 Final Report*. Warsaw; CASE – Center for Social and Economic Research (Project leader) & Institute for Advanced Studies (Consortium leader).
27. Karalić A., Džakula M (2011). Javni prihodki proti davčni obremenitvi. Javni prihodki so znani pokazatelji gospodarske aktivnosti države. *Denar, revija o davkih*, 402.
28. Kern, M. (2016). Fursov strošek uvedbe davčnih blagajn doslej 1,7 milijona evrov. *Data d.o.o., Podjetniške novice*. Najdeno 01. oktobra 2016 na spletnem naslovu <http://data.si/blog/2016/03/14/fursov-strosek-uedbe-davcnih-blagajn/>
29. Koda d.o.o. (2015). *Klasifikacija velikosti podjetja*. Najdeno 01 septembra.2016 na spletnem naslovu <http://www.koda-svetovanje.si/obvestilaa/62-velikost-podjetja>.
30. Kondža, B. (2013). Davčne blagajne bi bile učinkovite tudi pri nas. *Slovenske novice*. Najdeno 19 oktobra 2016 na spletnem naslovu <http://www.slovenskenovice.si/novice/slovenija/davcne-blagajne-bi-bile-ucinkovite-tudi-pri-nas>
31. Mag. Novak U., Črne Grom I. (2010). Davčne Blagajne. Kje vse prihaja do utaj. *Denar, revija o davkih*, 16(20).
32. Mag. Novak U., Črne Grom I. (2010). Davčne Blagajne. Kako bi pripomogle k zmanjšanju utaj. *Denar, revija o davkih*, 15(20).
33. Ministrstvo za finance (2015). *Predlog zakona o potrjevanju računov*. Dostopno 4.marca 2015 na spletnem naslovu http://www.mf.gov.si/si/medijsko_sredisce/novica/article
34. Ministrstvo za finance (2015). *Akcijski načrt uvedbe davčnih blagajn v republiki Sloveniji*. Najdeno 12. marca 2015 na spletnem naslovu http://www.protisiviekonomiji.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/2015/Siva/Davcne_blagajne/2015feb05_akcijski_davcne_blagajne.pdf
35. Ministrstvo za finance (2016). *Davki in carine. Sprejeti predpisi*. Spletna stran ministrstva. Najdeno 30. novembra 2016 na spletnem naslovu http://www.mf.gov.si/si/delovna_podrocja/davki_in_carine/sprejeti_predpisi/
36. Ministrstvo za javno upravo RS (2014). *Vodenje poslovnih knjig*. eVEM-Portal za podjetja in podjetnike. Ministrstvo za javno upravo RS. Ljubljana, 2014
37. Ministrstvo za finance RS (2015). *Akcijski načrt uvedbe davčnih blagajn v Republiki Sloveniji*. Najdeno 30. avgusta 2016 na spletnem naslovu http://www.protisiviekonomiji.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/2015/Siva/Davcne_blagajne/2015feb05_akcijski_davcne_blagajne.pdf
38. Ministrstvo za zunanje zadeve (2016). *spletna stran Veleposlaništva RS v Zagrebu*. Ministrstvo za zunanje zadeve. Ljubljana, 2016.
39. Ministrstvo financija, Porezna uprava HR. (2014) *Borba protiv sive ekonomije daje rezultate. Učinci fiskalizacije*. Najdeno 18. oktobra 2016 na spletnem naslovu [https://www.porezna-uprava.hr/HR_press/Documents/U%C4%8Dinci%20fiskalizacije%20za%202013\(31072014\).pdf](https://www.porezna-uprava.hr/HR_press/Documents/U%C4%8Dinci%20fiskalizacije%20za%202013(31072014).pdf)

40. Muller, P., Schulz, S. & Piaguet, C. (2013). From Shadow to Formal Economy: Levelling the Playing Field in the Single Market. *Directorate general for internal policies policy department a: Economic and scientific policy*. European Union, Brussels, 2013.
41. Nastav, B. (2009). *Siva Ekonomija v Sloveniji. Merjenje, vzroki in posledice* (Doktorska disertacija). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
42. *Uvedba davčnih blagajn – hrvaške izkušnje 1.del*. Najdeno 30. avgusta 2016 na spletnem naslovu <http://www.davcna-blagajna.si/uedba-davcnih-blagajn-hrvaske-izkusnje-1-del/>
43. Nuvola studio (2016). *Naljepnica Bez računa se ne računa*. Najdeno 05. septembra 2016 na spletnem naslovu <http://nuvola.hr/proizvod/naljepnica-bez-racuna-se-ne-racuna/>
44. Petrič, D. (2016). *Davčne blagajne na Hrvaškem: več prijavljenih prihodkov, a hkrati znižane davčne stopnje*. Finance.si. Najdeno 17. septembra 2016 na spletnem naslovu <http://www.finance.si/8842799?cookietime=1473969306>
45. Poslovni dnevnik (2015). Siva ekonomija čini oko 30 posto hrvatskoga BDP-a. Najdeno 18. oktobra 2016 na spletnem naslovu <http://www.poslovni.hr/hrvatska/siva-ekonomija-cini-oko-30-posto-hrvatskoga-bdp-a-292770>
46. Porezna uprava (2013). Izvješće o provedbi fiskalizacije u 2013. godini. Najdeno 02. oktobra 2016 na spletnem naslovu <http://www.porezna-uprava.hr/Dokumenti%20vijesti/Prezentacija%20Izvjescje%20o%20fiskalizaciji-2013godina.pdf>
47. Računsko sodišče Republike Slovenije (2008, 15. julij). *Učinkovitost pobiranja davka na dodano vrednost*. Revizijsko poročilo. Najdeno 5. septembra 2016 na spletnem naslovu [http://www.rs-rs.si/rsrs/rsrs.nsf/I/K850D70A9739DE1E6C125748700400768/\\$file/DDV_RSP.pdf](http://www.rs-rs.si/rsrs/rsrs.nsf/I/K850D70A9739DE1E6C125748700400768/$file/DDV_RSP.pdf)
48. Redoljub.si. (2016). *Obrazec nalepka zahtevaj račun 5.26 A5*. Najdeno 01. septembra 2016 na spletnem naslovu <http://www.redoljub.si/obrazec-nalepka-zahtevaj-racun-5-26-a5>
49. Rednak, A. (2016). Tako malo so dale davčne blagajne! Minister Mramor pa je zadovoljen. *Finance.si*. Najdeno 05. oktober 2016 na spletnem naslovu <http://www.finance.si/8844911/Tako-malo-so-dale-davcne-blagajne-Minister-Mramor-pa-je-zadovoljen?metered=yes&sid=474118216>
50. Reinbacher C. (2015). *Austria: New cash register requirements*. Switzerland global enterprise. Najdeno 18. oktober 2016 na spletnem naslovu <http://www.sge.com/switzerland/export/en/blog/austria-new-cash-register-requirements>
51. Republika Slovenija, Ministrstvo za finance (2010, oktober 19). Poročilo Medresorske delovne skupine za pripravo ukrepov za preprečevanje davčnih utaj pri gotovinskem poslovanju. Najdeno 15. marec 2015 na spletnem naslovu http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/sklepi/seje_vlade/104_seja/104sv33.doc
52. SAOP d.o.o. (2016). *Kakšni so učinki uvedbe davčnih blagajn?*. Najdeno 05. oktober 2016 na spletnem naslovu <http://www.saopnet.si/pos/kaksni-so-ucinki-uedbe-davcnih-blagajn/>

53. Simič, I. Davčne blagajne. Uvedba davčnih blagajn bo omogočila boljši nadzor nad gotovinskim poslovanjem davčnih zavezancev. *Denar-Revija o davkih*. Ljubljana, 402(12).
54. Hrvaška-Predstavitev gospodarstva države, pregled gospodarskih gibanj, gospodarske panoge, poslovanje (b.l.). V *SPIRIT Slovenija*. Dostopno 5. oktobra 2016 na spletnem naslovu:
http://www.izvoznookno.si/Dokumenti/Podatki_o_drzavah/Hrvaska/Svetovalec_v_drzavi/Predstavitev_5910.aspx
55. Statistični urad Republike Slovenije (SURS) (2013). V Sloveniji so popravki zajetja v letu 2010 znašali 3 472 milijonov evrov, kar predstavlja 9,8 % BDP. Posebna objava 27.6.2013. Popravki zajetja v BDP in siva ekonomija, Slovenija, 2010. Najdeno 4. december 2016 na spletnem naslovu <http://www.stat.si/StatWeb/glavnanavigacija/podatki/prikazistaronovico?IdNovice=5588>
56. Statistični urad Republike Slovenije (SURS) (2015). *Mozaik poslovnih statistik*. SURS. Ljubljana, 2015.
57. Statistični urad Republike Slovenije (SURS) (b.l.). *Podatkovni portal SI-STAT*.. Najdeno 07. septembra 2016 na spletnem naslovu <http://www.surs.com/>
58. TSmedia (2013). *Hrvaška v prvem polletju z dvema milijardama evrov od turizma*- Najdeno 03. oktobra 2016 na spletnem naslovu <http://siol.net/novice/gospodarstvo/hrvaska-v-prvem-polletju-z-dvema-milijardama-evrov-od-turizma-213835>
59. Vlada RS (2014). *Poročilo o izvrševanju proračuna RS za leto 2014 v obdobju januar – junij 2014*. Najdeno 05. oktobra 2016 na spletnem naslovu <http://imss.dz-rs.si/imis/ed9117a6cb44f4cb9c02.pdf>
60. Vlada Republike Slovenije (2014). *Obvladovanje sive ekonomije v Republiki Sloveniji*. Najdeno 10. september 2016 na spletnem naslovu http://www.protisiviekonomiji.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/2014/siva_ekonomija/Obvladovanje_sive_ekonomije_-_december_2014.pdf
61. Vlada Republike Slovenije (b.l.). Teme in projekti: *Kam gre vaš denar?* Najdeno 7. oktobra 2016 na spletnem naslovu http://www.vlada.si teme_in_projekti/kam_gre_vas_denar/
62. WTTC (2016). *Travel & Tourism. Economic impact 2016 Croatia* . Najdeno 03. oktobra 2016 na spletnem naslovu <http://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic-impact-research/countries-2016/croatia2016.pdf>
63. Zadnikar N (2014). *Učinki uvedbe davčnih blagajn na sivo ekonomijo v Sloveniji*. (Magistrsko delo). Ljubljana, avgust 2014.
64. Zakon o davčnem potrjevanju računov (ZdavPR). *Uradni list RS*, št. 57/2015.
65. Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb (ZDDPO-2). *Uradni list RS*, št. 117/06, 56/08, 76/08, 5/09, 96/09, 110/09 – ZDDPO-2B, 43/10, 59/11, 24/12, 30/12, 94/12, 81/13, 50/14 in 23/15).

66. Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju (ZFPPIPP). *Uradni list RS*, št. 13/14-uradno prečiščeno besedilo in 10/15 – popr.
67. Zakon o gospodarskih družbah (ZGD). *Uradni list RS*, št. 65/09 – uradno prečiščeno besedilo, 33/11, 91/11, 32/12, 57/12, 44/13 – odl. US in 82/13.
68. Zakon o fiskalizaciji u prometu gotovinom. Zakon HR. NN 133/12. Najdeno 05. septembra .2016 na spletnem naslovu <http://www.zakon.hr/z/548/Zakon-o-fiskalizaciji-u-prometu-gotovinom>
69. Zakon o računovodstvu. (2015). 011-01/1 5-01/62 Najdeno 07.septembra 2016 na spletnem naslovu http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_07_78_1493.html